

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2021:1

1

Talous
Suhdanne
Artikk

ETLA – Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos tekee soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta Suomen kannalta tärkeitä kysymyksistä. Tutkimuksen kohteina painottuvat tuottavuus ja sen kasvuun vaikuttavat tekijät, työmarkkinoiden toiminta sekä kokonaistaloudellinen tasapaino ml. julkisen talouden kestävä hoito. ETLA seuraa talouden kehitystä ja laatii talousnusteita sekä arvioi ja kommentoi talouspolitiikkaa.

ETLA on yksityinen, voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen organisaatio. Toimintaa ylläpitää kannatusyhdistys, jonka jäseninä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto EK ja Työnantajain ja Teollisuuden Keskusliiton (TT) -säätiö sekä Finanssiala ry, Kaupan Liitto ry, Metsäteollisuus ry ja Teknologiateollisuus ry. Taustayhteisöjen rahoitus kattaa runsaan kolmanneksen laitoksen kokonaiskuluista ja muodostaa toiminnan vakaan perustan.

VALTUUSKUNTA

Carl Haglund
Puheenjohtaja

Jäsenet

Nathalie Ahlström
Elina Björklund
Aaro Cantell
Henrik Ehrnrooth
Jouni Hakala
Mikko Helander
Satu Huber
Jyri Häkämies
Mika Ihamuotila
Kari Jordan
Pia Kalsta
Ari Kaperi
Nina Kopola
Pasi Laine
Matti Lievonen
Topi Manner
Risto Murto
Jari Paasikivi
Jussi Pesonen
Timo Ritakallio
Risto Siilasmaa
Maarit Toivanen
Mika Vehviläinen
Christoph Vitzthum

HALLITUS

Carl Haglund
Puheenjohtaja

Jäsenet

Timo Ahopelto
Ilkka Hämälä
Johanna Lamminen
Timo Lappalainen
Paul Lillrank
Pekka Lundmark
Veli-Matti Mattila
Marjo Miettinen
Jaana Tuominen
Björn Wahlroos

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2021:1

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Aki Kangasharju
KTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Markku Lehmus
VTT
päätoimittaja,
ennustepäällikkö,
yhteenvedo,
kansainvälinen
talous, mallien
käyttö

**Birgitta
Berg-Andersson**
KTL
vientä, tuonti,
maksutase ja
tuotanto

Ville Kaitila
VTL
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat
ja kustannukset,
mallien käyttö

Päivi Puonti
VTT
investoinnit,
julkinen talous,
tuotanto,
työllisyys

Julkistamispäivä: 15.3.2021

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen verkkoversio on luettavissa osoitteessa www.suhdanne.fi ja Suhdanteen voi tilata osoitteesta tilaukset@etla.fi.
Painopaikka: Next Print Oy, Helsinki, 2021.

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Suomen talous
elpyy, kun
rokotepula
helpottaa

Suomen talous supistui viime vuonna 2,9 prosenttia ennakkotietojen perusteella. Euroalueelle kirjattiin samalle ajalle 6,8 prosentin, Saksaan 5,3 prosentin, Ruotsiin 2,8 ja Isoon-Britanniaan 9,9 prosentin bkt:n supistumiset. Kaiken kaikkiaan Suomen ”ensimmäinen koronavuosi” menikin taloudellisesti verraten hyvin.

Kuluva vuosi alkaa jälleen kerran hankalasta tilanteesta, kun tilaa ottaa koronaviruksen brittimuunnos, joka ei ole pysynyt toivotulla tavalla hallinnassa ja seurauksena taloutta joudutaan sulkemaan uudestaan. Taustalla on kuitenkin myönteinen kehitys, joka paranee koko ajan: rokotekattavuus nousee. Tätä kirjoittaessa noin 11 prosenttia Suomen aikuisväestöstä on jo rokotettu. Tilanteen pitäisi parantua huomattavasti edelleen huhti-kesäkuussa, kun Suomen ja EU:n rokotepula alkaa helpottaa. Niinpä edessä on alkuvuotta selvästi valoisampi loppuvuosi niin talouden kuin terveydenkin kannalta.

Kun koronapandemia näillä tiedoin alkaa pian hellittää, on Suomessakin hyvä kääntää katse vanhoihin, tuttuihin haasteisiin. Niihin tuo oman lisänsä pandemian aiheuttamat kustannukset. Suomen julkinen velka on nousemassa lähelle 70 prosenttia bkt:sta tänä vuonna, kun vielä ennen pandemiaa oltiin noin 60 prosentin tasolla. Samalla ennustemme mukaan Suomen kustannuskilpailukyky heikkenee tänä ja ensi vuonna keskeisiin kilpailijamaihimme nähden.

Yksityiskohtaisen suhdanne-ennusteen lisäksi Suhdanne 2021:1 pitää sisällään *Aki Kangasharjun* kirjoittaman talouspolitiikan kommentin, *Jetro Anttosen* artikkelin ekonometrisista malleista, asiantuntijaennusteista ja ennuste-epävarmuudesta sekä *Ville Kaitilan* artikkelin Suomen kustannuskilpailuvuon ja viennin kehityksestä. Erityisteemojen aiheita ovat Marinin ja Sipilän hallitusten työllisyystoimet, Suomen kustannuskilpailukyky, vaihtoehtoiset kehitysurat, rakenteellinen budjettitasapaino ja kasvihuonekaasupäästöennuste.

Pohdintoja herättäviä lukuhetkiä Suhdanteen uuden numeron parissa!

Helsingissä maaliskuussa 2021

Markku Lehmus

PS. Suhdanne 2021:1 on viimeinen, joka ilmestyy tässä ulkoasussa. Syksyllä puhaltava jo uudet tuulet.

Talouspolitiikka s. 5

Talouspolitiikan linja keväällä 2021

Aki Kangasharju

Suhdannekatsoaus s. 9

Katsaus suhdannekehitykseen

Kansainvälinen suhdannekehitys

Kotimainen suhdannekehitys

Ulkomaankauppa

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto

Työllisyys

Hinnat ja kustannukset

Etlan ennustevirheet

Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?

Artikkelit s. 73

Ekonometriset mallit, asiantuntijaennusteet ja ennuste-epävarmuus

Jetro Anttonen

Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys

Ville Kaitila

TERVEYTEKNOLOGIA JA TUTKIVA LÄÄKEALA SUOMEN TALOUDESSA

TERVEYTEKNOLOGIA JA TUTKIVA LÄÄKEALA SUOMEN TALOUDESSA

Martti Kulvik
Tero Kuusi
Mika Pajarinen

Martti Kulvik, Tero Kuusi ja Mika Pajarinen

122 s. 25 euroa
(Tuotekoodi B280) ISBN 978-951-628-739-6

Tilaa sähköpostilla (tilaukset@etla.fi) tai
lataa pdf-muodossa (www.etla.fi/julkaisut)

Talous

Talouspolitiikka

Talouspolitiikan linja keväällä 2021	6
<i>Aki Kangasharju</i>	

Talouspolitiikan linja keväällä 2021

AKI KANGASHARJU Toimitusjohtaja
Eta

DISRUPTIIVINEN KASVUOHJELMA

Suomen talous on pääsemässä koronasta vähälä, mutta talousongelmamme eivät poistu pikkunäpertelyllä.

Viime vuoden sukellus oli ennakoitua pienempi, tänä vuonna talous ennusteemme mukaan kasvaa jo kolmen prosentin vauhtia ja suhdanteista korjatun julkisen talouden tasapainon heikkeneminenkin on jäämässä maltilliseksi. Julkinen velka kuitenkin hyppää uudelle tasolle, ja vanhat ongelmat olemattomasta tuottavuuskasvusta ja julkisen talouden kestävyysvajeesta jatkuvat. Suomen hallituksen tuorein tulevaisuusohjelma on nimeltään ”Kestävän kasvun tiekartta”, jonka tavoitteena on vakauttaa velka suhteessa talouden kokoon vuosikymmenen loppuun mennessä. Suunnitelma on valitettavan ylimalkainen ja yksipuolinen.

Hallitus pyrkii konkretisoimaan tavoitettaan esimerkiksi niin, että sosiaali- ja terveysalan uudistus pienentää velanoton tarvetta. Tällainen konkretia on näennäistä. Perustettavien hyvinvointialueiden budjettirajoite ei ole pitävä, vaan hoitoon pääsyn oikeus takaa alueille lisärahaa tarvittaessa. Kilpailun puute puolestaan ei kannusta riittävään tuottavuuden parantamiseen, jotta menojen kasvu hidastuisi suunnitellusti. Kun varsinaista tuottavuutta parantavaa mekanismia ei ole, velkatavoite onnistuu vain suorilla juustohöylämäisillä menorajoitteilla.

Taloukskasvun nopeutumista on turha toivoa, ellei olla valmiita tekemään konkreettisia toimia sen kiihdyttämiseksi. Velkasuhde joudutaan saavuttamaan sopeutustoimilla, ellei päästä konkreettisiin taloukskasvua kiihdyttäviin, työllisyyttä parantaviin tai julkisen talouden tuottavuutta nostaviin rakenteellisiin uudistuksiin.

Hallituksen tekemät työllisyystoimet ovat toki tällaisia uudistuksia, ja ne nettomääräisesti parantavatkin työllisyyttä ja julkista taloutta, kunhan nyt valmistelussa olevat toimet saadaan maaliin. Uudistuksia ei ole kuitenkaan ollut tarpeeksi, ja aikaansaadutkin uudistukset on tehty liikaa julkisen sektorin kustannuksella. Osoitamme tämän kirjan erikoisartikkelissa, että hallituksen tähänastiset työllisyystoimet eivät juurikaan paranna julkisen talouden tasapainoa, vaikka tavoitteena on kahden miljardin euron kohennus.

KEINOT KASVUUN

Riittävien työllisyystoimien ohella ”Kestävän kasvun tiekartasta” puuttuu myös muita merkittäviä kasvun tekijöitä. Tarvitsemme uudistuksia investointien käynnistämiseksi ja jatkuvien kriisien oloissa toimimiseksi.

Ohjelmaa rahoitetaan pääosin EU:n elpymispaketilla, mikä halutaan tulkita menojen lisäyksenä. Halutessaan Suomi voisi monien muiden EU-maiden tapaan käyttää EU-rahoitusta myös kasvua tukevien veronalennusten rahoittamiseen.

Korkojen ollessa nollassa kaikki potentiaaliset hankkeet saavat rahoitusta markkinoilta muutenkin, joten julkisille satsauksille on vaikea löytää kasvua luovaa vaikutusta. Hyvin kohdennetuilla veronalennuksilla olisi tässä tilanteessa parempi potentiaali kiihdyttää talouskasvua.

Suomi tarvitsee ennen kaikkea kannusteita investointien tekemiseen. Tiettyjen veronalennusten investointeja, innovaatioita, kasvua ja työllisyyttä lisäävistä vaikutuksista on runsaasti taloustieteellistä tutkimustietoa. Kohdennetuilla veroporkkanoilla voidaan lisätä innovaatiopanoksia ja yrittämisen intoa, edistää investointeja, suunnata kansainvälisiä investointivirtoja ja osajien muutoliikettä Suomeen ja kasvattaa yleisemminkin veropohjaa.

Keskimäärin ajatellen yksittäiset veronalennukset harvoin rahoittavat itsensä. Tutkimus- ja kehittämisinvestointeihin kohdistuvalla veronalennuksella olisi todennäköisesti kuitenkin merkittävästi positiivisemmat vaikutukset suurten ulkoisvaikutusten vuoksi. Suomessa t&k-verovähennyksen kasvattamisella olisi erityinen hyöty, koska sen taso on Nokian jälkeen romahtanut ja Suomi verottaa aineettomia investointeja kireämmin kuin muita investointeja.

Talouden pysähtynyt tilanne haastaa uudelleen arvioimaan investointeihin kohdistuvaa verotusta yleisemminkin. On selviä viitteitä siitä, että Suomi on tällä hetkellä Japanin kaltaisessa heikkojen odotusten kahlitsemassa tasapainossa, josta irti pääseminen vaatii erityisiä ponnisteluja. Finanssi-, Nokia-, euro-, Krim/öljy- ja koronakriisit sekä työikäisen väestön väheneminen pysäyttivät Suo-

men ja romahduttivat pysyvästi odotukset kasvun käynnistymisestä. Koska nollakorkojen maailmassa keskuspankki ei voi odotusten palauttamiseksi elvyttää kylliksi, on Suomi vajonnut yhtä aikaa niin sanottuun likviditeetti- ja kasvuloukkuun, jota kutsutaan myös stagnaatioloukuksi.

Jotkut suosittavat tilanteeseen voimakkaampaa julkista elvytystä. Tämän koulukunnan airuetkin kuitenkin myöntävät, ettei millään maalla ole varaa niin suureen finanssipoliittiseen elvytykseen, että sen avulla talouskasvu ja korkoympäristö palautuisivat normaalimmiksi. Siihen eivät etenkin pienen talouden rahkeet riitä. Tämä korostaa merkittävää, jopa disruptiivista, investointikannusteiden parantamista sekä työmarkkinaudistusten ja muiden rakenteellisten uudistusten toteuttamista keinoina odotusten kääntämiseksi.

Odotukset tulevasta paranevat myös automaattista kriisivälineistöä kehittämällä. Tämä kriisi hoidettiin kunnialla päätöspärisesti lyhentämällä yhteistoimintaneuvottelujen aikaa ja antamalla kustannustukea yrityksille. Tulevia kriisejä varten Suomen tulee kehittää työehtosopimusten kriisilausekkeita ja ottaa käyttöön niin sanottu carry back -järjestelmä yritysten voitontasauksessa. Mallissa yritys voisi tehdä verovähennyksiä tappiovuoden verotuksessa edellisten voitollisten vuosien perusteella. Näin verotus kevenisi heikossa suhdannetilanteessa ilman hallituksen eri päätöksiä. Järjestelmä ei haittaisi talouden uudistumista, koska yritys, joka tekee tappiota myös hyvinä aikoina, ei saa tehdä vähennystä huonoina aikoina.

Että julkistaa oman kasvuohjelmansa vielä ennen hallituksen kevään 2021 kehysriihtä.

ISOMMAT PALKANKOROTUKSET JA PAREMPI TYÖHYVINVOINTI PAIKALLISESTI SOPIEN?

ISOMMAT PALKANKOROTUKSET JA PAREMPI TYÖHYVINVOINTI PAIKALLISESTI SOPIEN?

Terhi Maczulskij
Antti Kauhanen
Krista Riukula

Terhi Maczulskij, Antti Kauhanen ja Krista Riukula

47 s. 20 euroa
(Tuotekoodi B279) ISBN 978-951-628-737-2

Tilaa sähköpostilla (tilaukset@etla.fi) tai
lataa pdf-muodossa (www.etla.fi/julkaisut)

Suhdanne

Suhdannekatseaus

Katsaus suhdannekehitykseen	10
<i>Markku Lehmus</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	20
<i>Markku Lehmus</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Ulkomaankauppa	30
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	40
<i>Päivi Puonti</i>	
Yksityinen kulutus.....	42
<i>Ville Kaitila</i>	
Julkinen talous.....	46
<i>Päivi Puonti</i>	
Tuotanto	52
<i>Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Päivi Puonti</i>	
Työllisyys.....	60
<i>Päivi Puonti</i>	
Hinnat ja kustannukset	64
<i>Ville Kaitila</i>	
Etlän ennustevirheet.....	69
Miten Etlän Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?	70
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat.....	17
<i>Markku Lehmus</i>	
Rakenteellinen budjettitasapaino.....	50
<i>Tero Kuusi</i>	
Kasvihuonekaasupäästöennuste.....	58
<i>Ville Kaitila</i>	
Marinin ja Sipilän työllisyystoimet	62
<i>Markku Lehmus, Päivi Puonti</i>	
Suomen kustannuskilpailukyky	66
<i>Ville Kaitila</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- Suomen talous elpyy koronavuodesta, vaikka vuoden ensimmäisellä puoliskolla tasapainottelu epidemian kanssa jatkuu. Kokonaistuotanto kasvaa ennustemme mukaan 3,0 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuonna odotamme Suomen talouden kasvavan 2,4 prosenttia. Vuodelle 2023 ennustamme 1,7 prosentin kasvua.
- Talous kasvaa tänä vuonna erityisesti viennin ja kulutuksen tukemina. Ensi vuonna yksityisen kulutuksen voimistumisen merkitys talouskasvulle on suuri.
- Suurimmat riskit liittyvät pandemian hallintaan. Rokotekattavuus voi kehittyä odotuksia hitaammin, ja virusmuunnokset saattavat ainakin osittain kiertää rokotteen antamaa suojaa.
- Suomen vienti kasvaa tänä vuonna lähes 4,5 prosenttia. Ensi vuonna viennin elpyminen on sitäkin vauhdikkaampaa: ennustamme viennin kasvavan noin 7 prosenttia, kun myös palveluvienti voimistuu.
- Yksityinen kulutus kasvaa 2,3 prosenttia tänä vuonna ja jopa 4,6 prosenttia ensi vuonna. Yksityisenkulutuksen elpyminen on riippuvaista rokotekattavuuden etenemisestä. Kotitaloudet pääsevät käyttämään kertyneitä säästöjään, kun rajoitukset poistuvat ja palveluiden kuluttaminen koetaan turvalliseksi.
- Investoinnit kasvavat vajaat 2 prosenttia vuonna 2021 ja noin 2,5 prosenttia vuonna 2022. Voimakkaimmin kasvavat kone- ja laiteinvestoinnit. Asuinrakentamisen kasvu kiihtyy vuonna 2022.
- Ennustamme työttömyysasteen laskevan tänä ja ensi vuonna. Kuluvan vuoden työttömyysasteeksi ennustamme 7,5 prosenttia, ensi vuodelle 7,2 prosenttia. Ennustamme mukaan työllisyysaste on vuonna 2023 73,0, joten hallituksen työllisyysastetavoite jäisi näillä tiedoilla saavuttamatta.
- Suomen kuluttajahinnat nousevat 1,3 prosenttia tänä vuonna ja 1,2 prosenttia vuosina 2022 ja 2023. Kuluttajahinnat nousevat hieman hitaammin kuin euroalueella keskimäärin.
- Julkistalouden tasapaino paranee ennustevuosina, vaikka lähtötaso on koronavuoden jäljiltä heikko. Kuluvan vuoden julkistalouden alijäämäksi ennustamme 3,8 prosenttia bkt:sta ja ensi vuodelle 2,3 prosenttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino paranee talouskasvun ja toisaalta tilapäisten koronan takia tehtyjen menolisäysten sekä veronalennusten poistumisen ansiosta.
- Julkistalouden rakenteellinen tasapaino paranee tänä ja ensi vuonna viime vuodesta hieman. Julkisen velan suhde bkt:hen kuitenkin kasvaa, joskin hitaasti, aina vuoteen 2025 asti.

MAAILMANTALOUS KASVAA SYNKÄN VUODEN JÄLKEEN

Maailmantalous toipuu tänä vuonna 5,8 prosentin kasvuvauhtiin. Viime vuonna maailmantalous supistui 3,5 prosenttia – suurin piirtein yhtä paljon kuin toisen maailmansodan viimeisenä vuonna. Finanssikriisin 2009 bkt:n supistuminenkin oli vain noin puolet tästä pudotuksesta. Elpymistä avittaa erittäin voimakas finanssi- ja rahapoliittinen elvytys. Rokotteen kehittäminen ennätysajassa on sittenkin kaikkein tärkein yksittäinen kasvua tukeva tekijä. Riittävä rokotekattavuus

saavutetaan silti hitaasti, globaalisti vasta ensi vuonna, ja niinpä palveluiden elpyminen siirtyi monessa maassa kuluvan vuoden loppuun sekä ensi vuodelle. Ennustamme maailmantalouden kasvavan 4,0 prosenttia ensi vuonna.

Kehittyneistä maista kasvu on tänä vuonna erityisen nopeaa Yhdysvalloissa: ennustamme sen talouden kasvavan 6,3 prosentin vauhtia. Talouskasvu saa tukea Fedin koronlaskuista ja määrällisestä keventämisestä mutta sitäkin enemmän

voimakkaasti elvyttävästä finanssipolitiikasta. IMF (Fiscal Monitor 2021) arvioi, että Yhdysvaltojen koronakriisissä tekemä suora päätösperäinen elvytys on ollut tähän asti jo 16,7 prosenttia bkt:sta. Laskelmassa ei ole huomioitu Bidenin hallinnon uutta 1 900 miljardin dollarin elvytyspakettia, jonka kongressi on jo hyväksynyt. Paketti nostaakin Yhdysvaltojen päätösperäisen elvytyksen jo yli 25 prosenttiin bkt:sta. Ensi vuonna ennustamme Yhdysvaltojen talouden kasvavan 3,0 prosenttia.

Euroaluekin on päässyt koronakriisistä kasvuun, mutta rokotekattavuuden hitaan edistymisen takia kasvu jää hitaammaksi kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Myös päätösperäinen elvytys jää jälkeen Yhdysvalloista. Toisaalta euroalueen monissa maissa niin sanottujen automattisten vaikutajien elvyttävä vaikutus on keskeinen. Etlä ennustaa euroalueen bkt:n kasvavan 4,7 prosenttia tänä vuonna ja 3,5 prosenttia vuonna 2022.

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo	Määrän muutos, %					
	Mrd. e ²⁾	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2020	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Bkt markkinahintaan	246,3	-2,9	3,0	2,4	1,7	1,1	2,0
Tuonti	89,2	-6,6	2,5	6,8	3,9	2,1	3,7
- tavarat	59,2	-2,6	0,7	4,5	2,8	2,4	2,5
- palvelut	30,0	-14,6	6,6	12,0	6,2	1,4	6,3
Kokonaistarjonta	335,5	-4,1	2,8	3,7	2,3	1,4	2,5
Vienti	91,1	-6,4	4,4	7,2	2,8	2,8	4,3
- tavarat	63,5	-2,2	4,2	4,2	1,7	2,8	3,1
- palvelut	27,5	-15,0	4,8	14,8	5,5	2,7	7,1
Investoinnit	58,3	-2,7	1,8	2,4	2,4	2,6	2,1
- yksityiset	46,7	-5,1	2,2	3,5	3,5	1,9	2,6
- julkiset	11,6	7,8	0,4	-2,1	-2,0	5,9	0,0
Kulutus	184,4	-3,3	2,5	2,7	1,8	0,4	1,9
- yksityinen	124,6	-4,9	2,3	4,6	2,5	0,1	2,5
- julkinen	59,8	0,3	3,0	-1,4	0,2	1,0	0,5
Varastojen muutos¹⁾	1,7	0,1	-0,2	-0,4	0,2	0,0	0,0
Kokonaiskysyntä	335,5	-4,1	2,8	3,7	2,3	1,4	2,5
Kotimainen kysyntä	244,5	-3,1	2,2	2,2	2,1	0,9	1,7
Julkinen kysyntä	71,3	1,5	2,6	-1,5	-0,2	1,8	0,4

Hinnan muutos, %

Huoltotase-erä	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Bruttokansantuote	1,6	0,9	1,7	1,5	1,2	1,4
Tuonti	-5,4	3,5	1,4	1,0	-0,1	1,8
Vienti	-4,4	2,0	1,5	1,4	-0,1	1,5
Investoinnit	0,9	1,7	2,2	1,7	1,9	1,8
Kulutus	0,9	1,5	1,4	1,3	0,8	1,4

¹⁾ Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-y., sisältää tilastollisen eron.

²⁾ Käyvin hinnoin.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

Saksan talous kasvaa hieman hitaammin kuin euroalue keskimäärin. Toisaalta Saksan talous myös kärsi koronavaikeuksista selvästi vähemmän kuin euroalueen taloudet keskimäärin: Saksan bkt laski v. 2020 5,3 prosenttia, euroalueen 6,8 prosenttia. Saksa hyötyikin siitä, että nopeaan elpymiseen globaalistikin jo viime vuonna päässyt teollisuustuotanto muodostaa suuremman osuuden sen arvonalisäyksestä kuin euroalueen maissa keskimäärin. Suurimmat miinukset kirjattiin viime vuonna Etelä-Euroopan talouksissa, joista Espanjan talous supistui 11 ja Italian 8,8 prosenttia. Ranskankin talous supistui viime vuonna 8,3 prosenttia. Toisaalta suurten talouspuodotusten maissa nähdään hyviä kasvulukuja tänä vuonna – erityisesti kuluvan vuoden toisella puoliskolla, kun matkailu helpottuu rokotekehittävyyden ollessa Euroopassakin riittävän laajaa.

Poliittisesti merkittävä päätös tehtiin viime vuonna, kun EU-maat sopivat viime kesänä yhteensä 750 miljardin euron suuruisesta elpymisrahastosta. Niin sanotussa ”Next Generation EU” elpymisvälineessä on 390 miljardia suoraa tukea jäsenmaille, 360 miljardia on taas lainapohjais-tukea. Rahaa jäsenmaille jaetaan pandemiaa edeltävän taloudellisen suoriutumisen perusteella sekä osittain myös koronavaikeisiin aiheuttaman tuotannon pudotuksen perusteella (käänteises-ti). Paketti rahoitetaan EU-maiden yhteisellä velanotolla. Elpymisväline kiihdyttää EU-maiden kasvua ennustejaksolla keskimäärin joitakin prosentin kymmenyksyä.

Kiinan talous kasvaa ennustemme mukaan 8,0 prosenttia tänä vuonna. Kasvu on nopeimpien joukossa koko maailmassa, ja osoittaa Kiinan selättäneen tiukoilla toimillaan koronavaikeisiin erin-omaisesti. Ensi vuodelle ennustemme Kiinalle 5,8 prosentin kasvua.

Kehittyneiden maiden kevyitä rahoitusoloja yllä-pitävä rahapolitiikka tukee kasvua ennusteperi-odilla. Odotamme EKP:n pitävän ohjauksen nol-lassa ainakin vuoteen 2023 asti. Rahapolitiikan kiristäminen aloitetaan arvopapereiden netto-ostojen supistamisilla aikaisintaan ennustejakson

lopulla. Yhdysvalloissa, jossa voimakkaasti elvyttävä finanssipolitiikka kiihdyttää inflaatiota jo kuluvana vuonna, odotamme Fedin nostavan ohjauksorkkoa vuonna 2023.

Talouden näkymissä on kuitenkin useita riskejä. Keskeisin riski liittyy pandemian hallintaan, globaalien rokotekehittävyyden odotettua hitaampaan etenemiseen ja uusiin, tarttuvampiin ja rokotteiden antamaa suojaa ainakin osittain kiertäviin virusmuunnoksiin. Myös maailmankaupan näkymissä on riskejä. Yhdysvaltojen ja Kiinan suhde on edelleen jännitteinen, ja tästä voi seurata maidenvälisiä tulleja tai sellaisia regulaation muutoksia, jotka vaikuttavat myös EU-maissa sijaitsevien yritysten kaupankäynnin kustannuksiin. Julkisen velan korkeat tasot ja niihin liittyvät epäsuorat riskit erityisesti tietyissä maissa muodostavat lisäksi oman epävarmuutta lisäävän tekijänsä seuraavien vuosien ajalle.

SUOMEN BKT ELPYY TÄNÄ JA ENSI VUONNA

Suomen bruttokansantuote laski kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan viime vuonna 2,9 prosenttia. Yksityinen kulutus laski ennakkotietojen perusteella jopa 4,9 prosenttia. Vienti väheni 6,3 prosenttia. Tuonti supistui samanaikai-

Kuukausiraportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Kuukausiraportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoit-tain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran (9 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa.

Käy katsomassa Etlan kotisivulta:
www.etla.fi/kuukausiraportti

sesti 6,6 prosenttia, joten nettovienti kontribuoi (hieman) positiivisesti talouskasvuun. Investoinnit vähenivät 2,8 prosenttia. Viime vuoden bkt-tiedot ovat kuitenkin tällä kertaa tavallista epävarmimmalla pohjalla koronavuoden takia.

BKT KASVAA 3,0 PROSENTTIA VUONNA 2021 JA 2,4 PROSENTTIA VUONNA 2022

Ennustamme Suomen kokonaistuotannon kasvavan 3,0 prosenttia tänä vuonna. Kasvulukua on siten laskettu 0,2 prosenttiyksiköllä viime syyskuusta. Kasvuluvun alennus on seurausta rokotekattavuuden odotettua hitaammasta etenemisestä ja siten edelliseen ennusteeseen nähden heikommista yksityisen kulutuksen näkymistä. Nettovienti kontribuoi selvästi positiivisesti talouskasvuun tänä vuonna. Ensi vuoden talouskasvuksi ennustamme 2,4 prosenttia. Ensi vuonna yksityisen kulutuksen merkitys kasvulle on suuri.

Vienti kasvaa ennusteemme mukaan tänä vuonna lähes 4,5 prosenttia ja ensi vuonna jo reilut 7 prosenttia. Investoinnit kasvavat vajaat 2 prosent-

tia tänä vuonna ja noin 2,5 prosenttia v. 2022. Yksityinen kulutus lisääntyy hieman alle 2,5 prosenttia tänä vuonna epidemian aiheuttamien rajoitusten poistuessa asteittain kesän kuluessa. Ensi vuonna ennustamme yksityisen kulutuksen kasvavan jo hieman yli 4,5 prosenttia. Vuonna 2023 odotamme Suomen bkt:n kasvavan 1,7 prosenttia, joka on hieman potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtiamme nopeammin.

Tuotantokuilun arvioimme olevan negatiivinen vielä kuluvana vuonna. Suomen talous onkin tänä vuonna edelleen potentiaalinsa alapuolella. Ensi vuonna arvioimme tuotantokuilun olevan enää vain hieman negatiivinen, joten tuotanto on silloin lähes saavuttanut potentiaalisen tasonsa.

PALVELUVIENTI VAUHDITTUU ENSI VUONNA

Ennustamme viennin määrän kasvavan tänä vuonna 4,4 prosenttia. Tavaroiden vienti kasvaa 4,2 prosenttia ja palvelujen vienti vain hieman enemmän. Palveluvienti romahti viime vuonna

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2018	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Kuluttajahintainflaatio, %	1,1	1,0	0,3	1,3	1,2	1,2
Ansiotason muutos, %	1,7	2,1	1,8	2,2	2,1	2,1
Työn tuottavuus, %	-1,0	0,1	-0,9	1,8	1,4	0,8
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	7,8	7,5	7,2	7,0
Työllisyysaste, %	71,7	72,6	71,6	72,3	72,8	73,0
Kansainvälinen kustannuskilpailukyky, %	-1,3	1,4	0,7	-3,0	-1,1	-
Vientikysyntä, %	2,0	-0,5	-5,5	6,0	3,5	2,5
Vaihtotaseen jäämä, % suhteessa bkt:hen	-1,9	-0,3	0,5	0,0	0,4	0,3
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	1,1	2,5	-3,3	2,0	2,7	2,3
Suomen EDP-jäämä, % bkt:sta	-0,9	-1,0	-5,5	-3,8	-2,3	-1,2
Suomen EDP-velka, % bkt:sta	59,6	59,4	67,3	69,4	68,8	69,4
Rakenteellinen jäämä, % bkt:sta	-1,3	-1,5	-3,8	-3,2	-2,3	-
Euribor 3 kk, %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	0,0
EU27-maiden bkt:n muutos, %	2,0	1,5	-6,4	4,3	3,8	2,9
- Euroalue	1,9	1,3	-6,8	4,7	3,5	2,5
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, % ¹⁾	1,8	1,4	0,7	1,7	1,6	1,7
- Euroalue ¹⁾	1,7	1,2	0,2	1,7	1,5	1,6

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

jopa 15 prosenttia, joten sen täysimääräiseen toipumiseen on matkaa. Varsinkin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden sekä kulkuneuvoteollisuuden vieni kasvaa tänä vuonna voimakkaasti. Autoteollisuuden kysyntätilanne on erittäin hyvä, ja telakoilta luovutetaan iso risteilijä ja kaksi pienempää alusta. Tavaraviennin kasvua puolestaan jarruttaa tänä vuonna öljynjalostamon pitkä huoltoseisokki.

Ensi vuonna viennin määrän ennustetaan kasvavan 7,2 prosenttia. Vienti saa edelleen vetoapua

kansainvälisen talouden elpymisestä samalla, kun saavutettu rokotekattavuus mahdollistaa myös turismin voimakkaan elpymisen. Palveluiden viennin ennustetaan kasvavan jopa lähes 15 prosenttia ensi vuonna. Vuonna 2023 viennin kasvun odotetaan tasaantuvan 2,8 prosenttiin. Kustannuskilpailukyvyyn heikkeneminen tänä ja ensi vuonna hidastaa viennin elpymistä ennustejaksolla (ks. erityisteema s. 66 sekä artikkeli s. 79 aiheesta).

KONE- JA LAITEINVESTOINNIT PIRISTYVÄT

Investointien ennustetaan kasvavan tänä vuonna 1,8 prosenttia. Kasvua nopeuttaa yritysten kone- ja laiteinvestointien selvä lisääntyminen. Asuinrakentamisen ennustetaan kasvavan prosentin vauhtia.

Vuonna 2022 investointien kasvu voimistuu hie-man, 2,4 prosenttiin. Asuinrakentamisen kasvu kaksinkertaistuu kuluvaan vuoden prosentin vauhdista. Muiden investointien kuin asuinrakentamisen ennustetaan lisääntyvän reilut neljä prosenttia. Tuotannollisten investointien kasvua vauhdittaa hallituksen päätös korottaa kone- ja laitehankintojen poisto-oikeus kaksinkertaiseksi. Merkittävät teollisuuden investointihankkeet näkyvät kone- ja laiteinvestointien lisäksi myös maa- ja vesirakentamisen hyvänä kasvuna ennustejakson loppupuolella. Teollisuuden investoinnit vauhdittavat myös t&k-investointien kasvua ennustejaksolla.

HALLITUKSEN TYÖLLISYYS- JA ALIJÄÄMÄTAVOITTEET TUSKIN TOTEUTUVAT

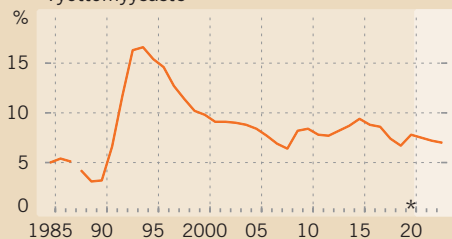
Työmarkkinat selvisivät koronakriisistä odotettua pienemmin vaurioin: Tilastokeskuksen mittaama työttömyysaste nousi 6,7 prosentista vain 7,8 prosenttiin. Lomautettuna oli kuitenkin huomattava määrä palvelualojen työntekijöistä. Työllisten määrän ennustetaan kasvavan tänä vuonna noin 29 000 henkilöllä. Kasvu painottuu kuluvaan vuoden toiseen puoliskoon. Myös työvoiman odotetaan pysyvän hienoisessa kasvussa, minkä seurauksena työttömyysaste laskee 7,5 prosenttiin. Samalla työllisyysasteen ennustetaan nousevan tänä vuonna keskimäärin 72,3 prosenttiin.

Taloudellinen kehitys

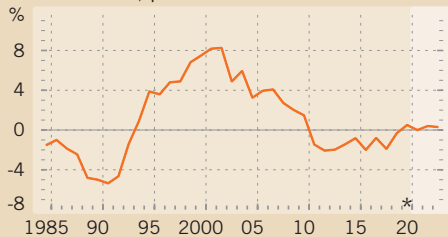
Bruttokansantuotteen muutokset

Työttömyysaste¹⁾

Vaihtotase, prosenttia bkt:sta

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S21.1/y01

Ensi vuonna työllisyyden kasvu jatkuu vaimeana. Työttömyysaste laskee yhä aavistuksen, 7,2 prosenttiin. Työllisyysasteen odotetaan paranevan ensi vuonna 72,8 prosenttiin, sillä 15–64-vuotiaiden työllisyys kasvaa samalla, kun heidän lukumääränsä pienenee. Kysynnän heikkous vähentää työllisten määrän kasvua tänä vuonna, mutta osaavan työvoiman saatavuus on suurempi este kasvulle jo ensi vuonna. Ennustamme, että työllisyysaste nousee vuoteen 2023 mennessä 73,0 prosenttiin. Marinin hallituksen 75 prosentin työllisyysastetavoite onkin jäämässä näillä näkymin toteutumatta, ellei tehdä uusia, hyvin merkittäviä työllisyystoimia.

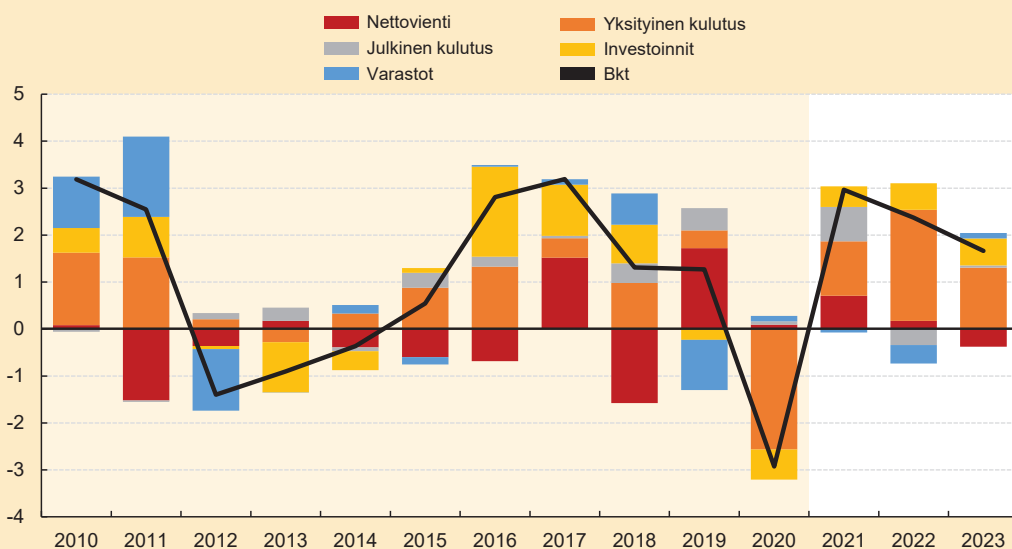
Erityisteema-artikkelissamme sivulla 56 vertaamme myös Sipilän ja Marinin hallitusten työllisyystoimia ja niiden tavoitteita. Sipilän hallitus saavutti keskeisimmät tavoitteensa, kun taas Marinin hallituksella on tavoitteidensa toteutumiseen tekemistä jäljellä.

KULUTUSKYSYNTÄ LISÄÄ BRUTTOKANSANTUOTETTA ERITYISESTI ENSI VUONNA

Reaaliensioiden ja muiden tulojen sekä jossain määrin myös työllisyyden kasvu tukevat kulutusta tänä ja ensi vuonna. Säästämisasteen alentumisella on kuitenkin tulokehitystä merkittävämpi vaikutus ennustejaksolla. Keskeinen kulutusta vähentävä tekijä onkin koronaviruspandemia ja sen aiheuttamat rajoitukset. Palveluiden kulutus elpyy vasta riittävän rokotekattavuuden saavuttamisen myötä.

Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,3 ja ensi vuonna 4,6 prosenttia, mistä kuitenkin merkittävä osa on ns. kasvupeirintöä kuluvalta vuodelta. Samanaikaisesti kotitalouksien ja kotitalouksia palvelevien voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen yhteenlaskettu säästämisaste laskee korkealta poikkeusvuoden 2020 tasoltaan hitaasti kohti niin sanottua normaalia, ja ennustejakson lopulla säästämisaste on lähellä nollaa.

Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-yksikköä

Vuonna 2023 yksityinen kulutus kasvaa ennusteessamme 2,5 prosenttia, mikä on hieman nopeampaa kuin reaalisen ostovoiman kasvu. Nimellinen ansiotaso nousee ennusteemme mukaan tänä vuonna 2,2 ja ensi vuonna 2,1 prosenttia. Vuonna 2023 ansiot nousevat edelleen 2,1 prosenttia.

INFLAATIO KIIHTYY VAIN HIEMAN

Kuluttajahintojen ennustetaan nousevan tänä vuonna prosenttiyksikön verran nopeammin kuin viime vuonna eli 1,3 prosenttia. Inflaatiota kiihdyttää tänä vuonna alkoholi- ja tupakkatuotteiden, liikenteen sekä asumisen hintojen kohoaminen. Energian hinnan nousu on merkittävässä roolissa. Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu aavistuksen, 1,2 prosenttiin, jolloin kuluttajahintoja nostavat alkoholi- ja tupakkatuotteiden, asumisen sekä elintarvikkeiden hintojen kohoaminen. Vuonna 2023 kuluttajahinnat kohoavat ennusteessamme edelleen 1,2 prosenttia.

JULKISEN SEKTORIN VELKA KASVAA

Julkisen talouden alijäämä pienenee ennustejaksolla vaikean koronavuoden 2020 jälkeen. Viime vuonna julkisen sektorin vaje oli vielä 5,5 prosenttia bkt:sta. Päätösperäinen finanssipolitiikka oli voimakkaasti elvyttävää viime vuonna – osa tehdyistä päätöksistä vaikuttaa myös tähän vuoteen. Kuluvan vuoden julkisen sektorin budjetti-alijäämäksi ennustetaan 3,8 prosenttia bkt:sta ja ensi vuoden vajeeksi enää 2,3 prosenttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino paranee talouskasvun ja tilapäisesti voimassa olevien koronakriisiin liittyvien päätösten vaikutusten poistuessa.

Julkisen sektorin EDP-velka kuitenkin nousee ennustejaksolla. Ennustamme sen nousevan 69,4 prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuoden julkisen sektorin EDP-velaksi ennustamme hieman paremman toteuman, 68,8 prosenttia, mutta vuodelle 2023 taas 69,4 prosenttia. Perusennusteessamme julkisen sektorin EDP-velka kohoaa 69,9 prosenttiin suhteessa bkt:hen vuoteen 2025 mennessä. Valtion budjettitasapaino paranee en-

nustevuosina viime vuoden pudotuksen jälkeen. Sosiaaliturvarahastot pysyvät lievästi ylijäämäisinä. Odotuksemme julkisen velan bkt-suhteen kehityksestä on hieman alentunut syyskuun ennusteeseen nähden. Tämä on seurausta ennen kaikkea viime vuoden ennustettua pienemmästä bkt-pudotuksesta ja siten paremmasta julkisen sektorin rahoitusasemasta. Toteutunut kehitys on kuitenkin jatkossakin hyvin herkkä bkt:n arvon muutoksille. Isoja kysymyksiä liittyy myös siihen, pystyykö istuva hallitus eläkeputken poiston lisäksi muihin, työllisyysastetta olennaisesti nostaviin politiikkatoimiin. Toinen kysymys on vielä se, parantavatko ne julkisen sektorin rahoitusasemaa.

Julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema kehittyi ennusteemme mukaan parempaan suuntaan tänä ja ensi vuonna. Rakenteelliseksi alijäämäksi arvioidaan vuodelle 2020 noin 3,8 prosenttia bruttokansantuotteesta. Rakenteellinen alijäämä supistuu (absoluuttisesti) vuonna 2021 3,2 prosenttiin ja vuonna 2022 yhä 2,3 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä hetkellä rajoita jäsenmaiden reagoimista kriisin välittömään hoitoon. Näillä tiedoin säännöt tulevat voimaan vasta vuonna 2023.

Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikan sääntöperusteinen ohjaaminen tulee joka tapauksessa jälleen käynnistymään. Etlan julkisen talouden ennusteen sekä heikon velka- ja alijäämäkehityksen perusteella on varsin selvää, että Suomen tulee keskipitkällä aikavälillä sopeuttaa finanssipolitiikkaansa, jotta sääntörikkomuksilta vältytään. Ennustettu kehitys vuosille 2020–2022 indikoi rakenteellisen rahoitusaseman paranemista, ja kehityskulkua tulisi jatkaa kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta, eli tasoa, jolla rakenteellinen alijäämä ei ylitä puolta prosenttia tuotannon tasosta.

KANSAINVÄLISEN TALOUDEN KEHITYS VOI MYÖS PETTÄÄ

Kansainvälisen talouden ennusteisiin liittyy suurta epävarmuutta. Koronaviruksen muunnokset saattavat kiertää tällä hetkellä saatavilla olevien rokotteiden antamaa suojaa, minkä seurauksena rajoitustoimia jouduttaisiin asettamaan laajoina uudestaan. Myös poliittisia riskejä on useita: Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen jännite saattaa yltyä uudeksi kauppasodaksi, minkä lisäksi regulointien muutokset Kiinassa saattavat hankaloittaa länsimaisten yritysten toimintaa Kiinan markkinoilla. Oheisessa taulukossa esitetäänkin vaihtoehtoisia uria Suomen vientiosuuksilla painotetulle maailman teollisuustuotannolle. Näin muodostettu ulkomaista kysyntää kuvaava muuttuja vaikuttaa viennin kautta Suomen kokonaistuotantoon ja siten muun muassa julkisen sektorin keräämiin verotuloihin.

Erot kansainvälisessä kysynnässä voivat syntyä monista lähteistä. Seuraava analyysi pyrkii antamaan lähinnä kvantitatiivisia lähtökohtia vaikutusarvioille mahdollisen kriisin (tai kasvua nopeuttavan tapahtuman) sattuessa. Kansainvälisten sokkien bkt-vaikutukset on simuloitu Etlan makrotalouden mallilla (ks. Lehmus, 2018).

Niin sanottu perusura on kuvattu edellä. Nopean kasvun vaihtoehto edellyttää, että Suomen viennille tärkeiden maiden taloudet kasvavat perusennusteessa ennakoitua nopeammin jo kuluvan vuoden aikana ja että kasvu jatkuu itseään vahvistaen. Tällaisessa positiivisessa skenaariossa oletetaan kasvun kiihtyvän sittenkin vain maltillisesti, sillä länsimaita vaivaava hidas tuot-

tavuuskehitys tuskin kääntyy kovin nopeasti ja pandemia jättäneen useammaksi vuodeksi jäljen maailmantalouteen. Kiinassa ja Venäjällä taas maiden rakenteelliset ongelmat estävät paluun kovin paljon nopeammalle kasvutrendille.

Kuvattu hitaamman kasvun vaihtoehto voi syntyä useiden riskien realisoitumisen kautta. Lähivuosien keskeisiä epävarmuuksia ovat yllä mainittujen pandemiariskien lisäksi erilaiset rahoitusmarkkinariskit. Myös julkisen velan tasoihin ja pandemian aikana tehtyihin epäsuoriin yritysten tukitoimiin liittyy omat riskinsä. Oma lukunsa ovat vielä geopolitiikan riskit, jotka voivat heijastua kansainväliseen kysyntään. Tällaistenkin sokkien vaikutuksia työllisyyteen ja julkiseen talouteen voidaan arvioida seuraavalla sivulla olevassa kuviossa esitettyjen kansainvälisen kysynnän erilaisten kehitysten pohjalta. Laadittu huonon taloudellisen kehityksen skenaario kuvaa melko lievän kriisin, ja siksi sitä kutsutaankin taulukossa hitaan kasvun uraksi. Paljon suurempikin kriisi on mahdollinen.

Erilaiset kansainvälisen talouden kasvu-urat vaikuttavat Suomen talouteen suoraan vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. reaalisien efektiivisten valuuttakurssien muutoksista, koroista sekä yritysten ja kotitalouksien luottamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään tulojen, työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta. Suomen kattava sosiaaliturva automaattisten vakauttajien muodossa vaimentaa vaikutusta yksityiseen kulutukseen mutta näkyy sitäkin selvemmin julkisen sektorin budjettiali-

Maailman teollisuustuotanto (bkt) Suomen alueittaisilla vientiosuuksilla painotettuna, %-muutos

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nopea kasvu	-5,5	6,5	4,0	3,0	2,6	2,6
Perusvaihtoehto	-5,5	6,0	3,5	2,5	2,2	2,2
Hidas kasvu	-5,5	5,3	2,8	1,7	1,4	1,4

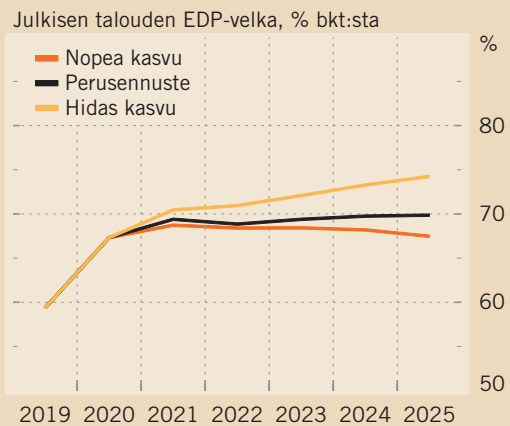
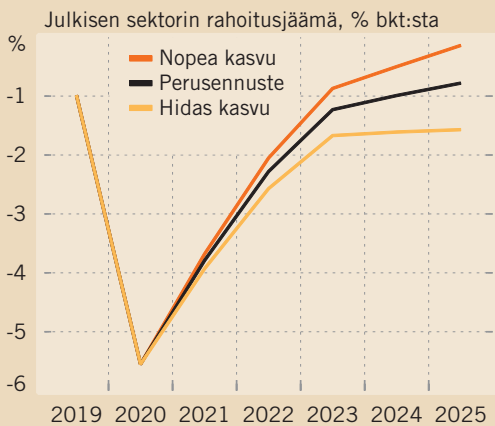
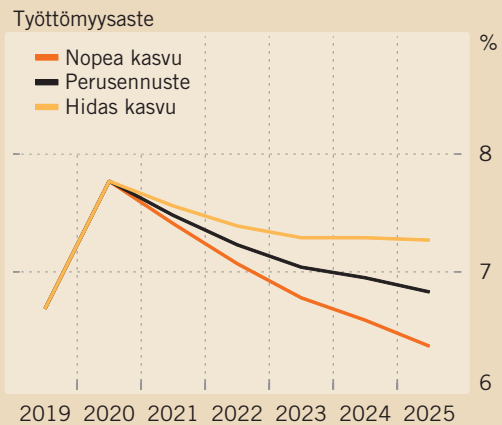
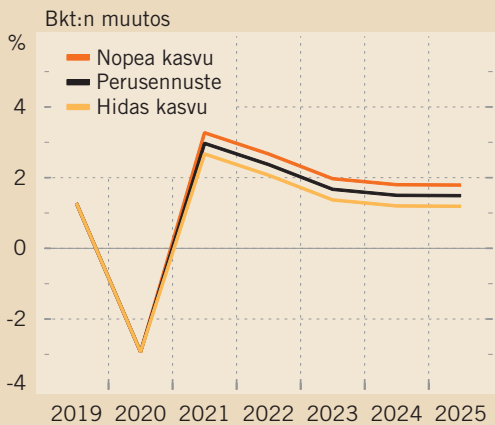
jäämissä. Vientishokin bkt-vaikutusta vaimentaa myös tuonnin supistuminen, sillä vientiteollisuus käyttää myös tuontipanosia tuotannossaan. Tuontiin vaikuttaa lisäksi kotimainen aktiviteetti.

Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2021–2025 perusennusteessamme keskimäärin 2,0 prosenttia vuodessa, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 2,3 prosenttia ja hitaamman kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1,7 prosent-

tia. Tarkasteltava vaihteluväli on siten koko periodilla melko kapea. Kaikissa vaihtoehdoissa Suomelle on oletettu samanlainen päätösperäinen finanssipolitiikka. Oletetaan myös, että huonompi tai parempi kehitysura ei vaikuta kotitalouksien säästämisasteeseen.

Työttömyysaste laskee perusvaihtoehdossa tänä vuonna 7,5 prosenttiin ja 6,8 prosenttiin vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat

Suomen taluskehityksen vaihtoehtoiset skenaariot

luvut ovat 7,4 ja 6,4 prosenttia. Hitaan kasvun vaihtoehdossa työttömyysaste on 7,6 prosenttia tänä vuonna ja 7,3 prosenttia vuonna 2025. Vuoden 2025 työllisyysaste on perusvaihtoehdossa 73,6, nopean kasvun vaihtoehdossa 74,3 ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 73,1 prosenttia.

Valtion ja kuntien rahoitusjäämä reagoi huomattavasti taloudellisen kasvun hidastumiseen tai nopeutumiseen. Perusvaihtoehdossa niiden rahoitusjäämä on -5,3 prosenttia bkt:sta vuonna 2021 ja -2,1 prosenttia bkt:sta vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat -5,2 ja -1,4 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa -5,5 ja -2,8 prosenttia kokonaistuetannosta.

Koko julkisen sektorin ns. EDP-rahoitusjäämän suhde bkt:hen on perusennusteessa -3,8 prosenttia vuonna 2021 ja -0,8 prosenttia vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -3,7 prosenttia tänä vuonna ja -0,1 prosenttia vuonna 2025. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-rahoitusjäämä on -3,9 prosenttia vuonna 2021 ja -1,6 prosenttia vuonna 2025.

Valtion ja kuntien alijäämät ovat tärkein julkisen talouden ns. EDP-velan kehityksen määrittäjä. Perusvaihtoehdossa EDP-velan bkt-suhde nousee 2,1 prosenttiyksikköä viime vuodesta, 69,4 prosenttiin vuonna 2021. Se nousee edelleen 69,9 prosenttiin vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa EDP-velka nousee ensin, 68,7 prosenttiin vuonna 2021 mutta laskee 67,5 prosenttiin vuonna 2025. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-velka nousee 70,4 prosenttiin bkt:sta vuonna 2021 kohoten sen jälkeen edelleen 74,2 prosenttiin asti vuonna 2025. 3 prosentin julkisen alijäämän EDP-kriteeri, jota tosin ei tällä hetkellä virallisesti seurata, alittuu kaikissa skenaarioissa vuosina 2022–2025. Kuluvana vuonna alijäämä on kuitenkin suurempi kuin 3 prosenttia bkt:sta kaikissa skenaarioissa. Julkisen velan bkt-suhteen saaminen hallintaan tai parhaimmillaan jopa laskuun tulee skenaarioidemmekin valossa olemaan vaikeaa.

KIRJALLISUUS

Lehmus, M. (2018). ETLA macro model for forecasting and policy simulations, *Economic Modelling*, Volume 74, August 2018, Pages 142–166.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Maailmantalous kääntyy tänä vuonna selvään kasvuun viime vuoden 3,5 prosentin pudotuksen jälkeen. Edellisen kerran maailmantalous supistui samassa mittaluokassa toisen maailmansodan viimeisenä vuonna 1945. Tälle vuodelle ennustamme maailmantalouteen jo 5,8 prosentin kasvua. Ensi vuonna toipuminen koronakriisistä jatkuu 4,0 prosentin vauhtia palvelutuotannon palautuessa riittävän rokotekattavuuden saavuttamisen myötä. Toipuminen koronakriisistä on kuitenkin maiden kesken eritahtista. Nopeinta kasvu on tänä vuonna keskeisissä talouksissa Kiinassa ja Yhdysvalloissa. Euroalue sen sijaan toipuu selvästi hitaammin erityisesti Etelä-Euroopan maiden kärsiessä edelleen turismin romahtamisesta. Ensi vuonna tilanne alkaa näyttää valoisammalta myös euroalueen osalta. Keskeisenä riskinä maailmantalouden elpymiselle on odotettua hitaampi rokotekattavuuden eteneminen sekä tarttuvammat ja rokotteiden antamaa suojaa mahdollisesti kiertävät virusmuunnokset.

RAHA- JA FINANSSIPOLITIIKKA TUKEVAT ELPYMISTÄ

Ennustamme maailmantalouden kasvavan tänä vuonna 5,8 prosenttia. Kasvu on kuitenkin hyvä suhteuttaa viime vuonna koettuun globaaliin bkt-pudotukseen, jonka syvyys vertautuu toisen maailmansodan viimeiseen vuoteen. Finanssikriisinkin aiheuttama maailman bkt:n pudotus vuonna 2009 oli vain noin puolet viime vuonna koetusta pudotuksesta. Ensi vuonna maailmantalouden elpyminen jatkuu 4,0 prosentin vauhdissa. Vuodelle 2023 ennustamme 3,5 prosentin kasvua.

Yhdysvaltojen keskuspankki Fed laski ohjauksensa nolnaan viime keväänä samalla, kun se käynnisti massiivisen arvopapereiden osto-ohjelman likviditeetin takaamiseksi rahoitusmarkkinoilla. Sittemmin se on jatkanut osto-ohjelmaansa ja luvannut pitää ohjauksorot nollassa niin kauan, kunnes täystyöllisyys taas saavutetaan ja inflaatio on keskimäärin 2 prosentin tasolla.

EKP on puolestaan pitänyt yllä kevyitä rahoitusoloja euroalueella laajentamalla keväällä käynnistämäänsä arvopapereiden osto-ohjelmaa ("PEPP"). Ohjelma on tätä nykyä jo yhteensä 1 850 miljardin euron suuruinen, ja arvopapereiden netto-ostoja aiotaan jatkaa ainakin maaliskuuhun 2022 asti. Ohjelman kokoa voidaan myös tarvittaessa kasvattaa.

Myös päätöseräinen finanssipolitiikka on ollut kasvua voimakkaasti tukevaa koronakriisin aikana. IMF:n arvioiden mukaan päätöseräinen elvytys on ollut voimakkainta Yhdysvalloissa, Britanniassa, Japanissa ja Uudessa-Seelannissa. Päätöseräinen elvytys on ollut näissä maissa jopa 15–19 prosenttia bkt:sta. Näissä maissa tosin automaattisten vakauttajien elvyttävä rooli esim. Pohjoismaihin nähden on pieni.

Jos päätöseräiseen elvytykseen lasketaan mukaan myös valtiontakaukset, lainat ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset, nousee elvytyksen koko joissakin kehittyneissä maissa jo kymmeneen prosenttiin bkt:sta. Esimerkiksi Japanissa ja Italiassa kokonaiselvytys nousee jo selvästi yli 40 prosentin bkt:sta ja Saksassakin noin 40 prosenttiin bkt:sta. Myös Britannian kokonaiselvytys on yli 30 prosenttia bkt:sta Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n laskelmien perusteella. Japanin ja Italian elvytyksen mittaluokka on siksin huomion arvoista, että edellisen julkisen velan bkt-suhde oli viime vuonna noin 265 prosenttia ja jälkimmäisen noin 160 prosenttia. Japanin julkinen velka on tosin lähinnä kotimaisessa omistuksessa ja maalla on oma keskuspankki.

EU:N ELPYMISRAHASTON VAIKUTUKSET PIENIÄ

EU-maat sopivat viime kesänä yhteensä 750 miljardin euron suuruisesta elpymisrahastosta. Niin sanotussa "Next Generation EU" elpymisvälineessä on 390 miljardia suoraa tukea jäsenmaille, 360 miljardia on taas lainapohjaista tukea. Rahaa jäsenmaille jaetaan pandemiaa edeltävän

taloudellisen suoriutumisen perusteella sekä osittain myös koronaviruksen aiheuttaman tuotannon pudotuksen perusteella (käänteisesti). Paketti rahoitetaan EU-maiden yhteisellä velanotolla. Suomi saa avustuksina elpymisvälineestä noin 2,7 miljardia euroa vuosina 2021–2023 mutta maksaa EU:lle takaisin 6,6 miljardia euroa. Maksut suoritetaan useiden vuosikymmenien aikana.

Elpymisvälineen lyhyen aikavälin vaikutukset Suomen talouteen ovat todennäköisesti pieniä. Muiden maiden elvytyksen läikkyminen Suomen talouteen voi nostaa Suomen bkt:ta maksimissaan prosentin kymmenyksiksi. Silti rahastolla on hyvin kohdennettuna potentiaalia nostaa myös tuottavuutta. Tällä hetkellä Suomen hallituksen kaavailemat menokohteet ovat vielä liian pirstaloituneita, ja niiden tuottavuusvaikutuksia on siten vaikea arvioida. Elpymisväline voidaan lopulta ymmärtää poliittisena ratkaisuna, joka lisää Etelä-Euroopan maiden finanssipolitiikan liikkumavaraa. EU ottanee yhteistä velkaa jatkossakin, vaikka järjestely esitettiin kertaluonteisena.

Rahapoliittinen elvytys on laskenut valtionlainakorkoja euroalueella. Viime aikoina koroissa on kuitenkin havaittu pientä nousua kasvu- ja inflaatio-odotusten vahvistuttua myös Euroopassa. Tällä hetkellä Saksan 10 vuoden valtionlainakorko on -0,3 prosentin tuntumassa, kun se alimmillaan vuosi sitten kävi noin -0,8 prosentissa. Italian valtionlainakorko on 0,7:n ja Kreikan 1,1 prosentin tuntumassa. Ranskan ja muun muassa Belgian 10 vuoden valtionlainakorot ovat nollian tuntumassa.

EUROALUE TOIPUU ERITAHTISESTI

Vaikka euroalue ajautuukin todennäköisesti taantumaaan kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, odotamme kasvun piristyvän voimakkaasti vuoden toisella puoliskolla. Ennustammekin euroalueen talouksien kasvavan keskimäärin 4,7 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuonna euroalueen elpyminen koronaviruksesta jatkuu, ja ennustamme alueen kasvuksi silloin 3,5 prosenttia ja vuonna 2023 edelleen 2,5 prosenttia.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset alueittain, %

	Paino ¹⁾						Keskim.
	2019	2019	2020	2021 [€]	2022 [€]	2023 [€]	2021–25 [€]
Maailma	100,0	2,8	-3,5	5,8	4,0	3,5	4,2
Euroalue	12,5	1,3	-6,8	4,7	3,5	2,5	3,1
Saksa	3,5	0,6	-5,3	4,0	3,0	2,4	2,8
Ranska	2,4	1,5	-8,3	5,2	3,2	2,2	3,2
Italia	2,0	0,3	-8,8	6,9	3,6	2,1	3,6
Suomi	0,2	1,3	-2,9	3,0	2,4	1,7	2,0
EU	15,5	1,5	-6,4	4,3	3,8	2,9	3,5
Ruotsi	0,4	1,3	-2,8	4,0	2,8	2,5	3,0
Yhdysvallat	15,9	2,2	-3,5	6,3	3,0	2,3	3,8
Iso-Britannia	2,4	1,4	-9,9	4,5	5,0	3,0	3,6
Venäjä	3,1	1,3	-3,1	2,8	3,5	1,5	2,8
Aasia	39,3	4,1	-2,6	7,4	5,8	4,3	5,6
Kiina	17,4	6,1	2,3	8,0	5,8	5,5	6,1
Japani	4,1	0,3	-4,8	3,0	2,5	1,0	1,7
Intia	7,1	4,2	-8,0	11,0	7,0	6,0	7,2

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, NIGEM, Etlä.

Saksan talous kasvaa hieman hitaammin kuin euroalue keskimäärin. Toisaalta Saksan talous myös kärsi koronavakiisistä selvästi vähemmän kuin euroalueen taloudet keskimäärin: Saksan bkt laski v. 2020 5,3 prosenttia, euroalueen 6,8 prosenttia. Suurimmat miinukset kirjattiin Etelä-Euroopan talouksissa, joista Espanjan talous su-

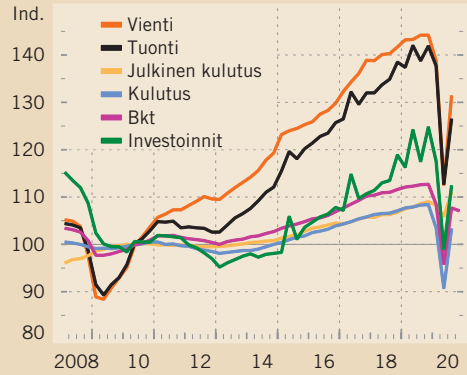
pistui 11 ja Italian 8,8 prosenttia. Ranskankin talous supistui viime vuonna 8,3 prosenttia. Toisaalta suurten talouspudotusten maissa nähdään hyviä kasvulukuja tänä vuonna, – erityisesti kulu- van vuoden toisella puoliskolla, kun matkailu hel- pottuu rokotekattavuuden ollessa Euroopassakin riittävän laajaa.

Euroalueen talouslukuja, %

	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Yksityinen kulutus	1,3	-7,0	4,3	3,5	2,5
Julkinen kulutus	1,9	2,0	2,0	1,0	1,0
Kiinteät bruttoinv.	5,8	-8,0	6,0	4,0	2,5
Vienti	2,5	-11,0	7,0	4,0	4,0
Tuonti	3,9	-10,0	6,5	5,0	5,0
Bkt	1,3	-6,8	4,7	3,5	2,5
Teollisuustuotanto	-1,4	-8,7	6,0	3,5	2,2
Inflaatio, HICP	1,2	0,2	1,7	1,5	1,6
Työttömyysaste	7,5	7,9	8,5	8,0	7,8
Julk. sek. tasapaino, per bkt	-0,6	-8,5	-5,5	-4,0	-2,5
Julk. sek. velka, per bkt	85,9	100,1	101,0	101,5	101,8

Lähteet: OECD, Eurostat, NiGEM.

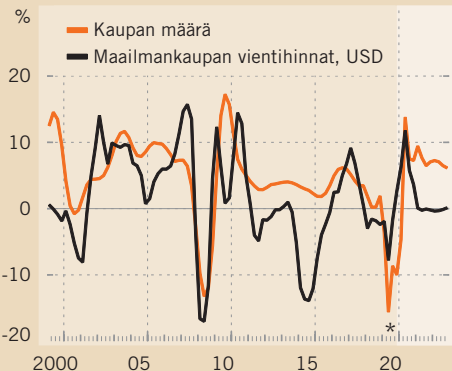
Euroalueen kysyntä ja tarjonta kriisin jälkeen, 2010=100

Lähde: Eurostat.

ETLA S21.1/k33

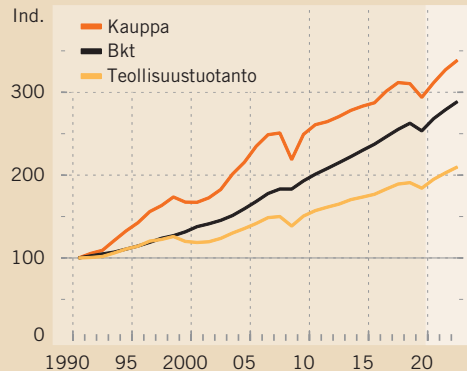
Maailmankauppa, %-muutos

Lähteet: OECD, IMF, NiGEM.

ETLA S21.1/k06

Maailmankauppa ja tuotanto, 1991=100

Lähteet: CPB, IMF.

ETLA S21.1/k34

Viime vuoden kesällä alkanutta elpymistä on leimannut palveluiden ja teollisuuden kehityksen kahtiajako. Teollisuus on elpynyt keväästä lähtien verraten nopeasti, kun tehtaita on voitu pitää auki samalla, kun Aasian kysyntä on palautunut voimakkaasti. Viimeksi mainitusta ovat hyötynneet muun muassa Saksan autoteollisuus sekä Italian tekstiili- ja konepajateollisuus. Espanjan ja Ranskan teollisuus on elpynyt jossain määrin hitaammin, mutta niissäkin ero palveluiden kehitykseen on huomattava. Saksan kaltaiset maat, joissa teollisuuden osuus arvonlisäyksestä on yhä suuri, ovatkin päässeet muuta euroaluetta nopeampaan kasvuun.

EKP:n rahapolitiikka tukee kasvua ennusteperiodilla. Odotamme EKP:n pitävän ohjauksen nollassa ainakin vuoteen 2023 asti. Rahapolitiikan kiristäminen aloitetaan arvopapereiden netto-osojen supistamisilla aikaisintaan ennustejakson lopulla.

YHDYSVALLAT ELPYY EUROALUETTA NOPEAMMIN

Ennustamme Yhdysvaltojen talouden kasvavan 6,3 prosentin vauhtia tänä vuonna. Ensi vuodelle ennustamme Yhdysvaltoihin 3,0 prosentin kasvua. Yhdysvallat elpyykin nopeammin kuin euroalue, minkä lisäksi viime vuoden bkt:n pudotus jäi maassa selvästi euroaluetta pienemmäksi: Yhdysvaltojen talous supistui 3,5 prosenttia v. 2020.

IMF (Fiscal Monitor 2021) laskee, että Yhdysvaltojen koronakriisissä tekemä päätösperäinen elvytys, johon siis lasketaan yhteen julkisten menojen lisäykset ja verojen alennukset, on ollut jo 16,7 prosenttia bkt:sta. Laskelmassa ei ole huomioitu Bidenin hallinnon 1 900 miljardin elvytyspakettia, jonka edustajainhuone on jo hyväksynyt. Paketti nostaa Yhdysvaltojen päätösperäisen elvytyksen jo yli 25 prosentin bkt:sta.

Suunnitelma uudesta elvytyspaketista on saanut markkinoiden inflaatio-odotukset nousuun.

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2021 ^E				2022 ^E				2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1,21	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
SEK	10,09	10,09	10,09	10,09	10,09	10,09	10,09	10,09	10,10	10,09	10,09
GBP	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87
JPY	127,5	127,5	127,5	127,5	127,5	127,5	127,5	127,5	127,4	127,5	127,5
Ohjaukset											
EKP	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FED	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,50
Markkinakorot											
Euribor 3kk	-0,50	-0,35	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,50	-0,30	0,00
Libor 3kk	0,30	0,33	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,37	0,40	0,60
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	60,0	63,0	63,0	63,0	65,0	65,0	65,0	65,0	62,3	65,0	65,0
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	42,7	51,2	28,3	15,6	0,5	1,0	1,5	2,0	33,0	1,3	2,0

Lähde: Macrobond.

Inflaatio-suojattujen valtionvelkakirjojen hintojen perusteella markkinat odottavat Yhdysvaltoihin jo 2,4 prosentin inflaatiota seuraavan viiden vuoden aikana. Ennen kuin kongressin viimeiset paikat ratkesivat demokraateille Georgian osavaltiovaaleissa tammikuussa, markkinoiden inflaatio-odotukset olivat vielä alle 2 prosentissa. Samalla odotukset voimistuvasta talouskasvusta ja inflaatiosta ovat heijastuneet valtionvelkakirjojen hintoihin. Yhdysvaltojen 10 vuoden valtionlainakorot ovatkin nousseet kuluvan vuoden alun alle 0,9 prosentin tasolta 1,5:een tätä kirjoittaessa.

Lyhyiden korkojen ollessa Yhdysvalloissa yhä lähellä nollaa korkokäyrä onkin jyrkentyneet Yhdysvalloissa tuntuvasti. Se taas on aiheuttanut osakemarkkinoilla heiluntaa ja johtanut erilaisiin arvioihin siitä, pitäisikö Fedin vaikuttaa viestinnällään tai rahapolitiikallaan voimakkaammin myös pitkien korkojen tasoon. Toisaalta pitkien korkojen nousu on tervetullut ilmiö, sillä se kertoo siitä, että Yhdysvallat saattaa irtaantua nollakorkoympäristöstä seuraavien vuosien aikana. Ennustamekin Fedin nostavan ohjauuskorkoa kerran ennustejakson lopulla, vuonna 2023.

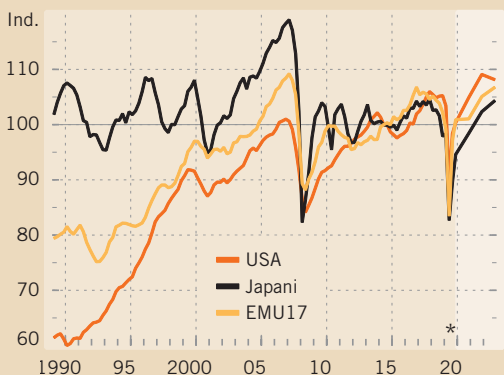
Työttömyysaste nousi Yhdysvalloissa rajusti vuosi sitten keväällä ja virallinen työttömyysaste kävi jo lähes 15 prosentin tasolla. Pandemian asteittainen helpottaminen sekä poikkeuksellisen suuri finanssi- ja rahapoliittinen elvytys ovat kuitenkin saaneet työttömyysasteen laskuun, ja ensi vuonna työttömyysasteen voidaan odottaa painuvan jo alle 5 prosenttiin. Työmarkkinoille osallistuminen sekä työllisyysaste kuitenkin toipuvat selvästi hitaammin, joten joitakin pysyviä jälkiä kriisistä jäänee myös työmarkkinoille.

RUOTSIN BKT SUPISTUI VIIME VUONNA

Ruotsin talous selvisi Suomen tavoin viime vuodesta pienemmällä vauriolla kuin moni muu kehittyneet maa: Ruotsin bkt supistui viime vuonna ennakkotietojen mukaan 2,8 prosenttia. Ennustamme, että Ruotsin talous pääsee tänä vuonna 4,0 prosentin kasvuun. Ensi vuodelle ennustamme Ruotsin bkt:n kasvan 2,8 prosenttia.

Ruotsin talous näyttääkin hyötyneen varsin vähän muita Pohjoismaita kevyemmistä koronarajoituksesta viime vuonna. Toisaalta Ruotsissa epidemian hallinta on perustunut rajoitusten sijaan viran-

**Teollisuustuotannon määrä
kausitasoitettuna (2015=100)**

Lähteet: OECD, Tullii, Tilastokeskus.

ETLA S21.1/k01

**Maaileman teollisuustuotannon suhde
maailmankaupan määrään (indeksejä)**

Lähde: CPB.

ETLA S21.1/k35

omaisuusosituksiin ja -ohjeistuksiin, jotka nekin hillitsevät osaltaan palveluiden kulutusta. Rajoituksilla on sittenkin uusien tutkimusten mukaan vain pieni vaikutus taloudelliseen aktiviteettiin silloin, kun epidemia on jo päässyt kiihtymään laajaksi. Toisaalta Ruotsissakin jouduttiin lisäämään palveluihin kohdistuvia rajoitteita viime vuoden lopulla, kun pandemian toinen aalto osoittautui odotuksia hankalammaksi.

Ruotsi näyttää tulevan koronaviruksesta ulos monia muita maita kestävämmässä kunnossa. Se heijastelee pitkälti talouden hyvää suorituskykyä jo ennen koronavirusta. Finanssipolitiikan suora tuki taloudelle oli Ruotsissa noin 4 prosenttia bkt:sta viime vuonna ja julkistalous sen myötä 3,5 prosenttia alijäämäinen suhteessa bkt:hen Konjunkturinstitutin joulukuun arvon perusteella.

Julkistalous alkaa kuitenkin hiljalleen kohentua ja kääntyy Konjunkturinstitutin mukaan takaisin ylijäämäiseksi vuonna 2024. Vaihtotase pysyy selvästi ylijäämäisenä koko ennustejakson ajan. Ruotsin työttömyysasteeksi Konjunkturinstitutit ennustaa tänä vuonna 9,0 prosenttia, joka olisi kuitenkin korkeampi kuin mm. Suomessa.

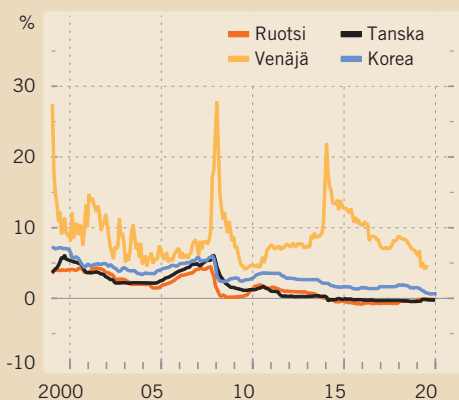
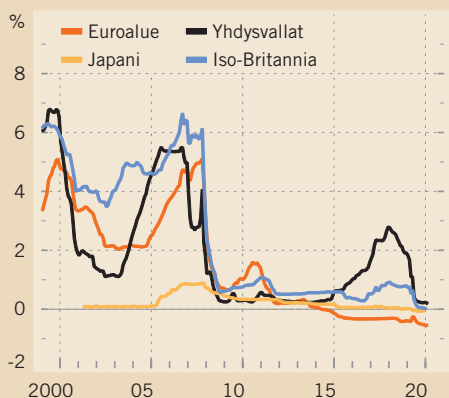
Ruotsin keskuspankki lisäsi muiden länsimaisten keskuspankkien tavoin valtion- ja yrityslainojen ostoja keväällä likviditeetin takaamiseksi markkinoilla. Riksbanken lisäsi myös edullisten lainojen tarjontaa yrityksille. Ohjaukorko pysynee Ruotsissa nollassa ainakin vuoteen 2023 asti.

BRITANNIASSA ROKOTEKATTAVUUDEN ETENEMINEN HARVOJA VALOPILKKUJA

Ennustamme Britannian talouden kasvavan tänä vuonna 4,5 ja ensi vuonna 5,0 prosenttia. Hyvistä ennusteluista huolimatta Britannian talouden tilanne ei ole valoisa, sillä maan bkt putosi viime vuonna jopa 10 prosenttia. Tulevaisuudennäkymiä heikentää myös ero EU:sta, joka lisää kaupan ei-tariffimuotoisia esteitä ja tulee kalliiksi erityisesti maan pienille ja keskisuurille yrityksille, joihin lisäbyrokratiasta koituvat kustannukset osuvat voimakkaasti.

Toinen Britannian tulevaisuudennäkymiä heikentävä tekijä on finanssisektorin huomiotta jättäminen brexit-sovussa. Finanssisektorilla vasta neuvotellaan siitä, voidaanko Britannian ja EU:n finanssisektorilla soveltaa jatkossa niin sanottua vastaavuusperiaatetta, jolla eri osapuolet toteavat regulaationsa kullakin palvelualalla riittävän yhdenmukaisiksi, jotta niiden ristiinmyynti voidaan sallia.

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD. ETLA S21.1/k05

Merkille pantavana oireena Lontoon finanssi-sektorin aseman muuttumisesta brexitin myötä muutamien suurten eurooppalaisten pankkien osakkeiden kaupankäynti siirtyi Lontoosta Amsterdamin, Frankfurtin ja Madridin pörssiin heti alkuvuonna. Osakkeiden lisäksi muidenkin finanssituotteiden kaupankäyntiä on siirtynyt jonkin verran Lontoosta Manner-Eurooppaan.

Valopilkkuna Britannian suoriutumisessa viime aikoina ovat olleet ensin hyvin kohdennetut rokotehankinnat, sitten rivakasti sujunut koronarokotteiden lupaprosessien läpivienti ja myöhemmin rokotteiden jakelu. Edellinen on tullut tarpeeseen koronan tarttuvamman brittimuunnoksen ja siten hyvin hankalaksi äityneen epidemiatilanteen takia. Britanniassa jouduttiinkin sulkemaan koko talous jo kolmannen kerran kuluvaan vuodenaikoon. Silti rokottamisen ripeyden tuloksena maassa on tätä kirjoitettaessa jo 30 prosenttia väestöstä rokotettuina, kun EU-maiden vastaava luku on 7 prosentin tienoilla (ensimmäisen rokotteen saaneet). Britannian taloutta päästäänkin avaamaan ennen monia EU-maita, pääministeri Johnsonin uuden suunnitelman mukaan maaliskuusta lähtien.

KIINAN TALOUS ON MAAILMANTALouden VETURI TÄNÄKIN VUONNA

Kiinan talous kasvaa ennusteemme mukaan 8,0 prosenttia tänä vuonna. Kasvu on nopeimpien joukossa koko maailmassa ja osoittaa Kiinan selättäneen tiukoilla toimillaan koronavirusepidemian erinomaisesti. Ensi vuodelle ennustamme Kiinalle 5,8 prosentin kasvua.

Kiinan talous selvisi myös viime vuodesta kohtalaisen pienellä iskulla, sillä sen talous supistui vain alkuvuonna ja kasvoi koko vuoden aikana yhteensä 2,3 prosenttia. Kiina saikin padottua Wuhanista alkaneen koronavirusepidemian nopeasti erittäin kovilla sulkutoimilla ja kansalaisensa liikkumisen rajoittamisella sekä valvonnalla. Talouden kääntynyt kasvuun viime vuoden kesään mennessä myös kehittyneissä maissa, Kiinan vientiteollisuus hyötyi länsimaiden kasvaneesta kysynnästä. Teollisuuden elpyminen oli-

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2015=100

12 kk:n muutokset

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

Lähteet: HWWI, Suomen Pankki.

ETLA S21.1/k03

kin Kiinassa viime vuonna voimakasta ja hyödytti samalla monia investointitavaroita sinne vieviä kauppakumppaneita.

Kiinan koronaelvytys kohdentui voimakkaasti infrainvestointeihin ja rakentamiseen, joten kotitalouksien kysyntä alkoi elpyä hitaammin ja vasta epidemian laantuessa yhtä aikaa kohentuvan työllisyystilanteen kanssa. Siten joidenkin palveluiden, kuten ravintolat ja kotimaanmatkailu, kysyntä alkoi palautua voimakkaammin vasta viime vuoden toisella puoliskolla. Rokottaminen on alkanut Kiinassa verraten hitaasti, mutta juuri asetetun tavoitteen mukaan 40 prosenttia kiinalaisista on määrä olla rokotettuina kesäkuun loppuun mennessä.

Kiina on ollut aktiivinen kauppapolitiikassa ja sopi vuodenvaihteessa pitkään neuvotellun investointisopimuksen myös EU-maiden kanssa. Siitä huolimatta Kiinan vasta muototumassa olevat välit Yhdysvaltain uuden hallinnon kanssa määrittävät pitkälti sen, millaisen suunnan kaupan kehitys lännen kanssa ottaa. EU-maat ovat tässä suhteessa toki itsenäisiä, mutta toisaalta hyvin riippuvaisia myös perinteisestä liittolaisestaan Yhdysvalloista. Tulehtuneet keskinäiset välit ja siitä seurannut kauppasota Australian kanssa osoittaa, että Kiinan hallinto on valmis ripeisiin tullikoroituksiin, mikäli kokee tullessa loukatuksi.

VENÄJÄN TALOUS SAA APUA ÖLJYN HINNAN NOUSUSTA

Ennustamme Venäjän bkt:n kasvavan 2,8 prosenttia tänä vuonna. Odotamme kasvun kiihtyvän ensi vuonna 3,5 prosenttiin. Venäjä pärjasi koronavuonna taloudellisesti verraten hyvin, – bkt supistui 3,1 prosenttia –, varsinkin, kun huomioidaan, että epidemian lisäksi maan talous kärsi öljyn hinnan romahduksesta sekä pääomapaosta.

Venäjälläkin julkinen sektori pehmitti koronakriisin talousvaikutuksia. BOFITin mukaan tehdyt elvytystoimet nostivat julkisten menojen bkt-suhteen lähes 40 prosenttiin eli aiempien lamavuosien 2009 ja 1998 huippulukemiin. Julkisen sektorin budjettivaje kääntyi tuntuvasta ylijäämästä alijäämään, joka oli runsaat 4 prosenttia bkt:sta.

BOFITin mukaan Venäjän tavaraviennin arvo supistui viime vuonna 21 prosenttia: raakaöljyn viennin määrä supistui 13 prosenttia ja maakaasun noin 8 prosenttia. Öljyjalosteiden kokonaisvientimäärä väheni kuitenkin vain prosentin verran, kun sekä bensiinin että dieselpolttoaineen vientimäärät kasvoivat.

Öljyn ja kaasun osuus Venäjän tavaraviennistä on yhä noin puolet, joten Venäjällä sekä valtion että yksityisen sektorin saamat tulot vaihtelevat mainittujen raaka-aineiden hintojen muutosten tahdissa. Oma lukunsa on maan poliittinen tilanne: oppositiojohtajan myrkytysrytyksestä ja myöhemmin pidätyksestä seuranneet levottomuudet jatkunevat koko vuoden. Siitä huolimatta nykyaikaisella hallinnolla ei vaikuta olevan riittävästi kannusteita rakenteiden uudistamiseen, joten maan talouden potentiaalinen kasvu on jatkossakin 1,5 prosentin luokkaa.

JAPANISSA KASVU VAUHDITTUU VUODEN TOISELLA PUOLISKOLLA

Japani on selvinnyt koronapandemiasta verraten hyvin terveyden kannalta, mutta sen talous ei luonnollisesti selvinnyt ilman takaiskua: Japanin bkt supistui 4,8 prosenttia viime vuonna. Kuluvalle vuodelle ennustamme Japaniin 3,0 prosentin kasvua. Ensi vuodelle ennustamme edelleen 2,5 prosentin talouskasvua. Rokottaminen on alkanut Japanissakin hitaasti, mikä lykkää palveluiden elpymistä ensi vuoteen.

Nousevat infektio määrät ja niiden seurauksena asetettu (terveyden) hätätila vaikeuttaa talouden tilannetta alkuvuonna. Kesän olympialaisten toteutuminen on myös iso kysymysmerkki. Jos ne toteutetaan ilman yleisöä, positiivinen talousvaikutus turistien saapumisesta jää toteutumatta. Teollisuudessakin paras kasvuvaihe näyttää jääneen ainakin hetkeksi taakse, sillä uusien tilausten määrät vähenivät tammikuussa ostopäällikköindeksin tietojen perusteella.

Inflaation ennustetaan olevan Japanissa tänä vuonna lähellä nolaa ja vain lievästi positiivista vuonna 2022. Niinpä keskuspankin rahapolitiik-

ka jatkuu kevyenä ilman ohjauskorkojen nostoja. 10 vuoden valtionlainoissa on havaittavissa pientä väreilyä, ja tätä kirjoitettaessa niiden korko on noussut 0,1 prosentin tasolle.

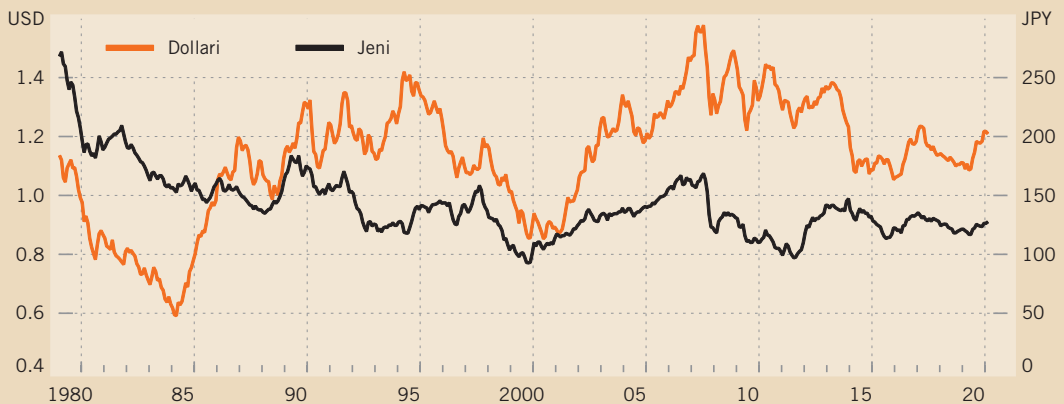
RAAKA-AINEIDEN HINNAT NOUSSEET NOPEASTI

Öljyn hintakehitykselle mennyt vuosi oli dramaattinen. Saudi-Arabian ja Venäjän aloittama hintatasota yhdessä koronapandemian kanssa tiputti öljyn Brent-laadun hinnan alimmillaan alle 20

dollariin tynnyriltä. Yhdysvalloissa noteeratun öljyn WTI-laadun futuurihinnat kävivät välillä jopa negatiivisina.

Koranasokin ensi vaiheen jäädessä taakse öljyn hintojen toipuminen on ollut nopeaa. Sitä edesauttoivat myös OPECin ja sen liittolaismaiden, joista merkittävimpänä Venäjä, sopimat tuotannon leikkaukset. Maat sopivat leikkaavansa tuotantoa jopa 9,7 miljoonalla tynnyrillä päivässä,

Eräitä euron valuuttakursseja

mikä vastasi noin 10 prosenttia globaalista raaka-öljyn tuotannosta.

Myöhemmin elokuussa OPEC-maat sopivat pienentävänsä leikkauskiintiötä 2 miljoonalla tynnyrillä päivässä. Kiintiötä supistettiin kertaalleen vielä vuodenvaihteessa lisäämällä sovittua tuotantoa 500 000 tynnyrillä päivässä. Toisaalta Saudi-Arabia ilmoitti leikkaavansa vapaaehtoisesti tuotantoaan 1 miljoonalla tynnyrillä päivässä helmi- ja maaliskuussa.

Öljyn Brent-laadun hinta nousi vuodenvaihteeseen mennessä jo noin 50 dollariin tynnyriltä. Ennustammekin öljyn Brent-laadun hinnan olevan keskimäärin 62,3 dollaria tänä vuonna. Ensi vuodelle ennustamme öljyn Brent-laadun hinnaksi 65 dollaria tynnyriltä.

Muiden raaka-aineiden kuin öljyn hinnat nousivat nopeasti viime vuoden toisella puoliskolla. Ennustammekin niiden hintojen nousevan tänä vuonna jopa 33 prosenttia edellisvuodesta. Ensi vuodelle ennustamme muiden raaka-aineiden kuin öljyn hintojen nousevan enää noin 1 prosentin vauhtia.

TAVARAKAUPPA PIRISTYY JO, MUTTA PALVELUKAUPPA TAKKUAA

Maailman tavarakauppa supistui jyrkästi koronakriisin alkuvaiheessa, mutta palautui voimakkaasti vuoden loppua kohden. Palvelukauppa, joka on riippuvainen mm. rajojen avautumisesta ja turismin kehityksestä, sen sijaan ei ole toistaiseksi palautunut kriisistä juuri lainkaan. Vielä viime vuoden kolmannella neljänneksellä maailman palvelukauppa oli 24 prosenttia alempana vuoden takaista tasoaan WTO:n arvion mukaan. Maailman tavarakauppaan puolestaan kirjattiin CPB:n aineiston perusteella viime vuodelle keskimäärin vain 5,3 prosentin laskua hyvän loppuvuoden ansiosta.

Ennustamme maailmankaupan (tavarat ja palvelut) kasvavan 6,0 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuodelle ennustamme 5,0 prosentin kasvua. Maailman palvelukauppa elpyy täysimääräisesti vasta riittävän globaalien rokotekattavuuden saavuttamisen jälkeen. Kaupan näkymissä on kuitenkin myös riskejä. Yhdysvaltojen ja Kiinan suhde on edelleen jännitteinen, ja tästä saattaa seurata uusia, maidenvälisiä tulleja tai sellaisia regulaation muutoksia, jotka vaikuttavat myös EU-maissa sijaitsevien yritysten kaupankäynnin kustannuksiin. Samalla EU-maat ja Britannia käyvät yhä brexitiin liittyviä neuvotteluja palvelukaupan ehdoista. Sopu niistä on toisaalta myös positiivinen riski Euroopan kaupan näkymille.

Kotimainen suhdannekehitys

Ulkomaankauppa

Koronapandemian seurauksena palveluviennin määrä putosi 15 prosenttia vuonna 2020 ja palvelutuonnin määrä supistui 14,6 prosenttia. Tavaraviennin määrä väheni 2,2 prosenttia ja tavaratuonnin määrä laski 2,6 prosenttia. Rokotteiden saatavuusongelmien ja erilaisten matkustusrajoitusten takia palvelujen ulkomaankauppa elpyy myöhemmin kuin tavara-kauppa. Tänä vuonna tavaravienti kasvaa 4,2 prosenttia ja palveluvienti 4,8 prosenttia. Tavara-

*tuonti puolestaan lisääntyy noin prosentin ja palvelutuonti 6,6 prosenttia. Palvelujen ulkomaankaupan elpymisen pääpaino on vuonna 2022. Tänä ja ensi vuonna nettoviennin kontribuutio bkt:n muutokseen on positiivinen. Arvioimme, että vaihtotase pysyy tänä vuonna tasapainossa. Kauppatase on ennuste-
tejaksolla yli neljä miljardia euroa ylijäämäinen ja palvelutase on edelleen alijäämäinen.*

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Määrä ²⁾						
	Mrd. e	% -osuus	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
			2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Maa-, metsä- ja kalatalous	0,6	1,0	-2,9	-9,0	-2,4	3,7	3,7	-4,1	2,3
Kaivannaistoiminta	0,6	1,1	0,7	-11,2	13,6	1,2	1,0	17,9	3,9
Elintarviketeollisuus	1,4	2,5	11,4	-0,3	3,2	1,9	1,6	1,6	1,7
Tevanaketeollisuus	0,7	1,2	0,0	-6,3	5,8	1,3	1,3	0,5	2,2
Puutavateollisuus	2,4	4,2	-4,5	-4,7	5,6	3,0	3,0	0,0	3,3
Paperiteollisuus	7,9	13,7	-4,4	-11,8	3,9	2,6	0,9	-2,3	2,3
Öljynjalostus	3,5	6,1	6,8	-1,3	-14,8	18,2	4,9	5,8	2,1
Kemikaalit ml. lääkeaineet	5,7	9,9	1,3	3,2	1,0	2,0	1,8	-0,3	1,8
Kumi- ja muovituotteet	1,4	2,4	-1,6	-6,1	1,1	2,8	2,8	-0,3	2,1
Metallien jalostus	7,5	13,2	2,4	-8,5	4,9	2,0	2,0	0,3	3,1
Metallituotteet	1,3	2,3	0,2	-4,4	3,3	0,8	0,7	-1,5	1,6
Sähkö- ja elektroniikkateoll.	6,8	11,8	-0,6	-7,3	7,8	4,5	4,4	1,0	5,0
Koneet ja laitteet	8,6	15,0	4,5	-2,0	3,8	3,0	3,0	2,3	3,5
Kulkuneuvot	4,9	8,5	20,5	-25,9	36,2	10,6	-3,2	3,3	8,2
Muu teollisuus	4,0	7,0							
Tavaravienti yht.³⁾	59,7	100,0	4,1	-2,2	4,2	4,2	1,7	2,8	3,1
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	52,9	88,2						1,2	3,3
Tavara- ja palveluvienti³⁾	85,5		6,7	-6,4	4,4	7,2	2,8	2,8	4,3

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, Etlan laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etlä.

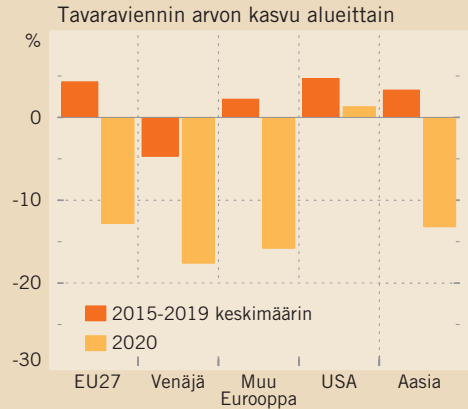
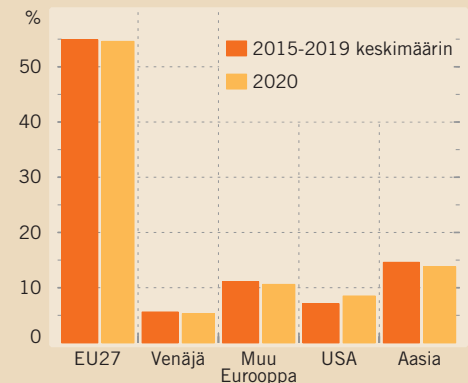
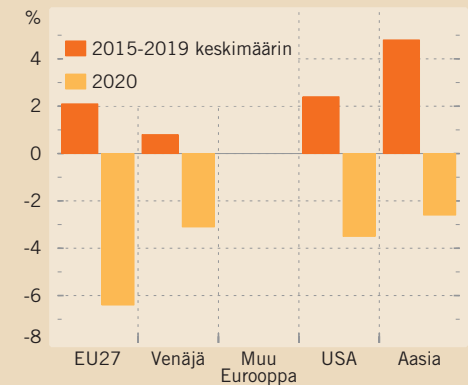
VIENTI**Tavaravienti kasvaa tänä ja ensi vuonna runsaat 4 prosenttia**

Tavaravienti on jo hyvää vauhtia toipumassa koronakriisin aiheuttamasta aallonpohjasta. Tänä ja ensi vuonna tavaraviennin määrä kasvaa runsaat 4 prosenttia. Varsinkin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kasvu on vahvaa. Myös autoteollisuuden kysyntätilanne on erittäin hyvä, ja ennustejaksolla 2021–2025 luovutetaan joka vuosi yksi iso risteilijä. Lisäksi pienempiä aluksia valmistuu vientiin vuosina 2021–2022. Koneiden ja laitteiden viennin suotuisa kehitys jatkuu lähivuosina. Metallien jalostuksen vienti jäi viime vuonna heikoksi, koronapandemian lisäksi siihen vaikutti kaasuputkitoimitusten loppuminen. Alan vienti on kuitenkin nyt saamassa uutta vauhtia. Puutuoteteollisuuden vientimäärät ovat jo palautuneet koronapandemiaa edeltäneelle tasolle. Kasvu jatkuu vahvana lähivuosina rakentamisen elpymisen myötä Euroopassa. Paperiteollisuudessa nopeaa toipumista ei ole odotettavissa rakennemuutoksen ja heikon kysyntätilanteen takia. Öljytuotteiden vienti supistuu tänä vuonna tuntuvasti Nesteen öljynjalostamon pitkän huolto-
seisokin takia.

Palveluviennin elpymisen tahti on pitkälti kytköksissä matkailun ja kuljetusten kehitykseen, koska näiden erien osuus oli merkittävä ennen pandemiaa. Arvioimme, että palveluvienti kääntyy tänä vuonna noin 5 prosentin kasvuun ja kasvaa noin 15 prosenttia vuonna 2022. Tavara- ja palveluvienti yhteensä lisääntyy tänä vuonna runsaat 4 prosenttia ja ensi vuonna runsaat 7 prosenttia.

Tutkimus- ja kehityspalvelut oli ainoa palveluviennin erä joka kasvoi viime vuonna

Suomen palveluvienti putosi viime vuonna arvoltaan 15,7 prosenttia edellisvuodesta kansantalouden tilinpidon helmikuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus palveluviennin arvosta oli peräti 44,5 prosenttia vuonna 2020 aiemmin julkaistun pikaennakon mukaan. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus oli 11,7 prosenttia. Henkisen

Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain**Osuus tavaraviennistä****Kokonaistuotannon muutos**

omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen osuus oli 10,3 prosenttia.

Kuljetusten osuus oli 9 prosenttia ja tuotannollisten palvelujen osuus oli 6 prosenttia. Viiden suurimman palveluerän yhteenlaskettu osuus palveluviennin arvosta oli siten 81,5 prosenttia. Edellisvuonna vastaava luku oli 81,7 prosenttia,

mutta silloin matkailun osuus oli 10,5 prosenttia. Vuonna 2020 matkailun osuus oli vain 4,5 prosenttia.

Tilastokeskuksen helmikuussa julkaiseman taroiden ja palveluiden pikaennakon mukaan matkailu jäi viime vuonna arvoltaan 65 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, kun matkustaminen Suomeen toisella neljänneksellä romahti täysin koronapandemian seurauksena. Kuljetusten viennin arvo supistui 49 prosenttia ja huolto- ja korjauspalveluiden 28 prosenttia. Tuotannolliset palvelut laskivat 19 prosenttia vuonna 2020. Henkisen omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen, eli rojaltien ja lisenssimaksujen, viennin arvo väheni 17 prosenttia. Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelut vähenivät arvoltaan 13 prosenttia edellisvuodesta ja teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen viennin arvo supistui 8 prosenttia. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen viennin arvo väheni vain prosentin. Ainoa palveluviennin erä joka kasvoi edellisvuodesta oli tutkimus- ja kehityspalvelut, jotka lisääntyivät arvoltaan 12 prosenttia.

Arvioimme, että ulkomaalaisten matkustaminen Suomeen lisääntyy arvoltaan vajaat 15 prosenttia vuonna 2021, kun koronapandemia hieman hellittää. Kuljetusten viennin odotetaan nousevan arvoltaan vajaat 30 prosenttia ja televiestintäsektorin viennin muutaman prosentin.

Paperiteollisuuden vienti on hitaasti kääntymässä nousuun

Koko paperiteollisuuden (ml. kartonki ja sellu) viennin määrä väheni viime vuonna 12 prosenttia. Metsäteollisuuden lakot vuoden alussa vaikuttivat tuntuvasti viennin laskuun. Alan vienti sukelsi pohjalukemiin helmikuussa, josta kuitenkin toivuttiin nopeasti. Seuraavaan pohjaan jouduttiin vuoden jälkipuoliskolla. Vientimäärät ovat kuitenkin nyt hitaasti kääntymässä noususuuntaan. Arvioimme, että toimialan viennin määrä tänä vuonna kasvaa noin 4 prosenttia vuoden takaisesta. Paperi on edelleen metsäteollisuuden tärkein vientituote, sen tuotannosta valtaosa

Tavaravienti alueittain 2020

	Arvo, milj. eur	Osuus, %	Muutos, %
Suomen koko tavaravienti	57 332	100,0	-12
EU27	31 330	54,6	-13
Saksa	7 914	13,8	-17
Ruotsi	6 018	10,5	-11
Alankomaat	3 869	6,7	-3
Ranska	1 824	3,2	-5
Viro	1 725	3,0	-2
Belgia	1 690	2,9	-20
EU15	27 972	48,8	-14
Euroalue	21 811	38,0	-14
Vienti EU:n ulkopuolelle	26 002	45,4	-11
Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä)	6 999	12,2	-14
Kiina	3 038	5,3	-13
Japani	1 154	2,0	-20
Etelä-Korea	722	1,3	-15
Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat)	6 513	11,3	-14
Venäjä	3 011	5,3	-18
Iso-Britannia	2 257	3,9	-16
Pohjois-Amerikka	5 414	9,4	2
USA	4 872	8,5	1
EFTA-maat	2 580	4,5	4
Norja	1 548	2,7	-10
Afrikka	1 251	2,2	-15
Etelä-Amerikka	1 219	2,1	17
Brasilialla	566	1,0	57
Lähi- ja Keski-itä	913	1,6	-7

Lähde: Tulli.

menee vientiin. Vajaa puolet sellun tuotannosta viedään ulkomaille. Paperin, kartongin ja sellun uusien tilausten arvo jäi vielä joulukuussa 5 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi.

Öljytuotteiden vienti vähenee tänä vuonna tuntuvasti pitkän huoltoseisokin takia

Öljytuotteiden viennin arvo putosi viime vuonna 34 prosenttia. Samanaikaisesti hinnat laskivat noin 32 prosenttia, joten laskelmiemme mukaan viennin määrä väheni runsaan prosentin. Viime vuodelle suunniteltu viiden vuoden välein pidettävä Nesteen suuri huoltoseisokki jouduttiin koronapandemian takia siirtämään tämän vuoden toiselle neljännekselle koska huoltotyöntekijöistä suuri osa tulee ulkomailta. Seisokin takia arvioimme, että öljytuotteiden viennin määrä supistuu tänä vuonna noin 15 prosenttia. Ensi vuonna kasvua kertyy vastaavasti 18 prosenttia.

Kemianteollisuuden uusien tilausten arvo kohosi marraskuussa arvoltaan 45 prosenttia ja joulukuussa 48 prosenttia edellisvuodesta, mikä on aivan ennen näkemätöntä.

Kemikaalit ja kemialliset tuotteet (ml. lääkkeaineet) on ainoa teollisuuden toimiala, jonka vientimäärä

lisääntyi vuonna 2020. Lääkeaineiden ja lääkkeiden viennin arvo oli vahvassa nousussa. Arvioimme, että kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna prosentin viimevuotisesta. Kumi- ja muovituotteiden viennin odotetaan niin ikään lisääntyvän noin prosentin.

Metallien jalostuksen vienti kääntyi viime vuoden lopulla erityisen vahvaan kasvuun

COVID-19-kriisin takia koko maailman teräksen kulutus supistui 2,4 prosenttia vuonna 2020, kansainvälisen teräsjärjestön (The World Steel Association) lokakuussa 2020 tehdyn ennusteen mukaan. Kesäkuussa arvioitiin, että kulutus olisi vähentynyt jopa 6,4 prosenttia. Syksyn ennuste perustuu oletukseen, että uusia tuotannon pysähdyksiä ei tule. Teräksen kysynnän odotetaan elpävän vuonna 2021 ja kasvavan 4,1 prosenttia vuoden takaisesta. Poislukien Kiina koko maailman teräksen kulutus kasvaa tänä vuonna 9,4 prosenttia.

Virustilanne ja taloudelliset tukitoimet vaihtelevat maittain, joten myös teräksen kysynnän elpyminen tapahtuu eri tahtiin eri maissa.

Suomen metallien jalostuksen vientimäärä jäi viime vuonna 8,5 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Viennin laskuun vaikutti sekä koronakriisi että kaasuputkitoimitusten loppuminen. Kaasuputkitoimitukset Nord Stream 2 -hankkeeseen alkoivat vuoden 2018 viimeisellä neljänneksellä, jolloin metallien jalostuksen vienti kasvoi voimakkaasti. Kaasuputkia vietiin avomerelle, Ruotsiin ja Venäjälle yhteensä 310 miljoonan euron arvosta. Vuonna 2019 kaasuputkia vietiin kaiken kaikkiaan 964 miljoonan euron arvosta.

Nord Stream 2 -hankkeen oli määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä, mutta kaasuputkia rakentava sveitsiläisyhtiö keskeytti työt joulukuun lopulla ja vetäytyi kokonaan hankkeesta, kun se joutui Yhdysvaltojen pakotteiden kohteeksi osana isompaa puolustusmenojen pakettia. Putkilinjasta 94 prosenttia oli jo tehty ja siitä osa on merenalainen. Kaasuputken rakennustyöt jatkuivat pitkän tauon jälkeen kuluvan vuoden tam-

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: Tulli, OECD.

ETLA S21.1/x01

mikuussa. Hankkeen arvioidaan valmistuvan ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2021.

Suomen metallien jalostuksen vientimäärä nousee Etlan arvion mukaan tänä vuonna noin 5 prosenttia edellisvuodesta.

Autojen ja akkujen kysyntänäkymät ovat valoisa

Kone- ja metallituoteteollisuuden (koneet, metallituotteet, kulkuneuvot) uusien vientitilausten arvo supistui loka-joulukuussa 17 prosenttia vuodentakaisesta, mutta nousi 40 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kone- ja metallituoteteollisuuden vientitilaukskanta oli joulukuun lopulla 8 prosenttia matalammalla tasolla kuin vuotta aiemmin ja 2 prosenttia matalammalla tasolla kuin edellisellä neljänneksellä.

Koneiden ja laitteiden vienti on selvinnyt koronakriisistä useimpia muita toimialoja paremmin. Viennin määrän odotetaan tänä vuonna kasvavan noin 4 prosenttia.

Kulkuneuvojen osuus koko tavaraviennin arvosta oli viime vuonna 8,5 prosenttia. Moottoriajoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli 65 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus 35 prosenttia.

Vuonna 2021 koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa noin 36 prosenttia, kun moottoriajoneuvojen vienti arviomme mukaan kohoaa 50 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen vienti lisääntyy 11 prosenttia viimevuotisesta.

Uudenkaupungin autotehtaalla Mercedes-Benzin GLC-mallin tuotanto aloitettiin helmikuussa 2017 ja Mercedes-Benzin uuden A-sarjan autojen tuotanto käynnistyi heinäkuussa 2018. Uusi tuotantoennätys saavutettiin vuonna 2019, kun Uudenkaupungin tehtaalla valmistui 114 000 henkilöautoa. Arviolta noin puolet autotehtaan tuotannosta menee Yhdysvaltoihin Saksan kautta. Viime vuoden lokakuussa yhtiö yllättäen ilmoitti, että autojen kysyntä kasvaa niin nopeasti, että 400 uutta autonrakentajaa tarvitaan jo tammikuussa 2021.

Autonvalmistuksen lisäksi Valmet Automotive panostaa akkujen tuotantoon, sarjatuotanto aloitettiin Salossa vuoden 2019 lopulla. Akkutehtaan tuotantoa ollaan nostamassa ennätystasolle akkujen jatkuvasti kasvavan kysynnän myötä. Lisäksi Uudenkaupungin autotehtaalle rakennetaan toinen akkutehdas, joka valmistuu vuonna 2021. Lähivuosina akkujärjestelmien liikevaihto voi jopa saavuttaa ajoneuvovalmistuksen liikevaihdon.

Telakkateollisuudelle koronapandemia on kova takaisku, varsinkin isoja risteilijöitä valmistaville telakoille Fincantieri ja Meyer Werft, jotka ovat markkinajohtajia. Meyer Turun telakan tilauskannassa on huomattava määrä aluksia. Meyer Turku on neuvotellut asiakkaidensa kanssa valmistusajankohdan siirtämisestä eteenpäin. Ennen koronapandemiaa tilauskirjat ulottuivat vuoteen 2025 asti, mutta neuvottelujen tuloksena viimeinen tilauskannassa oleva risteilijä luovutetaan vuonna 2026. Ennen koronakriisiä telakan suunnitelmiin kuului rakentamistahdin nostaminen, jolloin vuodesta 2023 alkaen yhden risteilijän sijasta valmistuisi kaksi risteilijää vuodessa. Koronatilanne pakotti telakan siirtymään takaisin yhden risteilijän vuosiluovutustahtiin.

Risteilyalus Costa Smeralda luovutettiin Costa Cruises varustamolle Turun telakalta joulukuussa 2019. Toinen Meyeriltä tilattu Suomessa rakennettava risteilijä Costa Toscana valmistunee loppuvuonna 2021.

Carnival Corporation tilasi syyskuussa 2016 kolme LNG-risteilijää Meyeriltä, joista yksi Saksasta ja kaksi Turusta. Näistä ensimmäinen, Mardi Gras, luovutettiin joulukuussa 2020. Turun tilauskannassa oleva toinen alus Carnival Celebration valmistuu vuoden 2022 lopulla.

Lokakuussa 2016 Royal Caribbean Cruises tilasi Turusta kaksi risteilijää, jotka myös käyttävät LNG:tä polttoaineena. Alkuperäisen suunnitelman mukaan laivojen toimitusajankohta olisi vuosina 2022 ja 2024, mutta näillä näkymin ne luovutetaan vuosina 2023 ja 2025. Heinäkuus-

sa 2019 varustamo tilasi vielä kolmannen Iconluokan risteilylaivan. Aluksen alkuperäinen luovutusajankohta oli vuonna 2025, mutta se siirtyi vuodelle 2026.

Saksalainen TUI Cruises tilasi puolestaan helmikuussa 2018 risteilyaluksen Turun telakalta. Toimitusajankohdaksi sovittiin tuolloin vuosi 2023, mutta luovutus siirtynee vuodelle 2024.

Rauma Marine Constructions Oy on viimeistelemässä autolauttaa Vaasa-Uumaja -välin liikenteeseen. Wasalinen tilaama lautta valmistuu vuonna 2021. Myös AS Tallink Grupp ja Rauman telakka ovat sopineet matkustaja-autolautan rakentamisesta. Alus on tarkoitus toimittaa vuoden 2022 alussa.

Lisäksi Rauma Marine Constructions Oy ja Puolustusvoimat ovat allekirjoittaneet sopimuksen neljän taistelualuksen rakentamisesta. Ne rakennetaan vuosina 2022–2025 ja luovutetaan tilaajalle vuoteen 2028 mennessä. Koska alukset toimitetaan kotimaahan ne eivät näy vientitilastoissa.

Helsingin telakan omistajavaihdoksen myötä telakka sai heti kaksi uutta tilausta kesällä 2019 ja kolmannen tilauksen lokakuussa 2020. Swan Hellenic varustamo (aiemmin Vodohod Ltd.) on sopinut kolmen luksustutkimusristeilyaluksen rakentamisesta Venäjän jokiristeilyjä varten. Ensimmäisen aluksen tuotanto aloitettiin viime vuoden huhtikuussa koronatilanteesta huolimatta. Laivat valmistuvat vuosina 2021 ja 2022.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientitilaukset kohosivat ennätyslukemiin

Teknologiaeteollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden (tietoliikennelaitteet, sähkökoneet, terveysteknologia) uusien vientitilausten arvo nousi loka-joulukuussa 41 prosenttia vuodentakaisesta ja 61 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Joulukuun lopussa kertyneen tilauskannan arvo oli 32 prosenttia edellisvuotista suurempi. Kasvua edellisestä neljänneksestä kertyi 45 prosenttia.

Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden (toimiala C26) osuus koko tavaraviennin arvosta oli viime vuonna 5,6 prosenttia. Sähkölaitteiden (toimiala C27) osuus oli 6,3 prosenttia.

Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden vientimäärä (toimiala C26) väheni viime vuonna 5,9 prosenttia. Odotamme, että alan vienti kasvaa noin 13 prosenttia tänä vuonna. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteet ovat elektroniikkatuotteiden (toimiala C26) suurin alatoimiala.

Sähkölaitteiden viennin määrä (toimiala C27) supistui viime vuonna 8,8 prosenttia. Alan viennin arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän noin 3 prosenttia. Sähkömoottorit, -generaattorit ja -muunnattajat ovat sähkölaitteiden suurin alatoimiala.

TUONTI

Tuonti kääntyy tänä vuonna 2,5 prosentin kasvuun

Tavara- ja palvelutuonnin ennustetaan lisääntyvän yhteensä 2,5 prosenttia tänä vuonna talouden asteittain elpyessä koronakriisistä. Tavaratuonnin määrä kasvaa noin prosentin. Yleensä tavaratuonti seuraa suurelta osin tavaraviennin kehitystä, koska noin kaksi kolmasosaa tavaratuonnista käytetään vientitavaroiden tuotantopanoksina. Palvelutuonnin elpyminen on paljolti kytköksissä rokotetilanteeseen. Arvioimme, että palvelutuonnin määrä kasvaa tänä vuonna 6,6 prosenttia ja ensi vuonna 12 prosenttia.

Matkailu ulkomaille nousee hitaasti koronakuopasta

Palvelutuonti supistui viime vuonna arvoltaan 14,8 prosenttia vuoden takaisesta kansantalouden tilinpidon helmikuun lopulla julkaistujen ennakkotietojen mukaan. Vuonna 2020 teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus palvelutuonnin arvosta oli 19 prosenttia aikaisemmin helmikuussa julkaistun pikaennakon mukaan. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus oli 16,8 prosenttia ja kuljetusten osuus 16,7 prosenttia. Tutkimus- ja kehityspalvelujen osuus oli 10,9 prosenttia ja asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsultti-

palvelujen osuus 10,5 prosenttia. Tuotannollisten palvelujen osuus oli 6,7 prosenttia. Kuuden suurimman palveluerän yhteenlaskettu osuus palvelutuonnin arvosta oli siten 73,9 prosenttia. Vuonna 2019 vastaava osuus oli 83,4 prosenttia. Matkailun osuus oli viime vuonna vain 5 prosenttia, kun se edellisvuonna oli 15,4 prosenttia.

Tilastokeskuksen julkaiseman tavaroiden ja palveluiden pikaennakon mukaan matkailu sukelsi viime vuonna arvoltaan peräti 72 prosenttia vuoden takaisesta, kun suomalaisten matkat ulkomaille pysähtyivät kuin seinään toisella neljänneksellä. Kuljetusten tuonnin arvo laski 24 prosenttia. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen tuonnin arvo laski 9 prosenttia. Tutkimus- ja kehityspalvelujen tuonti väheni niin ikään 9 prosenttia. Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelujen tuonnin arvo puolestaan supistui 8 prosenttia.

Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen tuonnin arvo oli sen sijaan 9 prosentin kasvussa edellisvuoteen verrattuna. Rahoituspalvelujen

tuonti nousi 11 prosenttia ja henkisen omaisuuden käytöstä perityt maksut 10 prosenttia.

Arvioimme, että suomalaisten matkailu ulkomaille toipuu hitaasti yhteiskunnan avautuessa koronarokotusten ansiosta ja kasvaa arvoltaan vajaat 20 prosenttia vuonna 2021. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen tuonnin arvon odotetaan nousevan noin 15 prosenttia tänä vuonna. Laskelmiemme mukaan kuljetusten ja televiestintäsektorin tuonti lisääntyy arvoltaan noin 10 prosenttia. Palvelutuonti kokonaisuudessaan kasvaa arvoltaan noin 8 prosenttia vuonna 2021.

Tuotantotarvikkeiden tuonti kääntyi viime vuoden lopulla noususuuntaan

Teollisuuden tuotantotarvikkeiden tuonti jäi vuonna 2020 runsaat 5 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Vuoden lopulla tuontimäärät kuitenkin kääntyivät noususuuntaan. Hyödykeryhmän tuonnin määrän arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 4 prosenttia teollisuustuotannon elpymässä.

Tavara- ja palvelutuonti

BEC-tavaraluokitus	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ¹⁾	
	Mrd. e	%-osuus	2019		2020		Keskimäärin		
	2020	2020	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Teollisuuden tuotantotarvikkeet	21,9	36,9	-4,3	-5,3	3,8	3,3	2,3	2,5	2,5
Poltto- ja voiteluaineet	6,2	10,4	-0,5	-8,3	0,9	7,8	1,0	-1,8	2,9
Investointitavarat & kuljetusvälineet	14,6	24,5	1,2	-4,8	1,4	4,6	2,6	0,9	3,1
Kulutustavarat	16,8	28,1	2,5	-1,7	3,3	5,3	2,8	1,6	3,2
- kestokulutustavarat ml. henkilöautot	4,2	7,0	4,5	-4,2	5,9	8,5	4,2	3,0	5,1
- puolikestävät ja kertakulutustavarat	12,6	21,1	1,1	0,1	1,4	3,0	1,8	0,6	1,8
Koko tavartuonti ²⁾	56,4	100	-0,1	-2,6	0,7	4,5	2,8	2,4	2,5
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	84,1		2,2	-6,6	2,5	6,8	3,9	2,1	3,7

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset Etlan laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etla.

Investointitavaroiden ja kuljetusvälineiden tuonnin määrä putosi viime vuonna 4,8 prosenttia edellisvuodesta. Niiden tuonnin odotetaan kuitenkin vähitellen piristyvän ja kääntyvän noin puolentoista prosentin kasvuun tänä vuonna.

Finnair on tilannut yhteensä 19 kappaletta Airbus A350 -lentokonetta, joista ensimmäinen toimitettiin vuonna 2015 ja kuudestoista kone tuotiin viime vuoden syyskuussa. Lentokoneet, jotka Finnair tuo Suomeen, kirjataan kaikki investointitavaroiden tuontina. Kansantalouden tilinpidossa omaan omistukseen hankitut koneet on kirjattu investointeihin, mutta myynti- ja takaisinvuokraussopimuksella hankitut koneet on kirjattu vientiin.

Tänä vuonna oli alun perin tarkoitus tuoda kaksi konetta, ja viimeisen koneen toimitusajankohta oli vuonna 2022. Koronapandemian aiheuttaman lentoliikenteen voimakkaan supistumisen takia, kolmen viimeisen lentokoneen toimitusaikaa on siirretty eteenpäin. Neuvottelujen tuloksena seitsemästoista Airbus A350 lentokone tuodaan Suomeen vuoden 2022 toisella neljänneksellä.

Finnair on kuitenkin päättänyt siirtää sen ostooikeuden kolmannelle osapuolelle ja takaisinvuokraa lentokoneen omaan käyttöönsä. Seuraava kone tuodaan vuoden 2024 neljännellä neljänneksellä ja viimeinen lentokone tuodaan vuoden 2025 ensimmäisellä neljänneksellä.

Fennovoima odottaa saavansa Hanhikivi 1 -ydinvoimalan rakentamisluvan vuonna 2021, joten näillä näkymin rakentaminen voi alkaa vuoden 2022 paikkeilla. Hallintorakennuksen rakentaminen aloitettiin kuitenkin jo viime kesänä. Itse ydinvoimalan rakentamisluvan saaminen edellyttää, että Säteilyturvakeskus ensin antaa myönteisen turvallisuusarvion. Ydinvoimalan vaikutus investointitavaroiden tuontiin näkyy vasta vuodesta 2022 eteenpäin. Voimalaitoksen kaupallinen käyttö alkaa näillä näkymin vuonna 2028.

Kestokulutustavaroiden ml. henkilöautojen tuonti kasvaa viisivuotisjaksolla 2021–2025 keskimäärin 5 prosenttia vuodessa. Puolikestävien ja kertakulutustavaroiden tuonti kasvaa yleensä yksityisen kulutuksen tahdissa. Vuosina 2021–2025 niiden tuonti lisääntyy keskimäärin 1,8 prosentin vuosivauhtia.

Vaihtosuhte (2015=100)

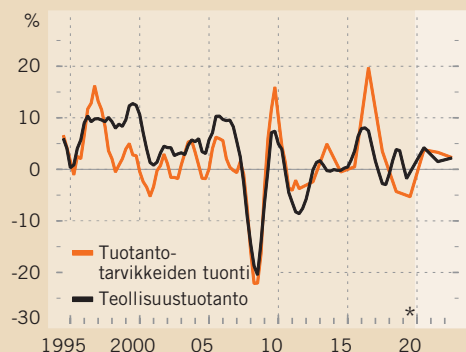

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S21.1/u01

Tuotantotarvikkeiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista. Vuoteen 2011 asti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S21.1/m01

MAKSUTASE**Vaihtotase pysyy tasapainossa tänä vuonna**

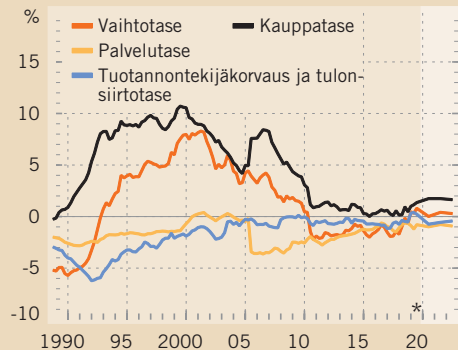
Tilastokeskus tiedotti helmikuun lopulla, että vaihtotase oli 1,1 miljardia euroa ylijäämäinen vuonna 2020. Viimeksi vaihtotase on ollut ylijäämäinen vuonna 2010. ETLA arvioi, että vaihtotase pysyy tasapainossa tänä vuonna ja nousee seuraavina vuosina ylijäämäiseksi vahvan kauppataseen ansiosta.

Tavaraviennin arvo kasvaa tänä vuonna 6,5 prosenttia, kun sekä vientimäärä että vientihinnat nousevat. Tavaratuonnin arvo puolestaan kohoaa 5,1 prosenttia viimevuotisesta tuontihintojen ja -määrien noustessa. Kauppataseen ylijäämä kasvaa siten tänä vuonna 4,3 miljardiin euroon. Ylijäämä kasvaa vielä jonkin verran vuonna 2022.

Palvelutase on ollut alijäämäinen vuodesta 1982 lähtien. Alijäämä oli syvimmillään 6,8 miljardia euroa vuonna 2007. Vuosina 2019–2020 alijäämä oli 1,9 miljardia euroa. Vuonna 2020 alijäämä palvelujen ulkomaankaupassa oli suurin kuljetuksissa, teknisissä kaupankäyntiin liittyvissä ja muissa liike-elämän palveluissa, tutkimus- ja kehityspalveluissa sekä asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalveluissa. Tänä vuonna pal-

velutaseen alijäämä nousee noin 2,4 miljardiin euroon, mutta vuonna 2022 se jälleen pienenee vajaaseen 2 miljardiin euroon.

Tavaroiden ja palveluiden taseen ylijäämä kohoaa tänä vuonna 1,4 miljardista eurosta 1,8 miljardiin euroon. Vuonna 2022 ylijäämä nousee 2,5 miljardiin euroon.

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa bkt:hen

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista, keskitetty.
Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus. ETLA S21.1/u02

Vaihtotase, mrd. euroa

	2019	2020 ^E	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	64,9	59,7	63,5	67,0	68,9
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	62,6	56,4	59,2	62,5	64,6
Kauppataseen ylijäämä	2,3	3,3	4,3	4,5	4,3
Palveluvienti	30,7	25,9	27,5	32,1	34,4
Palvelutuonti	32,6	27,8	30,0	34,1	36,8
Palvelutaseen ylijäämä	-1,9	-1,9	-2,4	-2,0	-2,4
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-1,1	-0,3	-1,8	-1,4	-1,1
Vaihtotaseen jäämä	-0,8	1,1	0,0	1,0	0,8
Vaihtotaseen jäämä/bkt, %	-0,3	0,5	0,0	0,4	0,3
Vaihtotaseen jäämä/viennin arvo, %	-0,8	1,3	0,0	1,1	0,7

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.
Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ennustamista hankaloittaa se, että sen aluerien tilastoja usein korjataan merkittävästi uusissa tilastojulkistuksissa. Tuotannontekijäkorvausten nettomääräisesti suurimmat erät ovat korot, osingot, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot sekä sijoitusrahastojen osuudenomistajien sijoitustulo. Tulonsiirroista suurin erä on arvonalisäveroon ja bruttokansantuloon perustuvat EU:n omat varat. Tämä erä on voimakkaasti alijäämäinen, mikä tuntuvasti heikentää tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta. Ennustevuosina 2021–2023 tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase pysyy alijäämäisenä.

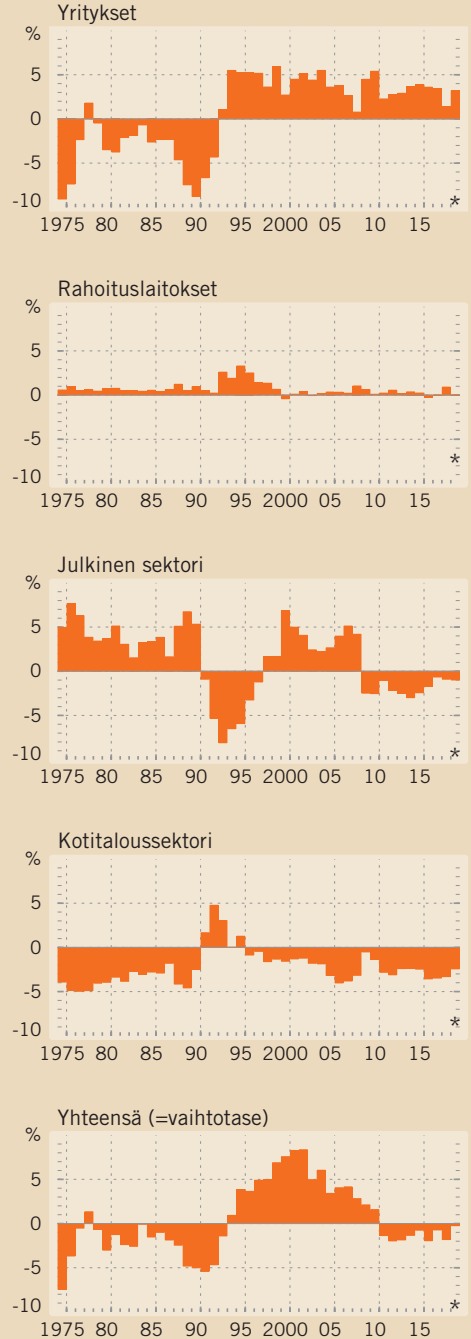
Vuonna 2019 ulkomailta saadut omaisuustulot olivat noin 0,8 miljardia euroa suuremmat kuin ulkomaille maksetut omaisuusmenot maaliskuun alussa saatavilla olevien tilastojen mukaan. Nettomääräisesti korot ovat olleet alijäämäinen erä vuodesta 2008 lähtien, toisin sanoen ulkomaille on maksettu enemmän korkoja kuin mitä Suomeen on saatu. Alijäämä oli 1,1 miljardia euroa vuonna 2019. Osinkojen suunnat ovat nettomääräisesti usein vaihtuneet vuodesta toiseen. Vuonna 2019 osinkoja maksettiin 1,6 miljardia enemmän ulkomaille kuin mitä Suomeen maksettiin.

Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot pysyivät Suomen näkökulmasta nettomääräisesti ylijäämäisinä vuosina 2018–2019. Vuonna 2018 uudelleensijoitetujen voittojen erä oli 1,5 miljardia euroa ylijäämäinen ja vuonna 2019 1,7 miljardia euroa ylijäämäinen.

Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot voivat sekä tulo- että menupuolella olla joko plus-merkkinen tai miinus-merkkinen erä. Se on laskennallinen erä kansantalouden tilinpidossa eikä siten kuvasta todellisia rahavirtoja Suomen ja ulkomaiden välillä.

Nettomääräiset palkansaajakorvaukset, tukipalkkiot sekä sijoitusrahastojen osuudenomistajien sijoitustulot ovat vuoteen 2019 asti kaikki olleet ylijäämäisiä eriä. Vuoden 2020 lukuja ei ole vielä julkaistu tätä kirjoitettaessa.

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa bkt:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S21.1/r09

Investoinnit

INVESTOINNIT KASVAVAT 1,8 PROSENTTIA TÄNÄ VUONNA

Investoinnit supistuivat viime vuonna maltillisesti. Panostukset julkisiin investointeihin paikkasivat yksityisten investointien pudotusta. Viime vuonna runsaasti vähentyneet kone- ja laiteinvestoinnit nostavat investoinnit tänä vuonna jo uudelleen kasvuun.

Investointien lasku jäi odotustemme mukaisesti maltilliseksi vuonna 2020

Kansantalouden kokonaisinvestoinnit vähenivät yhteensä 2,8 prosenttia viime vuonna. Julkiset investoinnit kasvoivat peräti 7,8 prosenttia ja paikkasivat yksityisten investointien 5,1 prosentin laskua. Eniten vähenivät kone- ja laiteinvestoinnit, 9,4 prosenttia vuodentakaisesta. Sen sijaan rakentaminen kokonaisuudessaan väheni vain prosentin. Rakennushankkeita oli aloitettu runsaasti alkuvuonna, ja rakennustyömaat pysyivät hyvin auki pandemiasta huolimatta. Asuinrakentaminen väheni 2 prosenttia ja muun talonrakentaminen 1,8 prosenttia. Talonrakentamisen hidastuminen näkyi myös maa- ja vesirakentamisessa. Valtion infrahankkeista huolimatta maa- ja vesirakentaminen kasvoikin vain 3,8 prosenttia viime vuonna. Vuodelle 2020 kohdistettu työnantajien eläkevakuutusmaksujen alennus näkyi myös rakennusalan työ kustannuksissa vetäen rakennuskustannuksia alaspäin. T&k-investointien taso oli yhä matala, ja ne supistuivat edelleen 0,6 prosenttia edellisvuodesta.

Pandemian vaikutukset jäävät lyhytaikaiseksi, kun teollisuusinvestoinnit vetävät yksityiset investoinnit kasvuun tänä vuonna

Kuluvana vuonna kansantalouden kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan jo 1,8 prosenttia vuodentakaisesta. Yksityiset investoinnit kasvavat 2,2 prosenttia ja julkisetkin vielä 0,4 prosenttia. Yksityisten investointien taustalla on kuitenkin eri kehityskulkuja pääomatararyhmittäin.

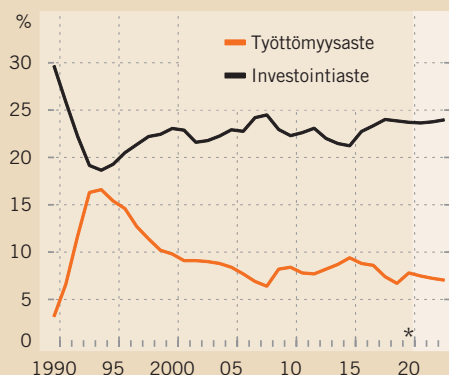
Rakentamisen ennustetaan supistuvan kuluvana vuonna vielä 0,6 prosenttia. Rakentamisen

lasku ei niinkään liity koronapandemiaan, vaan jo pidempään jatkuneeseen rakennustuotannon kehitykseen. Vielä marraskuussa rakennusalan yritykset vastasivat Rakennusteollisuus RT:n koronakyselyssä, että tilaajat ovat siirtämässä hankkeitaan. Myös EK:n joulukuun 2020 luottamusindikaattorin mukaan rakennusyriyten luottamus ja tilauskannat jäivät pitkän aikavälin keskiarvoaan alhaisemmalle tasolle.

Asuinrakentamisen ja muun talonrakentamisen kehitys poikkeaa toisistaan tänä vuonna. Tilastokeskuksen viimeisimmät tiedot kertovat asuntotuotannon hyvästä vireestä. Vaikka myönnetty rakennusluvut ja aloitetut rakennushankkeet ovat yleisesti ottaen edelleen laskussa, asuinrakennushankkeiden aloituksissa ja luvissa oli yllättäen vielä voimakasta kasvua loppuvuonna 2020. Näin ollen asuinrakentamisen ennustetaan kasvavan 1 prosentin ja muun talonrakentamisen supistuvan 2,2 prosenttia vuonna 2021.

Elvytys ylläpitää julkisten investointien korkeaa tasoa vielä tänä vuonna. Merkittäviä uusia lisäyk-

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa bkt:hen

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.1/e06

siä ei kuitenkaan ole tehty. Hallitus lisäsi infrainvestointeja vuodelle 2020, mutta sen jälkeiselle koko 2020-luvulle infrainvestointeja on tiedossa vain reilun miljardin euron verran. Infrainvestointien ja talonrakentamisen hiipuminen vie maa- ja vesirakentamisen 2 prosentin laskuun.

Teollisuuden pitkät tilauskannat kannattelivat kone- ja laiteinvestointeja viime vuonna pahimman laskusuhdanteen yli, ja loppuvuodesta teollisuuden tilaukset jo elpyivät. Nyt teollisuuden piristyminen näyttää vetävän kone- ja laiteinvestoinnit hyvään 7,5 prosentin kasvuun kuluvana vuonna. Lisäpanostuksia on odotettavissa myös teollisuuden t&k-investointeihin ja t&k-investointien ennustetaankin kasvavan jo 3 prosenttia tänä vuonna.

Talustilanteen normalisoituminen näkyy myös investointien 2,4 prosentin kasvuna ensi vuonna

Julkiset investoinnit vähenevät 2,1 prosenttia vuonna 2022, kun kuntien infrarakentaminen vähenee. Yksityisten investointien 3,5 prosentin kasvu kuitenkin pitää kokonaisinvestoinnit kasvussa myös ensi vuonna. Asuntokauppa jatkunee talouden nousukaudella vilkkaana tukien osaltaan rakentamisen 2,1 prosentin kasvua.

Yleinen toimintaympäristö on voimakkaasti investointeja tukeva koko ennustejakson ajan. EKP:n kevyt rahapolitiikka pyrkii tukemaan investointeja pitämällä rahoituskustannuksia alhaalla. Hallituksen päätöseräiset lisäykset mm. väyläinvestointeihin poistuvat vuonna 2023, ja siksi julkisten investointien odotetaan edelleen supistuvan. Teollisuuden isot investointihankkeet näkyvät erityisesti kone- ja laiteinvestointeina, mutta myös maa- ja vesirakentamisen hyvänä kasvuna usean vuoden ajan ennusteen loppupuolella. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen odotetaan tukevan mm. t&k-investointeja tulevina vuosina. Yhteensä kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan 2,4 prosenttia vuonna 2023.

Investointiaste pysyy vakaana

Investointiaste pysyy ennustejaksolla melko vakaana ja nousee hieman ennustejakson loppua kohden. Yksityisten ja julkisten investointien osuus kokonaisinvestoinneista pysyy myös tasaisena. Vain vuosien 2020 ja 2021 elvytys näkyy julkisten investointien osuuden kasvuna ja vastaavasti yksityisten laskuna.

Koko kansantalouden nettöpääomakanta kasvoi 1,5 prosenttia vuonna 2019, mutta viime vuonna vain 1,2. Nettöpääomakannan kasvu pysyy kohdallaisen hitaana koko ennustejakson ajan.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2020		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Rakennukset	27,1	58,9	-1,1	-0,8	2,1	1,9	3,7	1,3
Talonrakennukset	22,7	49,2	-1,9	-0,4	2,2	1,9	3,8	1,4
-asuinrakennukset	12,8	27,7	-2,0	1,0	2,0	1,9	2,6	1,6
-muut talonrakennukset	9,9	21,6	-1,8	-2,2	2,4	2,0	5,4	1,0
Maa- ja vesirakennukset	4,4	9,6	3,8	-2,0	1,5	1,5	1,1	0,9
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	10,4	22,6	-9,4	7,5	3,5	3,3	2,0	3,9
Muut kiinteät investoinnit	8,5	18,5	-0,6	3,0	2,0	3,0	1,0	2,4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yht.	46,1	100,0	-2,8	1,8	2,4	2,4	2,8	2,1

Yksityinen kulutus

YKSITYINEN KULUTUS ELPYY ROKOTEKATTAVUUDEN MYÖTÄ

Yksityinen kulutus lähtee elpymään kesän aikana, kun rokotekattavuus vahvistuu ja covid-19-virus jossain määrin luontaisesti laantunee kesällä. Myöhemmin syksyllä rokotekattavuus on hallitsevassa roolissa. Vuositasolla vahvin kulutuksen kasvu ajoittuu ensi vuoteen. Reaalisen ostovoiman kasvu ei ole erityisen hyvää vielä tänä vuonna. Vuosina 2022 ja 2023 sekä reaalisen ostovoiman että säästämisasteen aleneminen vahvistavat yksityistä kulutusta.

KULUTUKSEN RAKENNE MUUTTUNUT SELVÄSTI

Yksityisen kulutuksen rakenne muuttui huomattavasti viime vuonna, mikä näkyi myös kuluttajaintinflaation laskemisessa käytetyssä tuotekorissa. Asumisen, elintarvikkeiden sekä kodinsisustuksen ja -varustamisen paino nousi, kun taas vaatetuksen sekä kaikenlaisten palvelujen (pl. asuminen) paino väheni. Kulutusrakenteen palautuminen kestää useamman vuoden eikä pääse vuositasolla vielä tänä vuonna kunnolla liikkeelle.

KULUTTAJIEN LUOTTAMUS PAREMPI KUIN VIIME VUONNA

Kuluttajien luottamus vahvistui suhteellisen hyvälle tasolle tammi-helmikuussa sekä kotimaan että oman talouden lähiaikojen kehityksen suh-

teen. Luottamus kohdannee kolauksen maaliskuuhuhtikuussa uusien koronarajoitusten seurauksena. Luottamus pysyy kuitenkin tänä vuonna keskimäärin viime vuotta parempana.

KULUTUKSEN MÄÄRÄ TOIPUU KASVUUN VUODEN JÄLKIPUOLISKOLLA

Yksityinen kulutus aleni viime vuonna 4,9 prosenttia. Tänä vuonna se alkaa toipua, mutta kehitystä varjostaa epävarmuus koronapandemian kehityksestä. Ennustemme mukaan yksityinen kulutus kasvaa tänä vuonna keskimäärin vain 2,3 prosenttia viime vuodesta. Viime vuodelta ei kerry yhtään kasvuperintöä, minkä lisäksi kasvua heikentää pandemian paheneminen vuoden alussa ja aiemmin arvioidusta viivästynyt rokotustahti. Varsinaisen kasvun arvioidaan ajoittuvan vuoden jälkipuoliskolle, mutta rokotekattavuuden saavuttaminen saattaa olla tällekin negatiivinen riski.

Kasvuperintö kertoo, kuinka paljon kasvua muodostuu, vaikka kysyntä pysyisi edellisvuoden viimeisen havainnon tasolla. Perintö voi olla myös negatiivinen.

KASVU KIIHTYY ENSI VUONNA

Vuositasolla yksityisen kulutuksen kasvu on voimakkainta vasta ensi vuonna, jolloin sitä nostaa

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Palkat	92,6	95,9	99,3	102,7	-0,4	3,5	3,6	3,3
Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	18,6	21,1	22,1	22,8	-1,1	13,5	4,9	3,3
Toimintaylijäämä ja sekatulot	18,3	18,9	19,5	20,0	0,8	3,1	2,8	2,7
Omaisuuksutulot, netto	9,4	9,8	10,0	10,2	-2,8	3,9	1,9	1,7
Tulonsiirrot kotitalouksille	54,3	54,3	55,4	56,3	7,6	-0,1	2,0	1,7
Tulonsiirrot julkiselle sektorille	65,2	69,4	72,0	74,2	2,1	6,4	3,9	3,0
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	128,1	130,6	134,2	137,7	1,4	1,9	2,8	2,6

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

teknisesti myös hyvä kasvuperintö kuluvalta vuodelta. Ensi vuonna yksityisen kulutuksen määrä kasvaa ennusteen mukaan keskimäärin 4,6 prosenttia. Tästä on kuitenkin suunnilleen puolet kasvuperintöä.

Vuonna 2023 kulutuksen määrä on edelleen hyvässä 2,5 prosentin kasvussa.

REAALISEN OSTOVOIMAN KASVU HIDASTA TÄNÄ VUONNA

Vaikka nimellinen palkkasumma aleni hieman viime vuonna, kuluttajien käytettävissä ollut reaalin ostovoima kasvoi arviomme mukaan noin yhden prosentin. Tämä johtui merkittävistä nettotulonsiirroista julkiselta sektorilta ja matalasta inflaatiosta. Kuluvana vuonna tilanne kääntyy päällelleen, sillä vaikka nimellinen palkkasumma kasvaa noin 3,5 prosenttia, reaalin ostovoima

kasvaa hieman vähemmän kuin viime vuonna. Tähän vaikuttaa nettotulonsiirtojen virran kääntyminen ja inflaation kiihtyminen noin yhdellä prosenttiyksiköllä. Reaalisen ostovoiman vahvistuminen kiihtyy vuonna 2023.

Arvioimme, että kotitalouksien muut tulot, eli omaisuus- ja sekatulot sekä toimintaylijäämä, kasvavat ennustevuosina hyvää vauhtia, mikä keskimäärin tukee ostovoiman kehitystä. Näiden tulojen kehitys ei tietenkään jakaudu tasaisesti kotitalouksien kesken.

SÄÄSTÄMISASTE ON KORKEA VIELÄ TÄNÄKIN VUONNA

Säästämisaste nousi viime vuonna arviomme mukaan 5,9 prosenttiin käytettävissä olevista tuloista. Tämä on selvästi enemmän kuin finanssikriisissä vuosina 2009–2010. Kuluvana vuonna

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2020	Määrän muutos					
		Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^F
Kestävät kulutustavarat	9,7	1,5	7,4	1,9	2,8	3,3	3,4
Puolikestävät tavarat	8,5	-10,2	2,7	7,7	4,5	-0,4	3,9
Lyhytikäiset tavarat	35,0	2,9	2,0	-0,8	-0,4	0,8	0,1
Palvelut	62,0	-8,3	1,5	7,4	3,5	-0,2	3,4
Muut ¹⁾	5,0	-5,1	0,7	2,0	1,1	-1,5	1,0
Yksityiset kulutusmenot	120,3	-4,9	2,3	4,6	2,5	0,1	2,5
Kotitalouksien reaalin ostovoima²⁾		1,0	0,6	1,5	1,4	1,5	1,2
Kulutuserä		Arvon muutos					
		Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^F
Kestävät kulutustavarat		-0,6	5,5	0,2	0,9	1,4	
Puolikestävät tavarat		-10,5	2,6	7,3	4,0	-1,4	
Lyhytikäiset tavarat		2,9	5,0	1,3	1,6	1,7	
Palvelut		-7,5	3,1	9,3	5,3	1,1	
Säästämisaste (kotitaloudet), %		6,2	4,6	1,7	0,6	1,0	1,4
Säästämisaste, %³⁾		6,0	4,4	1,5	0,5	0,6	1,3

¹⁾ Muut = kotitalouksien nettokulutusmenot ulkomailla sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

³⁾ Säästämisaste: kotitaloudet ja niitä palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

säästämisaste alenee hieman, mutta vain reiluun neljään prosenttiin. Ensi vuonna muutos on suurempi ja säästämisaste alenee noin puoleentoista prosenttiin ja edelleen hieman vuonna 2023. Tämä johtuu kulusrajoitusten väistymisestä rokotekattavuuden myötä.

KESTOKULUTUSTAVAROIDEN KYSYNNÄN MÄÄRÄN VUOSIKASVU VOIMAKASTA TÄNÄ VUONNA...

Kestokulutustavaroiden (mm. autot, huonekalut ja tietokoneet, paino käypähintaisessa yksityisessä kulutuksessa 8 %) kysynnän määrä kasvoi viime vuonna 1,5 prosenttia. Tänä vuonna kasvua kertyy keskimäärin 7 prosenttia, mitä tukee voimakkaasti noin 5,5 prosenttiyksikön kasvuprintö. Ensi vuonna kasvu normalisoituu noin kolmeen prosenttiin.

Kestokulutustavaroiden hinnat alenivat viime vuonna noin kaksi prosenttia. Näiden tuotteiden kysynnän määrän kasvua tukeekin laskennallisesti se, että tuotteiden laadun ja teknisten ominaisuuksien paraneminen nostaa myynnin määräindeksiä, vaikka myytyjen tuotteiden lukumäärä ei muuttuisikaan. Tämä koskee erityisesti elektroniikkaa. Tuotteiden hintaindeksi alenee ajan myötä. Hintojen lasku jatkuu noin kahden prosentin keskimääräistä vauhtia.

... PUOLIKESTÄVIEN TAVAROIDEN ENSI VUONNA

Puolikestävien tavaroiden (mm. vaatteet, kirjat ja urheiluvälineet, paino 7 %) kysynnän määrä putosi viime vuonna kymmenen prosenttia erityisesti vaatemyynnin sakattua. Arvioimme, että näissäkin tuotteissa elpyminen pääsee vauhtiin

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2020	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Työtulot	111,2	-0,5	5,2	3,8	3,3	58,2	58,4	58,0	58,0
- palkat ja palkkiot	92,6	-0,4	3,5	3,6	3,3	48,5	47,9	47,4	47,4
- työnantajan sos.turvamaksut	18,6	-1,1	13,5	4,9	3,3	9,7	10,5	10,6	10,5
Toimintaylijäämä ja sekatalo	53,1	0,0	2,3	4,0	3,8	27,8	27,1	27,0	27,1
- yrityssektori	34,5	-0,4	1,9	4,6	4,4	18,0	17,5	17,5	17,7
- julkisyhteisöt	0,3	-0,2	3,9	2,4	2,1	0,1	0,1	0,1	0,1
- kotitaloudet ^{1), 2)}	18,3	0,8	3,1	2,8	2,7	9,6	9,4	9,3	9,2
Omaisuuksutulot, netto	2,8	230,9	16,9	-6,8	-5,2	1,5	1,6	1,5	1,3
- yrityssektori	-12,6	-13,6	4,8	5,4	4,5	-6,6	-6,6	-6,6	-6,7
- julkisyhteisöt	5,9	4,4	11,9	4,7	4,2	3,1	3,3	3,3	3,3
- kotitaloudet ¹⁾	9,4	-2,8	3,9	1,9	1,7	4,9	4,9	4,8	4,7
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	27,5	-10,7	4,8	6,3	1,7	14,4	14,4	14,7	14,4
Kansantulo	191,1	-2,6	4,9	4,5	3,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Poistot	45,8	1,0	2,0	3,5	3,3				
Ensitulo ulkomailta	-0,2	-114,8	-550,6	64,7	26,9				
Bruttokansantuote markkinahintaan	237,0	-1,3	3,9	4,1	3,2				

¹⁾ Kotitaloudet sekä niitä palvelevat voittoja tavoittelemattomat yhteisöt.

²⁾ Kotitalouksien toimintaylijäämä on asunnonomistajien omistusasumisen tulo. Sekatalo on ne tuloerät, joita ei voida erotella yrittäjäkotitalouden ja sen omistaman yrityksen välillä. Yrityssectorilla ja julkisyhteisöillä ei ole sekataloa.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

vuoden loppupuolella, ja vuosimuutoksina tarkasteltuna kasvu on reipasta ensi vuonna.

Näiden tavaroiden hinnat alenivat viime vuonna keskimäärin 0,4 prosenttia. Ennustevuosina hinnat alenevat muutaman prosenttiyksikön kymmenyksen vuosittain.

LYHYTIKÄISTEN TAVAROIDEN KYSYNTÄ JATKAA KASVUAAN TÄNÄ VUONNA

Lyhytikäisten tavaroiden (mm. elintarvikkeet, lääkkeet ja polttoaineet, paino 29 %) kysynnän määrä kasvoi viime vuonna poikkeuksellisen paljon (2,9 %) muun muassa, koska ravintolapalvelujen käyttö korvautui elintarvikeostoilla. Kasvuperintö viime vuodelta ja pieni kasvu vuoden aikana johtaa siihen, että kysyntä kasvaa edelleen noin 1,5 prosenttia tänä vuonna. Pandemian väistyessä kysyntä alkaa hiipua ensi vuodesta alkaen, kun ravintolamyyni alkaa palautua kohti normaalia.

Lyhytikäisten tavaroiden hinnat nousivat viime vuonna keskimäärin 0,1 prosenttia. Tämä on poikkeuksellisen matala luku. Sitä painoi muun

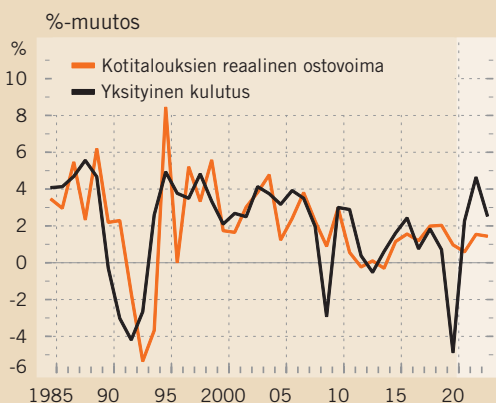
muassa polttoaineiden alhainen hinta. Tänä vuonna hinnat sen sijaan nousevat noin kolme prosenttia ja ensi vuonna pari prosenttia.

PALVELUJEN KYSYNNÄN NORMALISOITUMINEN ALKAA VUODEN LOPULLA

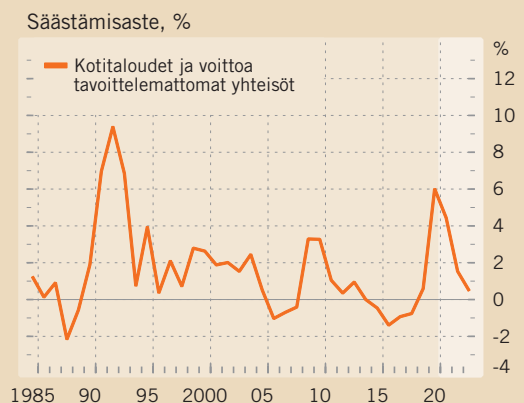
Palvelujen (paino 52 %, mistä asumisen osuus hieman yli puolet) kysynnän rakenne koki poikkeuksellisen häiriön viime vuonna, kun kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen, liikennepalvelujen sekä ravintola- ja majoituspalvelujen kysyntä romahti. Kaikkien palvelujen kysynnän määrä aleni kahdeksan prosenttia. Kun asuminen ei suuremmin muuttunut, muiden palvelujen kohdalla kyse on yli 15 prosentin keskimääräisestä laskusta. Tämäkin sisältää monia sellaisia palveluja, esimerkiksi vakuutus- ja rahoituspalvelut, joissa tuskin tapahtui muutoksia.

Vuosikeskiarvoina tarkasteltuna tilanne ei suuresti pääse vielä tänä vuonna muuttumaan. Palautuminen kohti normaalia ajoittuu enemmän vuosiin 2022–2023, jolloin palvelujen kysyntä on nopeassa kasvussa. Palvelujen hinnat nousevat keskimäärin parin prosentin vuosivauhtia.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaaliostovoima ja säästämisaste

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLÄ S21.1/c01

Julkinen talous

Julkinen talous onnistui pehmentämään taantuman negatiivisia vaikutuksia kansalaisten ja yritysten talouteen. Yleisen taloustilanteen koheneminen tästä vuodesta alkaen kasvattaa taas vero- ja maksutuloja. Vielä tänä vuonna julkisen talouden rahoitusasemaa heikentävät erityisesti covid-19-pandemian vuoksi tehdyt toimet. Niiden lisäksi pysyvät menolisäykset ja ikääntyvä väestö pitävät julkisen talouden alijäämäisenä.

ELVYTYSTÄ AUTOMAATTISILLA VAKAUTTAJILLA SEKÄ VÄLIAIKAISILLA JA PYSYVILLÄ MUUTOKSILLA TULOIHIN JA MENOIHIN

Julkinen talouden rahoitusasema heikkeni huomattavasti viime vuonna, vaikka talous supistui odotettua vähemmän. Vielä tänä vuonnakin julkiseen talouteen ennustetaan runsaan 9 mrd. euron alijäämää, vaikka talous jo kasvaa hyvää vauhtia.

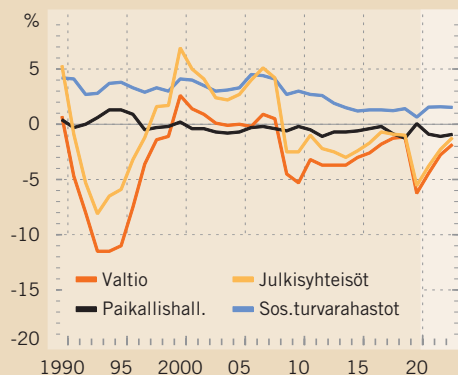
Heikossa taloustilanteessa suuri osa julkisesta alijäämästä syntyy siitä, että taantumassa verotulot automaattisesti supistuvat ja suhdanneherkät menot kuten työttömyysturvenot kasvavat ilman erillistä päätöstäkin. Suomen laajan hyvinvointivaltion takia automaattisilla vakauttajilla on merkittävä taloutta elvyttävä rooli Suomessa. Tämän lisäksi alijäämää kasvattavat hallituksen päätösperäiset muutokset tuloissa ja menoissa.

Näiden yhteisvaikutuksesta julkisyhteisöjen kokonaismenojen arvioidaan kasvaneen 8,5 mrd. euroa viime vuonna ja 2,2 mrd. euroa tänä vuonna. Vielä tänä vuonna julkisia kulutusmenoja kasvattavat hoitovelan purkaminen, testaus ja rokottaminen. Yritysten tukeminen näkyy maksettujen tukipalkkioiden merkittävänä kasvuna vuosina 2020 ja 2021. Julkiset investointimenot kasvoivat roimasti viimevuotisten väylähankkeiden vuoksi. Elvytys ylläpitää julkisten investointien korkeaa tasoa vielä tänä vuonna, mutta uusia merkittäviä lisäyksiä ei ole tehty. Vuodesta 2022 alkaen julkiset investoinnit vähenevät, kun kuntien infrarakentaminen vähenee ja hallituksen päätösperäiset lisäykset poistuvat.

Kokonaistulojen arvioidaan vähentyneen 2,2 mrd. euroa viime vuonna ja ennustaan kasvavan jo 6 mrd. euroa tänä vuonna. Erityisesti välillisten verojen tuotto aleni, kun yksityinen kulutus supistui. Vastaavasti tänä vuonna yksityisen kulutuksen palautuminen kasvattaa kulutusveroista saatavia tuloja. Sitä vastoin välittömien verojen tuotto pieneni vain maltillisesti viime vuonna. Työllisyyden paranemisen myötä ansiotuloista ja yhteisöverosta saatavien tuottojen ennustetaan kasvavan 3 prosenttia kuluvana vuonna.

Hallituksen viime lokakuussa EU:n komissiolle toimittaman alustavan talousarviosuunnitelman mukaan hallitus lisäsi päätösperäisesti julkisen talouden menoja covid-19-pandemian aiheuttamien kustannusten kattamiseksi yhteensä 2,6 prosentilla bkt:sta viime vuonna ja 0,9 prosentilla bkt:sta tänä vuonna. Keskeiset toimenpiteet liittyvät terveydenhoitopalveluiden saatavuuden turvaamiseen, testaamiseen, yritysten tukemiseen ja työttömyysturvan laajentamiseen. Menoja lisättiin asteittain yhteensä seitsemällä lisätalousarviolalla ja yhdellä täydentävällä talousarviolalla.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa bkt:hen

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.1/g43

Samalla hallitus kasvatti julkista alijäämää myös koronaan liittymättömistä syistä viime vuonna 0,9 prosentilla bkt:sta eli noin 2 mrd. eurolla. EU:n komission mukaan kyse on hallitusohjelmaan kirjatuista, pysyvistä menolisäyksistä. Tällä hetkellä pysyvät menolisäykset rahoitetaan pääasiassa velalla, mutta myös EU:n elpymisvälineestä ohjataan varoja hallitusohjelman menoihin. Vielä ei ole selvää, missä määrin EU:n elpymisvälineen rahoitus korvaa kansallista menoelvytystä.

Pysyvien menolisäysten rahoittaminen velalla tai määräaikailla tulonsiirroilla unionista on julkisen talouden kestävyden kannalta ongelmallista. Vastuullinen julkisen talouden hoito edellyttää, että pysyvillä menoilla on kestävä rahoitus pohja eivätkä ne ole velkarahoituksen varassa. Kasvava velkataakka kasvattaa jollain aikavälillä myös korkomenoja ja siten lisää julkisen talouden menoja. Pysyvän rahoituksen löytymistä vaikeuttanee myös pandemian jälkeen edessämme odottava julkisen

Julkisyhteisöjen tulot ja menot v. 2018–2022 sekä rahoitusasema ja velka, % bkt:sta

	Mrd. e					Muutos, %				
	2019	2020 ^E	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7,6	7,7	8,0	8,2	8,4	0,8	3,3	2,5	2,4	
Välittömät verot	39,1	38,5	39,6	41,1	42,4	-1,6	3,0	3,7	3,2	
- kotitaloudet	33,0	32,6	33,7	35,0	36,1	-1,4	3,5	3,8	3,0	
Välilliset verot	33,9	32,5	33,4	35,1	35,9	-3,9	2,6	5,2	2,1	
Sosiaalivakuutusmaksut	28,5	28,8	31,7	32,7	33,3	0,9	10,0	3,1	2,0	
- vakuutetut	10,8	11,2	12,0	12,4	12,8	4,5	6,4	3,5	3,3	
Muut tulot¹⁾	16,4	15,8	16,7	16,9	17,2	-3,9	5,8	1,0	1,7	
Tulot yhteensä	125,6	123,3	129,4	133,9	137,1	-1,8	4,9	3,5	2,4	
Kulutusmenot	55,8	57,3	60,1	60,8	61,9	2,8	4,8	1,3	1,8	
Tukipalkkiot	2,6	4,3	3,4	2,8	2,7	64,7	-21,8	-17,1	-3,6	
Sosiaalivakuutusetuudet ja -avustukset	43,8	47,6	47,6	48,7	49,6	8,7	0,0	2,3	1,9	
- työeläkkeet	28,8	30,4	30,6	31,6	32,4	5,4	0,7	3,1	2,7	
- työttömyysturva	3,4	4,7	4,6	4,6	4,6	40,2	-1,6	0,2	-0,4	
- muut menot	11,6	12,5	12,3	12,4	12,6	7,8	-1,3	1,1	0,9	
Korkomenot	2,0	1,8	1,3	1,2	1,1	-9,6	-25,0	-8,4	-8,0	
Kiinteät investoinnit	10,5	11,3	11,5	10,8	10,2	8,1	1,2	-6,0	-5,6	
Muut menot²⁾	13,4	14,2	14,9	15,5	14,8	5,9	5,2	3,9	-4,1	
Menot yhteensä	128,0	136,5	138,7	139,8	140,4	6,7	1,6	0,8	0,4	
Bruttokansantuote (mh)	240,3	237,0	246,3	256,4	264,7	-1,3	3,9	4,1	3,2	
	% bkt:sta									
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-1,0	-5,5	-3,8	-2,3	-1,2					
- valtio	-1,1	-6,2	-4,4	-2,8	-1,8					
- paikallishallinto	-1,3	0,0	-0,9	-1,1	-0,9					
- sosiaaliturvarahastot	1,4	0,6	1,6	1,6	1,5					
Julkisyhteisöjen perusjäämä	-0,2	-4,8	-3,2	-1,8	-0,8					
Julkisyhteisöjen EMU-velka	59,4	67,3	69,4	68,8	69,4					
Veroaste	42,2	42,1	42,5	42,5	42,2					

¹⁾ Liiketoiminnan tulot sekä poistot ja muut tulonsiirtotulot.

²⁾ Liiketoiminnan kustannukset ml. kehitysapu ja EU-menot sekä muut tulonsiirtomenot. Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

talouden sopeutus. Pitkällä aikavälillä julkiset kulusmenot kasvavat väestön ikääntymiseen liittyvän palveluntarpeen kasvun myötä. Kuntien – vuodesta 2023 eteenpäin hyvinvointialueiden – osuus menoista kasvaa ja valtion hieman pienenee.

KUNTATALOUDEN POIKKEUKSELLISET VUODET 2019, 2020 JA 2023

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämää suhteessa bkt:hen kuvaavasta kuviosta käy ilmi, kuinka poikkeuksellinen vuosi 2020 oli kuntien taloudessa. Valtio tuki kuntia koronakriisin aikana kasvattamalla valtionosuuksia ja -avustuksia sekä korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Yhteensä hallitus lisäsi valtion tukia kuntataloudelle noin 5 mrd. eurolla vuosina 2020–2022. Tukipaketin kokoa kuvaa se, että summa on lähes kaksinkertainen suhteessa Suomen saantoon EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä. Hallituksen tarkoituksena oli varmistaa kuntien varojen riittävyys testaukseen, jäljitykseen ja muihin koronasta aiheutuviin kustannuksiin. Lisäksi hallitus hyvittää kunnille pysyvästi varhaiskasvatismaksujen alentamisesta johtuvaa kuntien tulojen menetystä.

Kun kiireetöntä terveydenhoitoa lykättiin ja julkista palveluntarjontaa supistettiin rajoitusten takia, kuntien menot lopulta kasvoivat odotettua vähemmän. Siksi julkinen kulutus kasvoi hallituksen budjetoimista huomattavista menolisäyksistä huolimatta vain vähän vuonna 2020. Samalla talouden pudotus jäi pelättyä pienemmäksi, ja verotulot vähenivät ennakoitua vähemmän. Kuntien

tukemisessa hallitus valitsi hallinnollisesti nopean tavan. Koska tukia ei sidottu koronasta aiheutuviin kustannuksiin, oli etukäteen huoli, että osaa kunnista ylikompensoitaisiin, osaa alikompensoitaisiin. Kuntien alustavien tilinpäätöstietojen perusteella vain kahdessa kunnassa oli negatiivinen vuosikate, kun viime vuonna näin oli 65 kunnalla. Kansantalouden tilinpidossa kuntatalous päättynee vähintäänkin tasapainoon.

Vuoden 2020 poikkeuksellisuutta korostaa myös se, että edeltävän vuoden kolmen miljardin euron alijäämä oli paikallishallinnon tilastohistorian heikoin lukema. Tilastokeskuksen viimeisimpien tietojen mukaan kuntasektorin tulot kasvoivat 1,8 prosenttia vuonna 2019, mutta menot kasvoivat peräti 3,6 prosenttia. Erityisen paljon kasvoivat kulutus- ja investointimenot (4,5 ja 8,4 prosenttia).

Kunnille koronatuista säästyneet rahat jäävät puskuriksi tulevia vuosia varten. Vuonna 2023 kuntien menoista – ja samalla rahoitustarpeesta – kuitenkin poistuu osa, kun sosiaali- ja terveydenhoidon sekä pelastustoimen palvelut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Koska julkinen talous on kokonaisuus, on selvää, etteivät pitkän ajan ongelmat ratkea siirtämällä tehtäviä ja varoja alasektorilta toiselle. Kuntien pitkäaikainen rahoitusongelma juontuu verotulojen puutteen ja vanhenevan väestön yhdistelmästä. Tehtävien siirtäminen uusille hyvinvointialueille helpottaa kuntien tilannetta, mutta ilmeisenä riskinä on, ettei hyvinvointialueiden menojen rahoitus ole sen kestävämmällä pohjalla kuin kuntienkaan.

Veroaste, % bkt:sta

	2019	2020 ^E	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Välittömät verot	16,3	16,2	16,1	16,0	16,0
- kotitaloudet	13,8	13,7	13,7	13,7	13,6
- yhteisöt	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4
Välilliset verot	14,1	13,7	13,5	13,7	13,5
Sosiaalivakuutusmaksut	11,9	12,2	12,9	12,7	12,6
- vakuutetut	4,5	4,7	4,9	4,8	4,8
- työnantajat	7,4	7,4	8,0	7,9	7,8

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

JULKISEN TALOUDEN MENOJA ON RAHOITETTU VELALLA JO PITKÄÄN

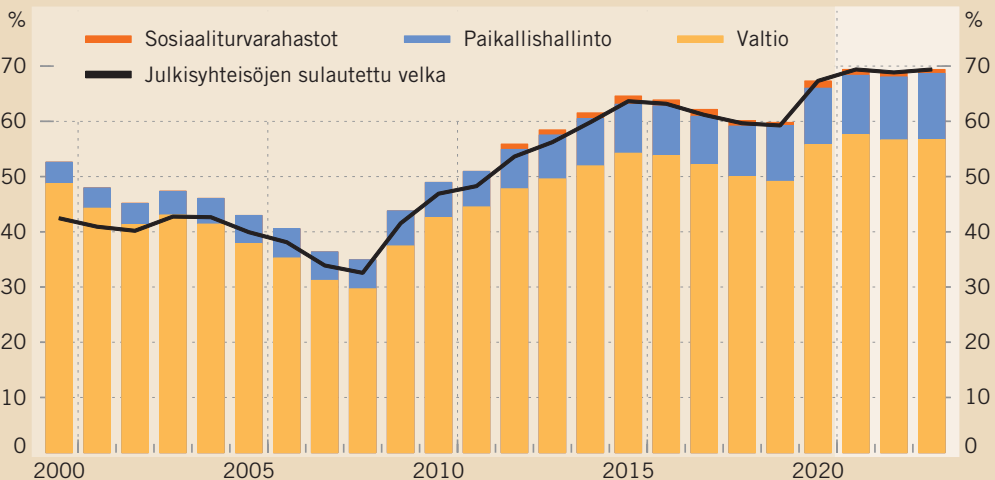
Valtio ja kunnat ovat rahoittaneet toimintaansa velalla jo pitkään. Paikallishallinto on ollut yhtäjaksoisesti alijäämäinen vuodesta 1997 ja valtiotilinhallinto vuodesta 2009 saakka. Koko julkisen sektorin rahoitusasemaa ovat parantaneet yksityisten, mutta kansantalouden tilinpidossa julkiseen sektoriin luettavien työeläkerahastojen ylijäämät. Yhteensä sosiaaliturvarahastot ovat olleet ylijäämäisiä 2–3 prosenttia bkt:sta vuosina 1975–2013, minkä jälkeen ylijäämä on laskenut 1,5 prosenttiin bkt:sta. Vuonna 2020 sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pieneni huomattavasti, koska työnantajien sosiaaliturvamaksuja alennettiin ja sosiaalietuuksia ja työttömyysturvaa laajennettiin samalla, kun lomautettujen ja työttömien suuri määrä kasvatti etuusmenoja.

Vuodesta 2021 alkaen samanaikainen sosiaalivakuutusmaksujen korotus ja työllisyyden kohentaminen puolestaan lisäävät merkittävästi sosiaaliturvarahastojen maksutuloja kasvattaen sosiaaliturvarahastojen ylijäämiä. Sosiaaliturva-

rahastojen ylijäämät parantavat julkista talouden rahoitusasemaa, mutta hintana on kilpailukyvyn heikkeneminen. Vaikka taustalla on päätös sosiaalivakuutusmaksujen korottamisesta, maksutulojen kasvu johtuu myös paremmasta työllisyydestä. Ensi vuonna julkisen talouden alijäämän ennustetaan laskevan 2,3 prosenttiin bkt:sta.

Kuva julkisen velan bkt-suhteesta näyttää, että julkisen velan määrä suhteessa bkt:hen pieneni vuosina 2000–2008. Sitä vastoin vuosina 2009–2015 velka kasvoi kokonaistuotantoa nopeammin. Velkasuhde ehti laskea juuria ja juuri alle 60 prosenttiin vuonna 2019 ennen kuin vuoden 2020 koronakriisi nosti sen historiallisesti korkeimmalle tasolle, noin 67 prosenttiin suhteessa bkt:hen. Ennusteissa julkinen velka kasvaa runsaalla 11 mrd. eurolla vielä tänä vuonna ja velkasuhde lähestyy 70 prosenttia ennustejakson loppupuolella. Tänä vuonna valtio velkaantuu kuntien puolesta, mutta jo ensi vuodesta lähtien myös kuntatalous velkaantuu taas itsekin pysyvien alijäämien myötä.

Julkisyhteisöjen velka suhteessa bkt:hen

POTENTIAALINEN TUOTANTO, TUOTANTOKUILU JA RAKENTEELLINEN BUDJETTITASAPAINO

Rakenteellinen budjettitasapaino tarkoittaa julkisten tulojen ja menojen välistä eroa talouden resurssien ollessa tasapainossa eli niin sanotun potentiaalisen tuotannon tasolla. Rakenteellinen budjettitasapaino on yksi keskeisistä EU-sääntöjen asettamista finanssipolitiikan mittareista, ja sen laskentatapa käydään läpi seuraavassa lyhyesti. Sen jälkeen esitellään Etlan ennusteen mukainen rakenteellisen alijäämän kehitys sekä pohditaan tulosten merkitystä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen kannalta.

Potentiaalisella tuotannolla viitataan siihen kansantalouden tuotannonmäärään, joka saavutetaan, kun kaikki tuotannontekijät (työvoima ja pääoma) hyödynnetään niin sanotulla tasapainotasollaan. Tasapainotaso ylläpitää vakaata inflaatiota keskipitkällä aikavälillä. Finanssipolitiikan sääntöjen mukainen potentiaalisen tuotannon arvio pohjautuu ns. tuotantofunktiomenetelmään. Tämän menetelmän mukaan potentiaalinen tuotanto muodostetaan yhtälöstä

$$(1) \quad Y_{pot} = TFP * L^{\alpha} K^{1-\alpha},$$

missä L on potentiaalinen talouden käytettävissä oleva työvoima työtunneilla mitattuna, K on kansantalouden pääomakanta ja TFP on näiden tuotannontekijöiden kokonaistuottavuus, kun tuotantokapasiteetti on täyskäytössä.

Tuotantokuilulla mitataan talouden suhdanteilannetta, ts. kuinka kaukana toteutunut taloudellinen aktiviteetti on potentiaalisesta aktiviteetin tasosta. Kun potentiaalisen aktiviteetin taso on arvioitu, tuotantokuilu voidaan laskea kaavasta

$$(2) \quad Y_{kuilu} = \frac{Y - Y_{pot}}{Y_{pot}},$$

missä Y on toteutunut/ennustettu bruttokansantuote. Positiivinen tuotantokuilu viittaa korkeasuhdanteeseen, kun taas negatiivinen tuotantokuilu viittaa taantumaan.

Rakenteellinen budjettitasapaino (RBT) mittaa julkisen talouden suhdanneneutraalia sekä kertaluonteisista meno- ja tuloeristä puhdistettua rahoitustasapainoa, ts. julkisen talouden rahoitustasapainoa, jos tuotanto olisi potentiaalisella tasollaan kullakin hetkellä. Indikaattori muodostetaan tuotantokuilun arvion pohjalta, ottaen huomioon verotulojen ja julkisten menojen historiallinen herkkyys suhdannevaihteluille:

$$(3) \quad RBT = BB - \varepsilon Y_{kuilu},$$

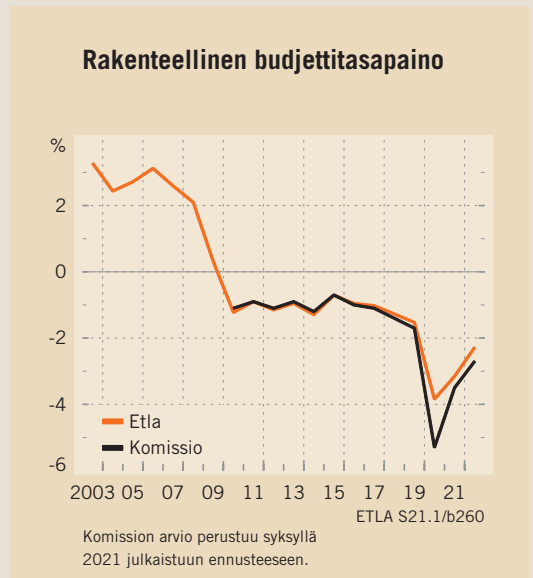
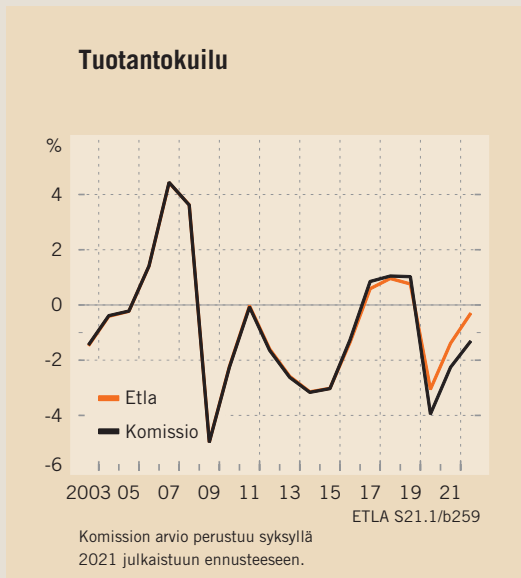
missä BB on julkisen sektorin nettoluotonanto puhdistettuna yksittäisistä meno- ja tuloeristä ja ε on budjetin suhdanneherkkyys.

ETLAN ENNUSTE

Komission tuotantokuilumenetelmää on sovellettu seuraavassa Etlan ennusteeseen.¹ Arviomme mukaan Suomi oli vuonna 2020 tuotannon määrittämitattuna tuotantopotentialitason alapuolella noin 3,1 prosenttia ja vielä vuonna 2021 noin 1,4 prosenttia. Vuonna 2022 tuotanto on lähes saavuttanut potentiaalitasonsa. Arvion taustalla on voimakas kansantalouden tuotantokapasiteetin käyttöasteen pudotus ja siitä tuotantokuilumenetelmän mukaisesti seuraava kokonaistuottavuuden suhdanneluonteinen lasku. Käyttöasteen pudotusta mittaava Euroopan komission yhdistelmäindikaattori osoitti vuonna 2020 merkittävä heikkoutta, mutta aivan finanssikriisin aikana koettuun, vuodelle 2009 osuneeseen laskuun, indikaattorin muutos ei yllä. Käyttöasteen pudotuksen lisäksi kuiluun vaikuttaa myös kansantalouden työtuntien lasku.

Potentiaalisten työtuntien kehityksen laskemiseen sisältyy erityisen paljon epävarmuutta ja arvioiden voidaan odottaa vielä muuttuvan. Kokonaistuottavuuden osalta potentiaalinen odotetaan seuraavan edelleen finanssikriisin jälkeen jo pit-

¹ Arviossa käytettiin Etlan ennusteesta laskettua kokonaistuottavuussarjaa sekä komission arvioimaa potentiaalisen työpanoksen tasoa.

kään jatkunutta pysähtyneisyyttä, tosin potentiaalinen kasvussa odotetaan olevan lievää positiivista kehitystä.

Etlan arvio on hieman myönteisempi kuin Euroopan komission syksyn 2020 ennusteessa. Komission syksyn arvion mukaan tuotanto olisi ollut vuonna 2020 keskimäärin 3,9 prosenttia ja vuonna 2021 2,3 prosenttia ja vuonna 2022 1,3 prosenttia potentiaalisen tuotannon alapuolella. Talouden hieman odotettua parempi kehitys 2020 ja koronarokotteista saadut myönteiset uutiset selittävät eroja.

Julkisen talouden rakenteellinen budjettitasapaino heikentyi erittäin voimakkaasti vuonna 2020, tosin pudotus on jonkin verran aikaisempia rakenteellisen alijäämän ennusteita pienempi. Vuoden 2019 tasolta, joka oli -1,5 prosenttia kokonaistuotannosta, päädytään ennusteen mukaan noin -3,8 prosenttiin vuonna 2020. Vuonna 2021 rakenteellisen budjettitasapainon odotetaan olevan noin -3,2 prosenttia ja 2022 vielä -2,3 prosenttia.

Rakenteellisen rahoitusvajeen suuruus ja sen muutoksen määrä ovat jonkin verran laskeneet Euroopan komission syksyn arvioista. Tuolloin rakenteellisen budjettitasapainon odotettiin ole-

van -5,3 prosenttia vuonna 2020, -3,5 prosenttia vuonna 2021 ja -2,7 vuonna 2022.

On hyvin todennäköistä, että rakenteellisen budjettitasapainon arviot tulevat revisioitumaan lisää kasvunäkymän ja tuotantokuiluarvioiden muuttuessa, mutta revisioiden suuntaa on vielä vaikea ennustaa.

EU:N FINANSSIPOLIITTISET SÄÄNNÖT

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä hetkellä rajoita jäsenmaiden reagoimista kriisiin välittömään hoitoon.

Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikan sääntöperusteinen ohjaaminen tulee joka tapauksessa jälleen käynnistymään. Etlan julkisen talouden ennusteen heikon velka- ja alijäämäkehityksen perusteella on varsin selvää, että Suomen tulee keskipitkällä aikavälillä sopeuttaa finanssipolitiikkaansa. Ennustettu kehitys vuosille 2020–2022 indikoi rakenteellisen rahoitusaseman paranemista, ja kehityskulkua tulisi jatkaa kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta, eli tasoa, jolla rakenteellinen alijäämä ei ylitä puolta prosenttia tuotannon tasosta.

Tuotanto

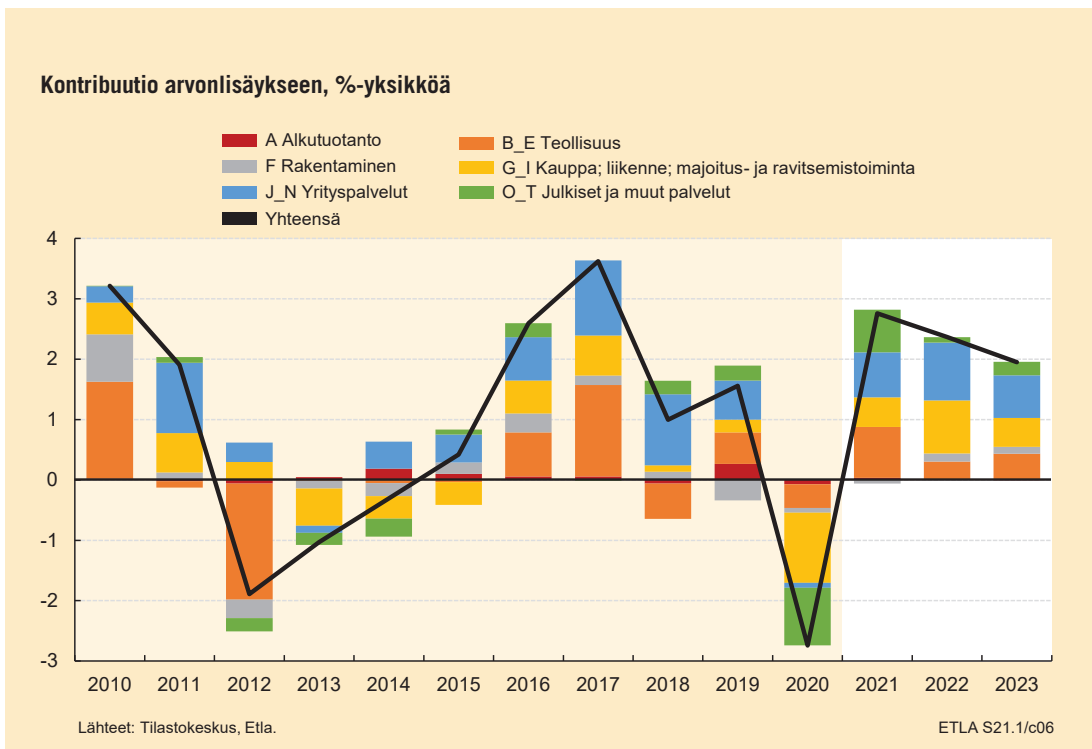
SUOMEN BRUTTOKANSANTUOTE KÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA 3 PROSENTIN KASVUUN

Etla arvioi helmikuun lopulla käsillä olevan tilastoinformaation pohjalta, että bkt kääntyy 3 prosentin kasvuun vuonna 2021. Kaikki kysyntäerät, toisin sanoen vienti, investoinnit ja kulutus, kasvattavat bruttokansantuotetta tänä vuonna. Vuonna 2022 Suomen bkt:n kasvuvauhti hidastuu hieman 2,4 prosenttiin. Julkinen kulutus ja julkiset investoinnit vähenevät tämänvuotisesta. Kaikki muut kysyntäerät kasvavat edelleen. Seuraavana vuonna 2023 bruttokansantuote kasvaa laskelmiemme mukaan 1,7 prosenttia.

Teollisuussektorin arvonlisäyksen volyymi kasvaa tänä vuonna reippaasti, noin 4 prosentin tahtia.

Ensi vuonna kasvuvauhti hidastuu 1,5 prosenttiin. Rakentaminen supistuu vielä tänä vuonna 0,8 prosenttia, mutta kääntyy ensi vuonna vajaan 2 prosentin kasvuun. Palvelusektorin arvonlisäyksen volyymi kohoaa 2,8 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Alkutuotanto lisääntyy tänä vuonna 1,2 prosenttia, mutta ensi vuonna kasvu pysähtyy.

Bruttokansantuote perushintaan kasvaa viisivuotisjaksolla 2021–2025 keskimäärin 2,1 prosenttia, eli huomattavasti nopeammin kuin edellisellä viisivuotisjaksolla. Teollisuuden, rakentamisen sekä palvelualojen arvonlisäyksen volyymi kasvaa seuraavalla viisivuotisjaksolla selvästi enemmän kuin edellisellä jaksolla.

J_N Yrityspalvelut: Informaatio ja viestintä (J), Rahoitus- ja vakuutus toiminta (K), Kiinteistöalan toiminta (L), Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (M), Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (N), O_T Julkiset ja muut palvelut: hallinto sekä koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut (O_Q), taiteet, viihde ja virkistys sekä muut palvelut (R_T).

Bruttokansantuote toimialoittain

	Arvonlisäys		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	Osuus, %	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
			2019	2020 ^E	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Alkutuotanto	5,8	2,8	9,6	-2,6	1,2	0,0	-0,2	1,8	0,3
Teollisuus	39,7	19,3	2,6	-1,9	4,2	1,5	2,2	1,8	2,5
Rakentaminen	16,4	8,0	-4,5	-1,0	-0,8	1,8	1,6	0,7	1,2
Palvelut	143,4	69,9	1,5	-3,2	2,8	2,8	2,0	1,1	2,2
Bkt perushintaan	205,3	100,0	1,5	-2,8	2,8	2,4	2,0	1,2	2,1

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

Teollisuustoimialojen tuotos

	Tuotos		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	Osuus, %	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
			2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20*	2021–25 ^E
Metalliteollisuus	59,2	42,3	5,2	-4,1	4,4	2,7	2,9	2,1	1,7
- metallien jalostus	9,1	6,5	-5,1	-2,6	1,0	1,0	1,2	0,0	0,5
- metallituotteet	8,1	5,8	-0,4	0,0	0,0	1,6	1,8	2,0	1,0
- koneet ja laitteet	20,5	14,7	4,6	-1,9	3,9	3,5	2,6	2,7	2,2
- kulkuneuvot	4,5	3,2	6,7	-14,2	9,1	-0,3	4,6	6,9	-0,1
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	17,0	12,1	15,6	-6,9	8,2	4,1	4,4	1,5	2,6
Metsäteollisuus	21,6	15,4	-0,8	-7,7	3,0	2,5	1,3	1,2	0,1
- puutavara-teollisuus	6,4	4,6	-3,4	-5,3	5,0	2,0	1,7	1,6	0,9
- paperiteollisuus	15,2	10,8	0,3	-8,8	2,2	2,8	1,1	1,0	-0,2
Graafinen teollisuus	1,0	0,7	-4,1	-12,7	4,0	0,0	0,0	-2,6	-1,7
Kemianteollisuus	24,5	17,5	5,3	-0,8	-2,5	4,9	2,7	3,2	1,2
Elintarviketeollisuus	11,3	8,1	-2,2	2,3	-1,0	0,6	1,6	0,0	0,9
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1,0	0,7	2,4	-9,8	5,7	2,0	0,8	-0,7	-0,1
Rakennusaineteollisuus	3,3	2,3	-1,4	3,4	4,0	1,6	1,4	0,8	2,3
Muu valmistus	1,9	1,4	2,0	-5,0	3,0	1,7	2,0	2,3	0,7
Tehdasteollisuus yhteensä	123,9	88,4	3,1	-3,5	2,2	2,9	2,4	1,8	1,2
Tehdasteollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	106,9	76,3	1,3	-2,9	1,3	2,7	2,1	1,9	1,0
Mineraalien kaivu	2,5	1,8	-5,4	-6,9	2,9	1,8	1,4	6,2	0,1
Sähkö-, kaas- ja vesihuolto	13,7	9,8	-1,0	-1,7	0,5	0,7	1,4	0,2	0,4
Koko teollisuus	140,1	100	2,5	-3,3	2,0	2,7	2,3	1,7	1,1

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

KOKO TEOLLISUUDEN TUOTANTO LISÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA 2 PROSENTTIA

Etlan laskelmien mukaan teollisuustuotanto kasvaa tänä vuonna tuotoksella mitattuna 2 prosenttia edellisvuodesta. Lähes kaikkien toimialojen tuotanto kasvaa viimevuotisesta. Vuonna 2022 tuotannon kasvuvauhti kiihtyy 2,7 prosenttiin, kun pahin pandemiatilanne oletettavasti alkaa olla ohi.

Arvioimme, että kulkuneuvoteollisuuden tuotos kasvaa tänä vuonna noin 9 prosenttia, kun autojen sopimustuotanto vahvistuu tuntuvasti ja myös muiden kulkuneuvojen tuotanto on nousussa. Telakkateollisuuden tilauskannassa on runsaasti laivatilauksia. Suurten risteilijöiden tilauksia ei ole peruttu, mutta muutaman aluksen toimitusajankohtaa on hieman siirretty eteenpäin pandemian takia.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon odotetaan tänä vuonna kasvavan vahvaa 8 prosenttiin tahtiin. Puutavateollisuuden tuotanto kohoaa viitisen prosenttia, kun kysyntä lisääntyy rakentamisen elyessä Euroopassa.

Koneiden ja laitteiden tuotanto väheni viime vuonna useita muita toimialoja vähemmän. Toi-

mialan arvioidaan kasvavan noin 4 prosenttia vuonna 2021.

Paperiteollisuuden tuotanto, mukaan lukien sellu ja kartonki, kääntyy tänä vuonna runsaan 2 prosentin kasvuun viimevuotisen lakkoilun ja koronan aiheuttaman syvän pudotuksen jälkeen. Metallien jalostuksen tuotanto kasvaa prosentin.

Kemianteollisuuden tuotos vähenee vielä tänä vuonna, kun Kilpilahden öljynjalostamolla on pitkä huoltoseisokki toisella neljänneksellä. Elintarviketeollisuuden tuotoksen arvioidaan supistuvan hieman kuluvana vuonna. Alan tuotos on useasti poikennut selvästi teollisuustuotannon volyymin indeksin kehityksestä.

RAKENNUSTUOTANTO HIIPUI VUODEN 2020 LOPPUA KOHTI

Uudisrakentamisen tuotanto hidastui vuoden 2020 loppua kohden ja supistui yhteensä 4,1 prosenttia vuonna 2020. Asuinrakentamisen uudisrakentaminen supistui koko vuoden, kun taas muussa talonrakentamisessa oli vielä alkuvuonna pientä kasvua. Tilavuudella mitattuna asuinrakennuksia valmistui koko vuonna 6,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän, kun taas muu talonrakentaminen väheni 2,5 prosenttia. Yhteensä

Bkt supistui viime vuonna 2,9 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon helmikuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan Suomen bruttokansantuote supistui 2,9 prosenttia vuonna 2020. Tuotettujen tavaroiden ja palveluiden yhteenlaskettu arvonlisäys oli käyvin hinnoin 237 miljardia euroa.

Teollisuuden arvonlisäyksen volyymi putosi 2,1 prosenttia ja palvelualojen arvonlisäyksen volyymi väheni 3,3 prosenttia edellisvuodesta. Rakentamisen arvonlisäys laski vain 1,1 prosenttia, mutta alkutuotannon supistui 2,6 prosenttia.

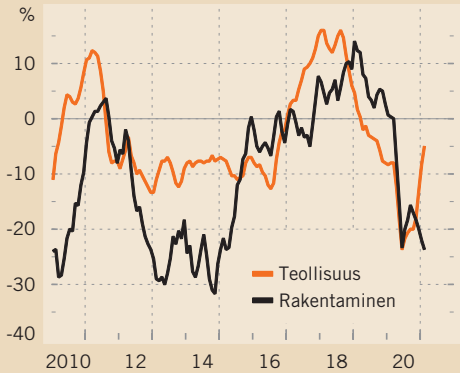
Teollisuustoimialoista metsäteollisuuden arvonlisäyksen volyymi putosi peräti 10,3 prosenttia vuonna 2020. Tähän

vaikuttivat pitkälti alan lakot vuoden alussa. Kemianteollisuuden tuotanto väheni 1,4 prosenttia. Metalliteollisuuden arvonlisäyksen volyymi, pois lukien sähkö- ja elektroniikkateollisuus, supistui 3,2 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen volyymi sen sijaan kohosi 6,9 prosenttia. Energiahuollon tuotanto supistui 1,1 prosenttia.

Kaupan arvonlisäyksen volyymi kasvoi prosentin vuonna 2020. Informaatio ja viestintä lisääntyi 2,3 prosenttia ja rahoitus- ja vakuustointi nousi 0,6 prosenttia. Palvelualoista majoitus- ja ravitsemistoiminta kärsi koronapandemiasta eniten, pudotusta oli peräti 28,7 prosenttia. Liikenne supistui 16,9 prosenttia. Liike-elämän palvelut vähenivät 3,8 prosenttia ja koulutus sekä terveyspalvelut laskivat 3,4 prosenttia. Muiden palvelujen arvonlisäys supistui 8,7 prosenttia.

Teollisuuden ja rakentamisen luottamusindikaattorit (saldo) 3kk liuk. ka.

Lähteet: EC Business and Consumer Survey, Etlan tietokanta. ETLA S21.1/t16

rakennuksia valmistui vuonna 2020 tilavuudella mitattuna yhtä paljon kuin vuonna 2019. Käynnissä olevan rakennustuotannon volyymi väheni 4,1 prosenttia vuonna 2020.

Maa- ja vesirakentaminen oli liikevaihdon ja myynnin määrällä mitattuna vahvassa kasvussa viime vuonna. Erityisesti julkiset infrahankkeet kiihdyttävät maa- ja vesirakentamisen hyvään kasvuun. Talonrakentamisen tilanne sen sijaan oli heikohko. Rakentamisen tuotanto jatkui rajoituksista huolimatta pääosin varsin normaalina.

TALONRAKENTAMINEN SUPISTUU TÄNÄ VUONNA MALTILLISESTI

Talonrakentamisen kehityksen odotetaan muut-

tuvan kuluvana vuonna, kun asuinrakentamisen ja muun talonrakentamisen kehitys eriytyy. Muun talonrakentamisen aloitukset laskivat koko vuoden 2020, ja luvat laskivat koko vuonna 17 prosenttia. Koko vuoden kehitystä painaa kevään epävarma tilanne, mutta viimeisellä vuosineljänneksellä muun talonrakentamisen aloitukset olivat uudelleen jo kovassa 20 prosentin kasvussa. Muun talonrakentamisen luvat kuitenkin laskivat melkein 14 prosenttia loppuvuonna 2020 ja vielä viimeisellä neljännekselläkin 10 prosenttia. Tämä tulee heijastumaan talonrakentamisen alkuvuoteen 2021.

Sen sijaan asuinrakentamisen aloitukset kasvoivat vielä vuonna 2020, erityisesti loppuvuonna, ja aloitustahti kiihtyi peräti 25 prosentin vuosikasvuun vuoden viimeisellä neljänneksellä. Myös asuinrakentamiseen myönnetty luvat kasvoivat voimakkaasti (16,8 %) vuoden 2020 loppupuolella, ml. viimeisinä kuukausina. Tämä tulee näkymään parempana asuinrakentamisen kehityksenä vuoden 2021 alkupuolella. Kokonaisuudessaan talonrakentamisen tuotannon ennustetaan pysyvän kutakuinkin viime vuoden tasolla.

MYÖS INFRA- JA KORJAUSRAKENTAMINEN HIIPUVAT

Maa- ja vesirakentaminen hidastuu vahvan viime vuoden jälkeen, kun julkinen infrarakentaminen vähenee. Vuodelle 2021 odotetaan 2 prosentin laskua, kun väyläverkon kehittämiseen ja korjausrakentamiseen varatut lisämäärärahat alenevat. Ensi vuonna rakennustuotanto on jo uudelleen hyvässä 1,8 prosentin vuosikasvussa.

Rakentamisen tuotos

	Mrd. e		Osuus, %	Määrän muutos, %						
	2019	2020		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2019	2020		2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20*	2021–25 ^E	
Rakentaminen	32,3	32,3	100,0	0,6	-1,0	-0,8	1,8	1,6	3,4	1,2
- talonrakentaminen	23,9	23,9	74,0	1,0	-2,2	-0,3	2,1	1,6	3,5	1,3
- maa- ja vesirak.	8,4	8,4	26,0	0,2	3,5	-2,0	1,0	1,5	3,0	0,7

Lähteet: Tilastokeskus, Etlan.

EPÄVARMUUS JÄYTÄÄ EDELLEEN JOITAKIN YKSITYISIÄ PALVELUALOJA

Yksityisten palvelualojen yhteenlaskettu arvonlisäys aleni viime vuonna 3,1 prosenttia. Pudotus on ollut tätä suurempi viimeksi vuonna 2009, jolloin kaupan alan romahdus oli suuressa roolissa. Viime vuonna tilanne oli toinen ja kauppa menestyi keskimäärin suhteellisen hyvin, joskin pandemia kohteli vähittäiskaupan eri aloja hyvin eri tavoin.

Tässä tarkasteltujen yksityisten palvelualojen osuus Suomen koko työllisyydestä on noin 40 prosenttia.

Arvonlisäyksen määrä koko kaupan alalla kasvoi viime vuonna yhden prosentin. Tämä luku kuitenkin peittää alleen hyvin eritahtista kehitystä vähittäiskaupan aloilla – sekä huomattavaa kasvua että huomattavaa supistumista. Kokonaisu-

tena ottaen vähittäiskaupan myynnin määrä kasvoi kuitenkin yli neljä prosenttia. Tukkukaupan myynnin määrä oli edellisvuoden tasolla ja autoliiketoiminta oli kolmen prosentin laskussa.

Ennustemme mukaan kaupan alan arvonlisäys kasvaa tänä vuonna vajaat kaksi prosenttia ja ensi vuonna reilut kaksi prosenttia. Covid-19-pandemian väistyessä osat vaihtuvat, ja hyvin menestyneiden liiketoiminta-alojen kehitys heikkenee, kun taas pandemiasta kärsineiden elpyy. Kuluttajakäyttäytymisessä on kuitenkin voinut tapahtua osin myös pysyviä muutoksia. Elpyminen ajoittuu vuosille 2021–2022.

Myös kuljetus- ja varastointialalla oli kaksijakoista kehitystä viime vuonna. Matkustajailma- ja -vesiliikenne kärsivät pandemiasta huomattavasti. Toisaalta teollisuuden, rakentamisen ja tavaroiden ulkomaankaupan kehitys heikkeni vain hieman

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %	2019	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
			2019	2020 ^E	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Kauppa	31,6	14,0	1,1	0,9	1,8	2,2	1,7	1,7	1,8
- moottoriajoneuv. kauppa	5,6	2,5	1,3	-2,5	1,1	1,5	2,2	2,7	1,5
- tukkukauppa	13,9	6,2	-0,4	0,4	1,6	2,5	1,8	1,0	2,1
- vähittäiskauppa	12,1	5,4	2,9	3,0	2,3	2,0	1,5	2,2	1,7
Kuljetus ja varastointi	23,9	10,6	2,9	-16,9	6,3	10,4	4,2	-1,9	5,4
Majoitus- ja ravitsemistoim.	7,4	3,3	3,0	-28,7	5,6	22,7	9,8	-4,1	8,3
Informaatio ja viestintä	23,3	10,3	1,6	2,4	2,9	3,0	2,3	3,7	2,8
Rahoitus- ja vakuutustoim.	11,3	5,0	0,9	0,6	1,2	1,4	0,8	2,3	1,1
Kiinteistöalan toiminta	29,4	13,0	1,5	0,8	1,7	2,2	1,7	1,7	1,8
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	17,4	7,7	3,5	-1,2	2,9	4,1	2,8	2,7	2,9
Hallinto- ja tukipalveluim.	12,2	5,4	8,0	-7,3	3,5	5,3	3,7	4,5	3,3
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut¹⁾	10,8	4,8	1,0	-9,4	3,6	7,3	4,1	-0,7	3,4
Yksityiset palvelut	167,3	74,2	2,3	-4,3	2,9	4,7	2,8	1,4	2,9
Julkiset palvelut²⁾	58,2	25,8	0,9	-3,4	3,0	-0,6	0,5	0,1	0,8
Palvelutoimialat yhteensä	225,6	100,0	1,9	-4,0	2,9	3,3	2,2	1,1	2,4

¹⁾ Taiteet, viihde ja virkistys sekä muu palvelutoiminta ja kotitalouspalvelut.

²⁾ Julkinen hallinto sekä koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ja muun muassa kotimaisen kaupan toimitukset todennäköisesti kasvoivat vähittäiskaupan imussa. Kokonaisuutena ottaen toimialan arvonlisäys kuitenkin aleni 17 prosenttia, mikä on enemmän kuin finanssikriisissä vuonna 2009. Elpyminen ajoittuu vuosille 2021–2024, kun muun muassa kansainvälinen matkailu ajan myötä palautuu normaalille tasolle.

Kaikista toimialoista pandemia on kohdellut majoitus- ja ravitsemistoimintaa pahiten. Arvonlisäyksen määrä aleni viime vuonna melkein 29 prosenttia, mille ei löydy tilastoista vertailukohtaa. Vuosi 2021 käynnistyi uusilla rajoituksilla, eikä toimialan elpyminen pääse käyntiin ennen pandemian väistymistä. Arvonlisäyksen nopeampi kasvu vuositasolla ajoittuu lähinnä vuoteen 2022. Elpyminen jatkuu vielä senkin jälkeen.

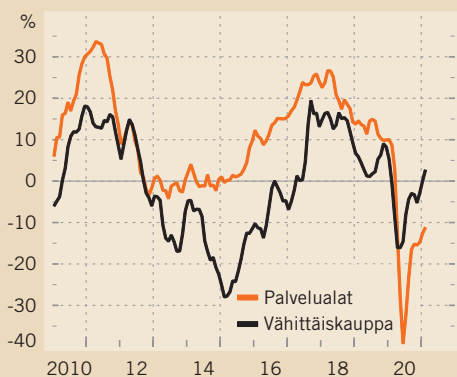
Informaatio- ja viestintäala pääsi kokonaisuutena ottaen vähin vaurioin pandemiasta, ja arvonlisäys kasvoikin viime vuonna yli kahden prosentin vauhtia. Tälläkin toimialalla on kuitenkin toimintoja mm. ohjelmatuotannossa, jotka kärsivät pandemiasta keväällä 2020. Ennusteen mukaan toimialan keskimääräinen kasvu on noin kolme prosenttia vuodessa tänä ja ensi vuonna.

Rahoitus- ja vakuutus toiminnassa viime vuosi oli arvonlisäyksen osalta hieman positiivinen, ja ennustemme mukaan noin yhden prosentin kasvuvauhti jatkuu. Toimialan kehitystä on kuitenkin vaikea ennakoita, koska sen arvonlisäyksen kehitykseen vaikuttavat sen volatiilit sijoitustuotot.

Kiinteistöalan kehitys on normaalisti suhteellisen tasaista ja se pääsi myös viime vuonna vajaan prosentin kasvuun. Ennustemme mukaan kasvu piristyy tästä hieman, noin kahden prosentin vuositasolle.

Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (josta 36 % on teknisiä palveluja, 21 % pääkonttorien toimintaa ja 15 % lakiasiain- ja las-kentatoimen palveluja) sekä hallinto- ja tuki-palvelutoiminnan (josta 30 % on kiinteistön ja maisemanhoitoa, 25 % työllistämistoimintaa ja 19 % vuokraus- ja leasingtoimintaa) kehitys oli kaksijakoista viime vuonna, kun edellisestä muun muassa mainostoimistot ja jälkimmäisestä matkatoimistot kärsivät pandemiasta. Mainostoimistot ovat jo toipuneet kohtalaisesti, mutta matkatoimistojen näkymät riippuvat kansainvälisen matkailun avautumisesta. Kun näiden kahden toimialan yhteenlaskettu arvonlisäys aleni viime vuonna melkein neljä prosenttia, erityisesti hallinto- ja tukipalvelujen painamana, ennusteessamme on kuluvalle vuodelle kasvua noin kolme prosenttia, mikä edelleen kiihtyy ensi vuonna muun muassa matkailun avautuessa.

Palvelualojen luottamusindikaattorit, (saldo) 3 kk liukuva keskiarvo

Lähteet: EC Business and Consumer Survey, Etlan tietokanta.

ETLA S21.1/t15

KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖJEN ENNUSTETTU KEHITYS VUOTEEN 2025 ASTI JA SUOMEN HIILINEUTRAALISUUSTAVOITE

Suomen kasvihuonekaasupäästöjen CO₂-ekv. määrä alenee vuosina 2020–2025 ennusteen perusurala keskimäärin 4,5 prosenttia vuodessa. Suurin vaikutus on energihuollon odotettujen päästöjen kehityksellä. Ennustetta ei tehdä yksittäisille vuosille.

Suomen hallituksen tavoite on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Kasvihuonekaasupäästöjen määrän on tällöin oltava korkeintaan yhtä suuri kuin Suomen luonnollinen hiilinielu, misä tärkein on metsä.

Etlä ennustaa tätä kehitystä viisi vuotta eteenpäin Suhdanteessa tehdyn toimialojen tuotannon ja kotitalouksien kulutuksen määräennusteen sekä muutaman päästöintensiteetin kehitystä kuvaavan teknologiaskenaarion avulla. Tuotantorakenteen ennustettu muutos otetaan siten huomioon.

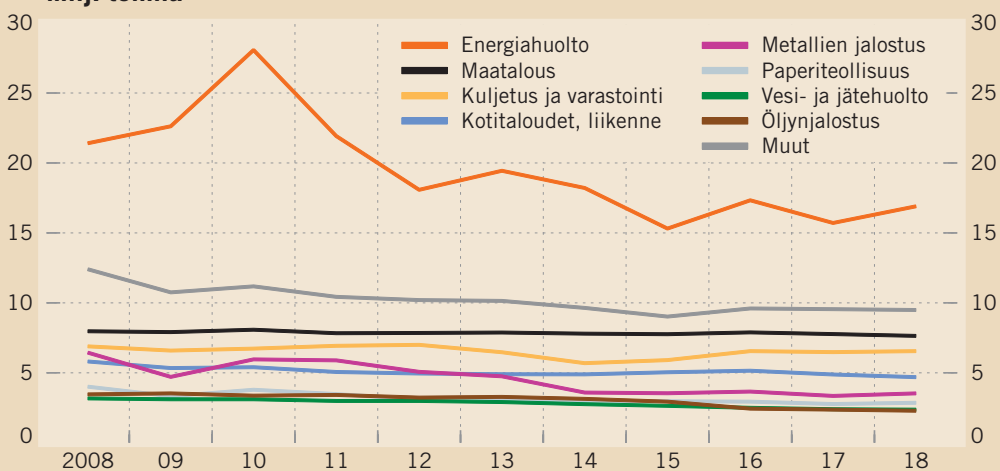
Kehitystä verrataan hiilineutraalisuustavoitteeseen. Tarkempi kuvaus käytetystä menetelmästä on Kaiti-

la (2020a ja 2020b), joista jälkimmäisessä on kehitetty teknologiaoletusta.

Kasvihuonekaasupäästöt keskittyvät tietyille toimialoille ja yleisesti fossiilisten polttoaineiden käyttöön. Suurimmat päästölähteet on esitetty alla olevassa kuviossa. Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen kannalta kehitys näillä aloilla korostuu.

Teknologisesta kehityksestä on kullakin toimialalla tehty kolme taaksepäin katsovaa skenaariota. Perusurana on päästöintensiteetin viimeisten kolmen tilastoidun vuoden keskimääräinen muutos. Jos intensiteetti kuitenkin on noussut, on käytetty viimeistä havaintoa. Siten intensiteetti ei nouse millään toimialalla. Poikkeuksena on suurin päästöjen tuottaja, eli energihuolto, jolle on tehty toteutuneen polttoainekäytön perusteella erikseen päästöarvio vuosille 2019–2020 sekä lisäksi arvio fossiilisten polttoaineiden käytön kehityksestä vuoteen 2025 julkaisuudessa esitettyjen tavoitteiden pohjalta.

Kasvihuonekaasupäästöt toimialoittain ja kotitalouksien kulutuksessa, milj. tonnia

Huonona skenaariona oletetaan, ettei teknologista kehitystä tapahdu ennustevuosina. Tämä on hyvin epätodennäköistä, mutta kuvaa teknologisen kehityksen tärkeyttä.

Nopeutuneen teknologisen kehityksen skenaariossa päästöintensiivisyyden muutosvauhdin oletetaan kaksinkertaistuvan perusurasta muuten paitsi energiahuollossa, joka on kiinnitetty.

Perusuralla päästöjen määrä alenee keskimäärin 4,5 prosenttia vuosina 2020–2025 (ks. kuvio alla). Huonossa skenaariossa päästöt kasvavat, kun päästöintensiiteetti ei alene mutta tuotanto kasvaa. Hyvässä skenaariossa päästöjen määrä vähenee keskimäärin 5,8 prosenttia vuodessa. Ero perusuraan on pieni, koska energiahuolto dominoi kehitystä.

Myös Suomen kasvihuonekaasupäästöt ja hiilinielu sekä näiden kokonaiskehitys (eli hiilineutraalisuustavoite) on esitetty vuodesta 1990 alkaen alla olevassa kuviossa. Hiilinielu on vuoteen 2019 asti tilastoitu luku, vuosille 2020–2025 ennuste ja siitä eteenpäin kaavamainen viimeisten kolmen vuoden keskiarvo. Sinisellä katkoviivalla kuvattu kehitys las-

ketaan hiilinielun ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttavan päästökehityksen avulla.

Päästöjen vähennystarve on näillä oletuksilla keskimäärin 5,2 prosenttia vuodessa. Tämä on hieman vähemmän kuin edellisessä Suhdanteessa arvioitiin. Koska tuotanto kasvaa, päästöintensiiteetin on alennuttava tätä hieman enemmän.

Kirstyvä päästökauppa luo yrityksille aiempaa suuremman kannusteen vähentää päästöjään. Lisätoimenpiteitä kuitenkin tarvitaan, jotta hiilineutraalisuustavoite voidaan saavuttaa.

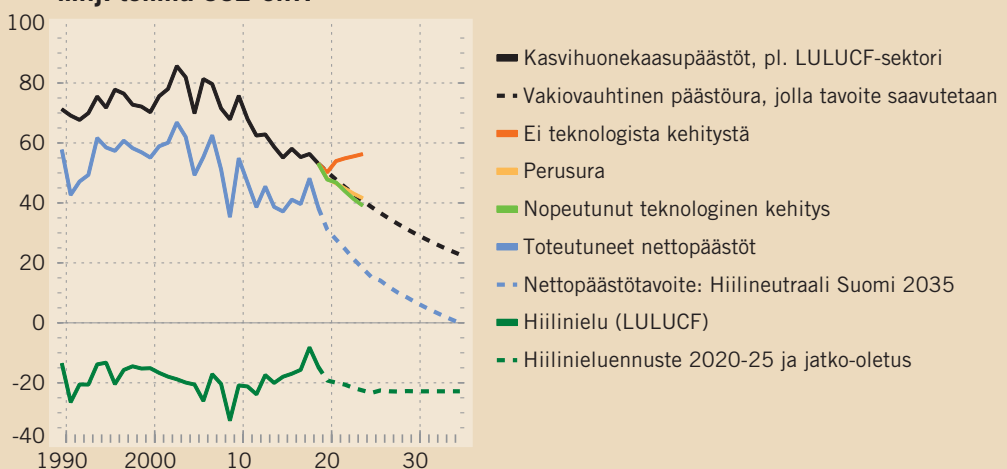
Päästöjen vähentäminen vaikeutuu ajan myötä, kun helpoimmat vähennyskohteet, mm. kivihiilen ja turpeen energiakäyttö, on toteutettu. Lisäksi päästökaupassa on poikkeuksia, eivätkä kaikki toimialat ole siinä mukana.

KIRJALLISUUS

Kaitila, V. (2020a). Suomen CO₂-päästöt 2019–2023 ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen. Etlä Muistio No 84.

Kaitila, V. (2020b). Hiilineutraali Suomi 2035 on kova tavoite. Etlä Muistio No 90.

Kasvihuonekaasupäästöennuste ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen, milj. tonnia CO₂-ekv.

Työllisyys

TYÖLLISYYS PALAUTUU NOPEASTI TALOUSTILANTEEN NORMALISOITUESSA

Koronakriisin vaikutukset työmarkkinoille näyttävät jäävän lyhytaikaisiksi. Yritykset välttivät irtisanomisia lomautusjärjestelmän ansiosta. Toistaiseksi suurta yritysten konkurssiaaltoa ei ole nähty, mutta konkurssien määrän lisääntyminen olisi riski työllisyydelle. Rokotekattavuuden myötä rajoituksista päästään eroon, jolloin palvelualojen työllisyys voi palautua nopeastikin.

Työmarkkinat näyttävät selvinneen poikkeuksellisesta vuodesta 2020 erittäin hyvin. Suomen talous supistui lopulta vain verraten vähän, ja siksi työttömyysasteikin nousi vain vähän. Myös työllisyysaste lähti nopeasti uuteen nousuun. Etätöihin siirtyminen ja määräaikaiset lomautukset kannatellivat työllisyyttä kriisin akuutin vaiheen yli.

Vuoden 2020 työllisyysaste oli 71,6 prosenttia, mikä on vain prosenttiyksikön edellisvuotta alhaisempi. Työttömyysaste nousi 1,1 prosenttiyksikköä 7,8 prosenttiin. Yllättäen ihmisiä ei juurikaan poistunut työmarkkinoilta, vaan työvoiman tarjon-

ta supistui vain vähän, 0,3 prosenttia. Työttömien määrä kuitenkin lisääntyi selvästi, 15,8 prosenttia, ja lomautettuja oli vuoden lopussa yhä huomattavan paljon.

Koronakriisin aikana Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilasto ja Tilastokeskuksen (TK) työvoimatutkimus antoivat ajoittain hieman erilaisen kuvan työmarkkinoiden tilasta. Työttömyyden erilaisesta määritelmästä ja lomautettujen erilaisesta luokittelusta johtuen tilastoissa on normaaliaikoinakin eroja. Lyhytaikaisesti lomautettujen suuri määrä toi tilastointierot esiin siten, että TEM:n mittaama työttömien määrä ja työttömyysaste kasvoivat huomattavasti TK:n vastaavia enemmän.

Tilastokeskuksen tilastoista käy ilmi, että koko vuonna 2020 avoimia työpaikkoja oli 12,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Heikentyneet työllistymismahdollisuudet näkyivät myös pitkäaikaistyöttömyyden kasvuna viime vuonna.

Koronakriisin poikkeuksellisuus suhteessa tavanomaisiin taloudellisiin taantumiin näkyi myös työtunneissa. Tavallisesti yritykset sopeuttavat kustannuksiaan vähentämällä ensin työtunteja, minkä seurauksena työtunnit vähenevät työllisiä enem-

Työvoimatase, 1000 henkilöä

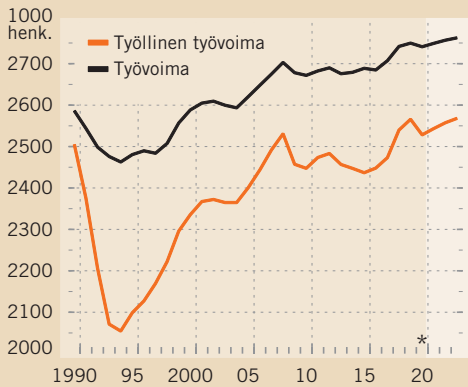
Erä	2017	2018	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Väestö	5 508	5 516	5 525	5 528	5 534	5 540	5545
Työikäinen väestö ¹⁾	4 114	4 124	4 128	4 133	4 113	4 101	4090
Työvoima	2 707	2 741	2 750	2 741	2 749	2 757	2762
Työlliset	2 474	2 538	2 566	2 528	2 543	2 557	2568
Työttömät	233	202	184	213	206	199	194,4
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 100	4 196	4 249	4 164	4 211	4 251	4 286
Osallistumisaste, %	65,8	66,5	66,6	66,3	66,8	67,2	67,5
Työllisyysaste ²⁾ , %	69,6	71,7	72,6	71,6	72,3	72,8	73,0
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,7	7,8	7,5	7,2	7,0

¹⁾ 15–74-vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15–64-vuotiaat) väestöstä.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.1/e01

män. Viime vuonna nämä olivat kuitenkin kuta-kuinkin linjassa, ja työtunnit vähenivät 2 prosenttia edellisvuodesta. Rajoitusten seurauksena yritysten kustannusten sopeuttaminen näkyi pikemminkin kokoaikaisina, mutta lyhytkestoisina lomautuksina.

ROKOTEKATTAVUUS PALAUTTAA TYÖPAIKAT, MIKÄLI YRITYSTEN KONKURSSIAALLOLTA VÄLTYTÄÄN

Kuluvana vuonna toivoa työmarkkinoillekin tuokote. Työttömyys voi vielä alkuvuonna lisääntyä, mutta rokotekattavuuden myötä yhteiskunnan rajoituksista päästään eroon.

Rajoitustoimet koettelivat eri toimialoja eri tavoin. Rajoitustoimista kärsivät erityisesti palvelu- ja kuljetusalan työlliset. Viime vuosi kuitenkin osoitti, että työllisyys voi palautua nopeastikin. Näin ollen palvelualojenkin työllisyyden uskotaan palautuvan ripeästi, kun rajoitustoimista rokotuskatta-

vuoden myötä luovutaan. Kriisin ei siten uskota jättävän pysyvästi korkeampaa rakenteellista työttömyyttä. Kuluvan vuoden talouskasvun myötä työllisyysasteen ennustetaan nousevan 72,3 prosenttiin ja työttömyysasteen laskevan 7,5 prosenttiin.

Vuoden 2020 keväästä helmikuuhun 2021 saakka voimassa ollut lakimuutos rajoitti velkojien oikeutta hakea velallista konkurssiin. Konkurssihakemusten määrä oli tuolloin poikkeuksellisen alhainen, kun taas helmikuun alussa vireille pantiin huomattavan paljon konkurssseja. Vaikka vielä ei ole selvää, kuinka paljon yrityksiä lopulta ajautuu kriisin jäljiltä konkurssiin, konkurssien määrän huomattava kasvu olisi riski työllisyydelle.

TYÖTTÖMYYS VÄHENEE HILJALLEEN

Aktiivisen työnhaun odotetaan vilkastuvan edelleen ensi vuonna. Talous kasvaa edelleen hyvää vauhtia ja yhteiskunnan toimintojen normalisoinnin myötä avoimia työpaikkoja on jälleen runsaasti saatavilla. Työttömyys vähenee hitaasti, mutta varmasti. Myös työllisten määrä kasvaa ensi vuoden aikana talouskasvun myötä. Talouskasvun siivittämänä työllisyysasteen arvioidaan nousevan 72,8 asteeseen. Työttömyysasteen ennustetaan ensi vuonna laskevan 7,2 prosenttiin ja siten jäävän vielä selvästi vuotta 2019 korkeammalle tasolle.

Työikäisten (15–64 v.) määrä on Suomessa vähentynyt jo useita vuosia ja vähenee tulevina vuosina edelleen. Koronakriisin ja sen välittömien työmarkkinavaikutusten jälkeenkin työikäisen väestön määrän väheneminen rajoittaa työvoiman eli työn tarjonnan kasvumahdollisuuksia jo lähivuosina. Tällöin työllisyysaste voi kasvaa, vaikka työllisten määrä ei muuttuisi.

MARININ JA SIPILÄN HALLITUSTEN TYÖLLISYYSSTOIMILLA ERI TAVOITTEET

Sanna Marinin hallituksen työllisyystoimien tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta 2 mrd. eurolla. Työllisyystoimia on siksi arvioitava siitä näkökulmasta, kuinka paljon lisätyölliset vahvistavat julkista taloutta, kun samalla huomioidaan myös työllisyyttä heikentävät päätökset sekä työllisyystoimien kustannukset.

Hallitus tarkensi työllisyystavoitettaan syksyn 2020 budjettiriihessä, ja se on osa kokonaisuutta, jolla pyritään vakauttamaan julkinen velkasuhde. Marinin hallituksen merkittävimmät työllisyystoimet ovat ns. eläkeputken asettaminen lakkauttaminen ja pohjoismaisen työvoimapolveluiden mallin käyttöönotto.

Työllisyystoimet tai niiden yhteydessä tehdyt sosiaaliturvan muutokset toimien pehmentämiseksi kuitenkin myös maksavat julkiselle sektorille. Lisäksi vaikutusarviointi ei aina ole mahdollista edes jälkikäteen. Etukäteen voidaan vain karkeasti arvioida vaikutusten suuntaa ja suuruusluokkaa.

Kun huomioidaan vaalikauden aikana toteutetut työllisyyttä vähentävät toimet, jotka heikentävät julkista taloutta, lisätyöllisten mahdollinen määrä vaihtelee 14 300 ja 23 900 välillä.¹

Näiden toimien nettovaikutus julkiseen talouteen vaihtelee -186 miljoonan ja +206 miljoonan euron välillä. Tällä hetkellä ei siis ole selvää edes se, onko työllisyystoimien kokonaisvaikutus julkista taloutta vahvistava vai heikentävä. Selvää kuitenkin on, että toimet ovat kaukana perimmäisestä tavoitteesta vahvistaa julkista taloutta 2 miljardilla eurolla.

Juha Sipilän hallituksen toimet taas tähtäsivät työn kysynnän ja toisaalta työn tarjonnan kannustinten kohentamiseen. Työn kysyntää oli määrää lisätä yritysten kilpailukykyä parantamalla. Tällä haluttiin myös korjata vaihtotaseeseen finanssikriisin jälkeen syntyneitä suurta alijäämää. Sipilän hallitus asetti työllisyysastetavoitteeseen 72 prosenttia.

Sipilän aktiivimallilla pyrittiin vaikuttamaan taloudellisiin kannusteisiin työn vastaanottamiseksi. Valtiovarainministeriö arvioi vuoden 2018 alussa aktiivimallin lisäävän

työllisiä 5 000–12 000 henkilöllä. Jälkikäteen tutkijat eivät kuitenkaan pystyneet osoittamaan, kuinka monta ihmistä Sipilän aktiivimalli sai töihin, vaikka työttömät hakeutuivat TE-toimistojen palveluihin välttääkseen työttömyysturvan leikkauksen. Aktiivimallin lisäkustannukset julkiselle sektorille olivat vähäiset.

Marinin pohjoismaisen työnhaun malli on Sipilän aktiivimallin kaltainen, mutta sisältää enemmän yhteydenottoja TE-keskuksesta ja henkilökohtaisia kohtaamisia. Pohjoismaisten tutkimusten mukaan työllisyysvaikutus syntyy juuri henkilökohtaisista tapaamisista työttömyyden alussa. Pohjoismaisen työnhaun mallin voi siis odottaa olevan tältä osin tehokkaampi. Samalla se kuitenkin aiheuttaa enemmän kustannuksia julkiselle taloudelle. Marinin hallitus rahoittaa TE-keskusten kasvavia menoja myös EU:n elpymis- ja palautumisvälineellä.

Marinin hallituksen työllisyystoimista mm. palkkatuen uudistuksen vaikutusta julkiseen talouteen ei ole laskettu, mutta Asplundin ym. (2018) ja Kauhasen (2020) mukaan palkkatuki on kallista ja vaikuttaa lähinnä siihen, kuka työllistyy.

Sipilän hallitus toteutti vielä useita muitakin työn tarjontaan vaikuttavia muutoksia. Tällaisia olivat työttömyysturvan keston leikkaus, tuloverotuksen kevennykset, varhaiskasvatusmaksujen alennukset sekä kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien (työttömyysetuudet, toimeentulotuki jne.) reaaliset leikkaukset indeksijäädysten ja -leikkausten seurauksena. Kärkkäinen ja Tervola (2018) arvioivat näiden toimien työllisyysvaikutuksia mikrosimulaatiomallilla.

Heidän tuloksensa osoittavat, että työllistymisveroasteet pienenevät työttömän ansioturva ja perusturva sekä kotihoidontukea saaneilla. Se lisäsi mallitulosten mukaan työn tarjontaa 33 000–42 000 henkilöllä riippuen siitä, mitä päätöksiä luetaan mukaan Sipilän hallituksen päätöksiksi. Alijäämävaikutuksia he eivät arvioineet, mutta toimien luonteen perusteella niiden voidaan olettaa olleen nettomääräisesti positiivisia.

¹ Tässä esitetyt arvot työllisyystoimien vaikutuksista työllisyyteen ja julkiseen talouteen perustuvat pääosin Valtiontalouden tarkastusviraston (2020) laskelmiin, joita on päivitetty viimeisimpien tietojen mukaisiksi.

Erityisesti hallituskauden aikana vaikuttavista työllisyystoimista Sipilän hallituksen toimista tärkein oli sittenkin kilpailukyky sopimus. Julkiselle taloudelle aiheutui kustannuksia erityisesti veronkevennyksistä ja verotulomenetyksistä, kun sopimuksen edistämiseksi hallitus alensi veroja ja maksuja. Kauhanen ja Lehmus (2019) arvioivat kilpailukyky sopimuksen lisänneen työllisyyttä 20 000–40 000 henkilöllä. Julkisen sektorin alijäämään kokonaisuudella ei saman arvion mukaan ollut merkittävää vaikutusta, kun työllisyysvaikutus paikkasi veronkevennysten aiheuttamaa budjettivajetta.

Kiky-sopimus lienee jälkikäteistarkastelussa myös Sipilän hallituksen suurin saavutus, sillä se korjasi kerta- luonteisesti kilpailukyyn heikentymistä finanssikriisin jälkeen ja vaihtotaseeseen syntyntä vajetta. Se ei vähentänyt julkista alijäämää ainakaan lyhyellä aikavälillä, mutta sitä sillä ei ensisijaisesti tavoiteltuakaan. Marinin hallitus sen sijaan tavoittelee julkistalouden merkittävää vahvistamista. Tavoitteen toteutumiseen sillä on yhä tehtävää jäljellä.

KIRJALLISUUS

Asplund, R., Kauhanen, A., Päällysaho, M. ja Vanhala, P. (2018). Palkkatuen vaikuttavuus – palkkatukijärjestelmän ja sen uudistuksen arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 75/2018. Helsinki.

Kauhanen, A. (2020). Aktiivinen työvoimapolitiikka. Teoksessa Alasalmi, J., Busk, H., Kauhanen, A., Leinonen, T., Solovieva, S., Valkonen, T. ja Viikari-Juntura, E. (toim.), Työpolitiikka ja työllisyysaste: Tutkimukseen perustuvia johtopäätöksiä. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:33.

Kauhanen, A. ja Lehmus, M. (2019). Työaika, työllisyys ja kilpailukyky, Etlä Raportti no 92.

Kyyrä, M., Naumanen, P., Pesola, H., Uusitalo, R. ja Ylikännö, M. (2019). Aktiivimallin vaikutukset työttömiin ja TE-toimistojen toimintaan. VATT Tutkimukset 189.

Kärkkäinen, O. ja Tervola, J. (2018). Talouspolitiikan vaikutukset työllisyyteen ja tuloeroihin 2015–2018. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 59/2018.

Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2020.

Valtiontalouden tarkastuskertomus 9/2020: Finanssipolitiikan ja työllisyyspolitiikan yhteensovittaminen. Dnro 307/51/2018.

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2020. Valtiontalouden tarkastusviraston eduskunnalle annettavat kertomukset. K 21/2020 VP.

Valtiovarainministeriön muistio (2020). Yli 55-vuotiaiden työllisyyttä edistäviin keinoihin liittyviä vaikutusarvioita.

Marinin hallituksen työllisyystoimien vaikutukset työllisyyteen ja julkiseen talouteen

Työllisyysystoimi tai muu päätös	Työllisyysvaikutus	Nettovaikutus julkiseen talouteen, milj. euroa	Huomioitavaa
Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nosto	6 500 – 7000	+117 – +175	
+55-vuotiaiden ansiosidonnaisen lisäpäivien poisto	10 300	+165	Työllisyysvaikutus v. 2029 loppuun mennessä
Pohjoismainen työvoimapaalveluiden malli	9 500 – 10 000	+101 – +180	TE-toimistojen lisäkustannuksia suunnitellaan rahoitettavaksi EU:n elpymisvälineestä budjettineutraalisti
Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen	2 500 – 3 600	-100 – -66	
Oppivelvollisuuden laajentaminen	1 600	-89 – +6	Vaikutus vuoden 2029 loppuun mennessä
Osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli	200	ei arvioitu	Uudistus ei välttämättä lisää työllisten määrää, vaan työtä jo tekevien eläkeläisten työpanosta muun työvoiman kustannuksella
Aikuiskoulutuksen uudistaminen	200	ei arvioitu	
Palkkatuen uudistus	500 – 1 000	ei arvioitu	
Vero- ja sosiaaliturvamutokset (perusturvakorotukset)	-5 000	-125 – -90	
Aktiivimallin leikkurin poisto	-5000 – -12 000	-255 – -164	
Yhteensä	14 300 – 23 900	-186 – +206	Tavoite: +2 000 milj. euroa

Lähteet: Valtiontalouden tarkastusvirasto, Talouspolitiikan arviointineuvosto, Valtiovarainministeriö.

Hinnat ja kustannukset

HINTOJEN NOUSU SUHTEELLISEN HIDASTA

Kuluttajahinnat nousevat ennustevuosina hieman yli yhden prosentin vauhtia. Kuluvana vuonna tärkein hintoja nostava tekijä on energia, ensi vuonna asuminen. Erityisteemassa tarkasteltu Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky heikkenee selvästi tänä ja ensi vuonna. Tämä johtuu työvoimakustannusten kilpailijamaita nopeammasta noususta. Ennusteen mukaan kuluttajahintainflaatio pysyy kuitenkin Suomessa euroalueen keskiarvoa matalampana.

HINTAPAINEEDEDELLEEN MALTILLISIA

Kuluttajahintojen nousupaineet pysyvät maltillisina siitä huolimatta, että raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat nousseet selvästi. Suoraan kuluttajahintoihin näistä on vaikutusta erityisesti raakaöljyn hinnan nousulla. Muilla raaka-aineilla on välillisempi vaikutus. Vuodenvaihteessa ovat nousseet selvästi myös kuljetuksissa käytettyjen konttien hinnat osassa maailmankauppaa.

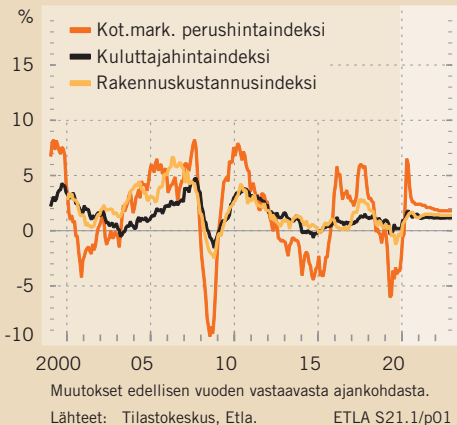
INFLAATIO KIIHTYY TÄNÄ VUONNA

Kun inflaatio oli viime vuonna vain 0,3 prosenttia, kuluvana vuonna kuluttajahinnat nousevat keskimäärin 1,3 prosenttia. Nousu johtuu erityisesti liikenteen, asumisen sekä alkoholin ja tupakkatuotteiden kallistumisesta. Liikenteessä polttoainehintojen nousu on tärkein kustannustasoa nostava tekijä. Asumisen kustannustasoa nostavat sähkön ja energian hintojen lisäksi uusien asuntojen hankinta ja muun muassa peruskorjauskustannukset. Sen sijaan elintarvikkeiden hintojen nousu jää ennusteen mukaan viimevuotista maltillisemmaksi.

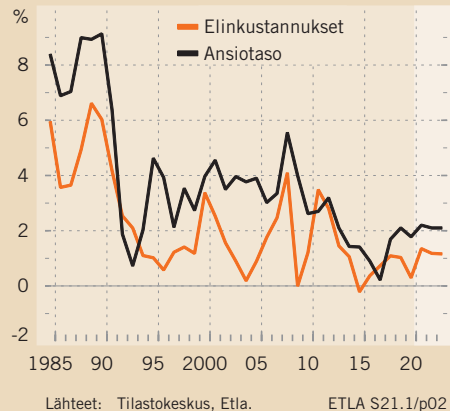
Ensi vuonna kuluttajahinnat nousevat 1,2 prosenttia. Raakaöljyn hintoja nostava vaikutus väistyy. Tärkeimmiksi inflaation lähteiksi tulevat asuminen, elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat sekä alkoholi ja tupakka.

Majoituspalvelujen hinnat alenivat selvästi viime vuonna. Odotamme koronapandemian väistymisen nostavan vuositasolla näitä hintoja selvästi

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

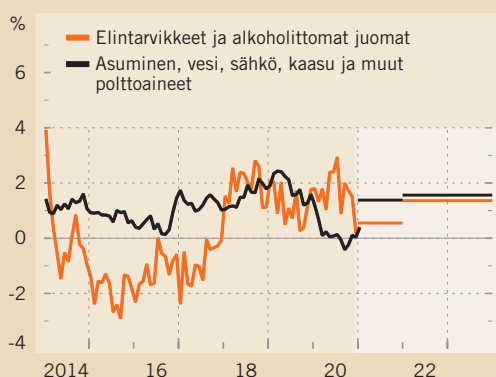
vasta vuonna 2022, joskin pieni nousu käynnistyy jo tänä vuonna. Myös lento- ja vesiliikenteen hintoihin voidaan odottaa nousua, joka johtuu sekä energian kallistumisesta että kysyntä- ja tarjonta-tekijöistä matkustusrajoitteiden poistuessa.

KORKOTASO NOLLASSA

Ennusteessamme korkotaso pysyy ennustevuosina edelleen nollassa ja lainamarginaalit matalina. Siten asuntolainojen kautta ei tule inflaatiopaineita.

Teksti jatkuu Erityisteeman jälkeen sivulla 68.

Kuluttajahintainflaatio eräissä tuotteissa

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S21.1/p05

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
1. Ansiotaso	1,8	2,2	2,1	2,1	1,3	2,2
2. Työpanos ¹⁾	-2,0	1,1	1,0	0,8	0,5	0,7
3. Työvoimakustannukset	-0,5	5,2	3,8	3,3	1,7	3,7
- palkkasumma	-0,4	3,5	3,6	3,3	2,2	3,3
- työnantajan sova-maksut	-1,1	13,5	4,9	3,3	-0,6	5,5
4. Bkt:n määrä	-2,9	3,0	2,4	1,7	1,1	2,0
5. Yksikkötyökustannukset ([3] / [4])	2,5	2,2	1,4	1,6	0,6	1,6
6. Tuontihinnat	-5,4	3,5	1,4	1,0	0,0	1,8
7. Tuotantokuitu, % bkt:sta	-3,1	-1,4	-0,3		-0,4	
8. Bkt:n hintaindeksi	1,6	0,9	1,7	1,5	1,2	1,4
9. Yksityisen kulutuksen hinta	0,4	1,3	1,2	1,2	0,7	1,2
10. Reaaliansiotaso ([1] / [9])	1,5	0,8	0,9	0,9	0,6	0,9
11. Työn tuottavuus ([4] / [2])	-0,9	1,8	1,4	0,8	0,6	1,3

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

SUOMEN KANSAINVÄLINEN KUSTANNUSKILPAILUKYKY

KUSTANNUSKILPAILUKYKY HEIKKENEE

TÄNÄ VUONNA SELVÄSTI

Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky heikkenee tänä vuonna kolme prosenttia ja ensi vuonna edelleen yhden prosentin suhteessa laskemaamme kilpailijamaaryhmään. Suhteessa euroalueeseen kilpailukyky heikkenee sekä tänä että ensi vuonna tasan kaksi prosenttia.

Kehitys nähdään viereisestä kuviosta. Kuviossa on lisäksi tarkasteltu erikseen kilpailukyvyyn kehitystä suhteessa euroalueeseen, Saksaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY TUKEE VIENTIÄ

Kustannuskilpailukyvyyn seuraaminen on tärkeää, koska kilpailukyky tukee viennin kehitystä ja siten talouskasvua ja työllisyyttä. Kaitilan (2021) mukaan kustannuskilpailukyvyyn paraneminen yhdellä prosentilla vuosina 1995–2019 nosti tavaraviennin määrää 0,95 prosenttia. Vientimarkkinoiden yhden prosentin kasvu puolestaan nosti vientiä 1,02 prosenttia. Tarkemmin kustannuskilpailukyvyyn käsitteistä ja mittaamisesta ks. esim. Maliranta (2014).

Päinvastoin kuin vientimarkkinoiden koko, yksikkötyökustannusten perusteella laskettu kustannuskilpailukyky ei kuitenkaan voi ikuisesti parantua, koska työmarkkinat tasapainottuvat työllisyyden määrän ja työn hinnan kautta.

TYÖVOIMAKUSTANNUKSET PAINAVAT KILPAILUKYKYÄ

Koska kustannuskilpailukyky on suhteellinen käsite, siihen vaikuttaa kehitys muissa maissa. Kustannuskilpailukyky on hajotettu kuviossa neljään osatekijään: tuottavuuteen, työvoimakustannuksiin (palkat ja työnantajan sosiaaliturvamaksut) sekä valuuttakurssiin. Työvoimakustannusten kokonaisvaikutus saadaan laskemalla yhteen sen kaksi komponenttia.

Kuviosta nähdään, että kustannuskilpailukyvyyn heikkeneminen ennustevuosina johtuu työvoim-

makustannusten kehityksestä. On muistettava, että ennusteisiin liittyy nyt poikkeuksellista epävarmuutta nopeasti ja yllättäen muuttuvan covid-19-pandemiatilanteen vuoksi.

KÄYTETYT MAAPAINOT JA TILASTOT

Laskentamenetelmä on selitetty tarkemmin julkaisussa Kaitila (2021). Kilpailijamaaryhmässä maapainoina käytetään Kansainvälisen järjestyksen BIS:n laskemia Suomen kaksoisvientipainoja.

Euroalueelaskelmassa maita ei ole painotettu Suomen vientiosuuksilla. Vertailu euroalueeseen liittyikin enemmän EKP:n rahapolitiikan ja sitä kautta euron vaihtokurssin sopivuuteen Suomelle suhteessa koko euroalueeseen.

Laskelmassa on käytetty Euroopan komission uusimpia ennusteita muille maille ja Etlan tuoreita ennusteita Suomelle.

Käyttämämme Britannian, Japanin, Ruotsin ja Yhdysvaltojen valuuttojen vaihtokurssit euron suhteen ovat Etlan ennusteita, mutta muut valuuttakurssit ovat em. komission ennusteita. Valuuttakurssien merkitys on nykyisin pienempi kuin aikaisemmin, koska tuotannossa käytetään enemmän tuontipainoksia.

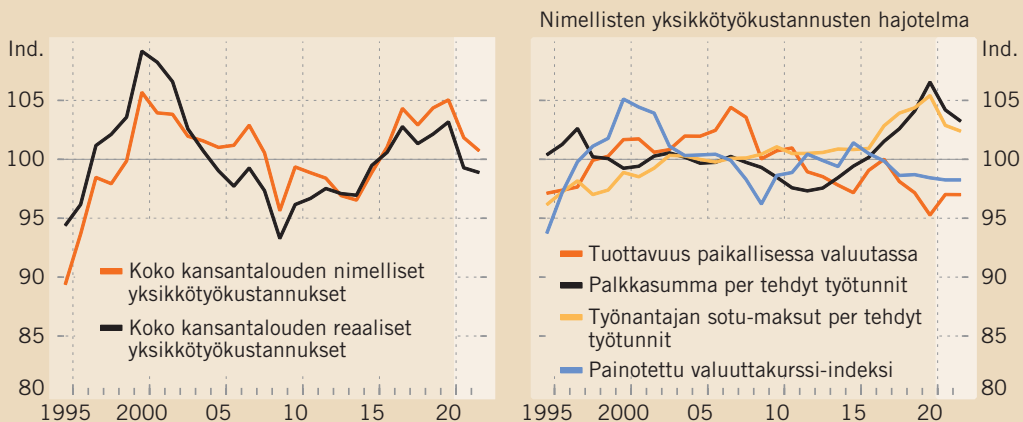
Tavaraviennin kilpailukyvyyn kannalta myös kotimaisten palvelualojen kustannuskehitys on tärkeää, koska vientitavaroihin on sitoutunut paljon palvelualoilta ostettua tuotosta. Kaiken kaikkiaan kustannuskilpailukyvyyn analysointiin vaikuttaa se, mitä mittaria, kilpailijamaaryhmää ja ajankohtaa tarkastellaan.

KIRJALLISUUS

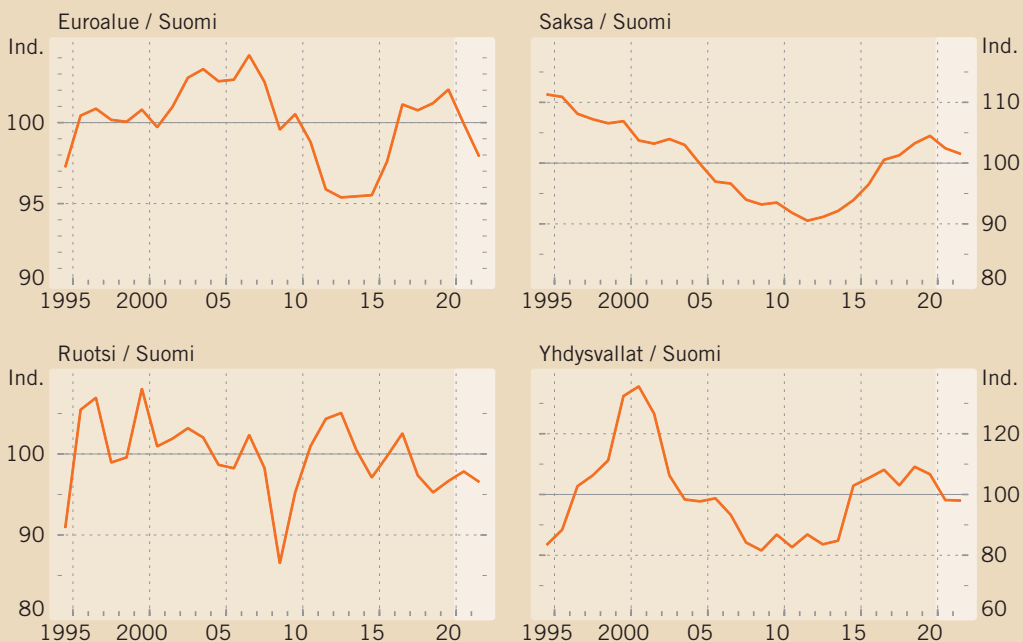
Kaitila, V. (2021). Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys, Etla Muistio no 95.

Maliranta, M. (2014). Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona: Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, B264, Taloustieto Oy, Helsinki.

Kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset suhteessa Suomeen (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kilpailukyky paranee)

Koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset

Koko kansantalouden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa, 1995–2019 = 100. Kilpailijamaille on käytetty BIS:n laskemia kaksoisvientiainoja, jotka vaihtuvat kolmen vuoden välein. Laskelmassa on 33 maata. Nimellisten yksikkötyökustannusten hajotelmassa on 24 maata (EU, UK, USA).

Nimelliset yksikkötyökustannukset saadaan jakamalla käypähintaiset työvoimakustannukset kiinteähintaisella bruttokansantuotteella. Reaalisissa yksikkötyökustannuksissa, joka on enemmän suhteellisen kannattavuuden mittari, molemmat ovat käyvin hinnoin.

POHJAINFLAATIO VAKAA

Pohjaininflaatio, eli kokonaisinflaatio pl. elintarvikkeiden ja energian volatiilit hinnat, oli viime vuonna 0,5 prosenttia. Ennustemme mukaan se kiihtyy tänä vuonna 1,1 prosenttiin. Se jää kuluttajahintainflaatiota hitaammaksi, koska energian hintojen nousu on voimakasta. Pohjaininflaatio on myös ensi vuonna 1,1 prosenttia.

SUOMESSA EUROALUETTA MATALAMPI INFLAATIO

Suomen yhdenmukaistettu kuluttajahintainflaatio on tänä vuonna 1,5 prosenttia ja ensi vuonna 1,3 prosenttia. Ennustemme koko euroalueen vastaaville luvuille on hieman tätä korkeampi, eli 1,7 ja 1,5 prosenttia.

Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulu- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta, ajoneuvoveroa eikä kalastus- ja metsästysmaksuja.

ANSIOTASON NOUSU KIIHTYY VIIME VUODESTA

Nimellinen ansiotaso nousi viime vuonna 1,8 prosenttia. Ennustemme mukaan nousua kertyy kuluvana vuonna keskimäärin 2,2 prosenttia. Ennusteessa on käytetty ansiotason 2,1 prosentin nousua vuosina 2022–2023. Sen voidaan ajatella sisältävän noin puolen prosenttiyksikön liukumia. Kustannuskilpailukyennuste on tässä Suhdanteessa siirretty omaksi erityisteemäkseen.

PERUSHINTAINDEKSI NOUSEE TÄNÄ VUONNA

Perushintaindeksi aleni viime vuonna 4,5 prosenttia. Tänä vuonna se nousee ennustemme mukaan 2,9 prosenttia ja sen jälkeen noin kahden prosentin vuosivauhtia. Muun muassa raaka-aineiden hintojen nousu maailmanmarkkinoilla ajaa tätä kehitystä.

Kotimarkkinoiden perushintaindeksi mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden hintakehitystä niiden lähtiessä markkinoille. Se sisältää sekä kotimaisia että tuontitavaroita.

Etlan ennustevirheet

Etlan suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esityksissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuosi koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa Etlan keskimääräisiä ennustevirheitä. Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä vir-

hettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. Vartia, P. (1994) Talouden ennustamisen vaikeus, Etlä B 100 ja Berg-Andersson, B., Kaitila, V., Kaseva, H., Kotilainen, M. ja Lehmus, M. (2018) Etlän suhdanne-ennusteiden ennustevirheet vuosina 2014–2017, Etlä Muistio No. 63.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973–2015

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	kevät	syksy	kevät	syksy	kevät	syksy	kevät	syksy
Kokonaistuotanto	1,9	1,5	1,1	0,6	0,9	0,5	-0,1	-0,3
Tuonti	4,9	3,3	2,9	2,3	1,1	0,4	-0,8	-1,7
Kokonaistarjonta	2,7	1,8	1,6	1,0	1,0	0,4	-0,3	-0,6
Vienti	4,4	2,8	2,4	1,7	-0,4	-1,0	-0,6	-1,2
Investoinnit	4,8	3,4	3,1	2,5	2,5	2,2	1,5	0,3
- yksityiset	5,2	3,8	3,9	2,4	2,2	2,2	2,1	0,2
- julkiset	3,7	3,7	4,4	3,7	1,3	0,2	-0,7	-1,2
Kulut	1,2	1,0	0,9	0,6	-0,3	-0,2	-0,4	-0,3
- yksityinen	1,6	1,3	1,1	0,8	-0,2	-0,5	-0,5	-0,5
- julkinen	0,9	0,7	0,7	0,7	-0,3	-0,3	-0,2	0,0
Kokonaiskysyntä	2,7	1,8	1,6	1,0	1,0	0,4	-0,3	-0,6
Työttömyysaste	0,9	0,5	0,5	0,2	0,2	0,0	0,2	0,1
Yksityisen kulutuksen hinta/ kuluttajahinnat¹⁾	1,1	0,8	0,5	0,3	-0,3	0,0	-0,1	0,0

¹⁾ Yksityisen kulutuksen hinta 1973–2003, Kuluttajahinnat vuodesta 2004 eteenpäin.
Lähde: Tilastokeskus.

Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?

Etlan tekemä Suomen makrotalouden ennuste julkaistaan kahdesti vuodessa maaliskuun ja syyskuun loppupuolella. Ennuste on pitkälti kysyntälähtöinen ja sen tekemisessä on tukena Etlan makromalli.

Kysyntä kanavoituu tuotannoksi eri toimialoilla kansantalouden panostuotusmallin mukaisesti ja käytettävissä olevien tuotannontekijöiden määrin asettamissa rajoissa. Makroennusteen pohjalta tehdään sen kanssa sopusoinnussa oleva Toimialakatsaus.

Tässä selosteessa kerrotaan lyhyesti ennusteen rakentumisesta.

VIENTI JA TUONTI

Suomen kilpailukyky, kansainvälinen taloustilanne, yksittäisten vientimarkkinoiden kehitys ja toimialojen vientitulokset selittävät Suomen viennin kehitystä. Kansainvälisen ennusteen tekemisessä käytetään apuna brittiläistä NiGEM-maailmantalouden mallia.

Tuonti määräytyy viennin sekä kotimaisen kulutuksen ja investointien perusteella.

Viennin ja tuonnin kehitykseen liittyy paljon erityistekijöitä, kuten suuret yksittäiset toimitukset, tuotantoseisokit jne. Nämä tekijät otetaan huomioon mm. yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

YKSITYINEN KULUTUS

Yksityistä kokonaiskulutusta ennustetaan mallilla, jossa pääasiallisina selittäjinä ovat kotitalouksien reaalisena ostovoimaa vaikuttavat tekijät sekä säästämisasteen kehitys.

Yksityinen kulutus hajotetaan tavaroiden ja palvelujen kysynnäksi suhteellisen pieniin osiin käyttäen apuna muun muassa logit-malleja. Tässä

yhteydessä käytetään kuluttajahintainflaatioennusteen antamaan tietoa suhteellisten hintojen kehityksestä. Näin saadaan ennusteet kestävien kulutustavaroiden, puolikestävien tavaroiden, lyhytikäisten tavaroiden ja palvelujen kysynnän kasvulle.

JULKINEN KULUTUS JA INVESTOINNIT

Julkistalouden ja julkisen kulutuksen kehitys määräytyy verotuloennusteen sekä julkisen sektorin tekemien menopäätösten ja Etlassa tehtyjen meno-oletusten pohjalta. Julkisen talouden tasapaino ja velkaantuminen arvioidaan Etlan julkisen talouden laskentakehikon avulla.

Etlassa tehdään myös ennuste Suomen julkisen sektorin rakenteellisen rahoitusjäämän kehityksestä käyttäen Euroopan komission laskentatapaa.

Investoinnit perustuvat rakennusalan näkymiin, yritysten investointitarpeisiin ja julkisen sektorin investointipäätöksiin. Suuret investointihankkeet kartoitetaan erikseen yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

RAJOITTEITA

Kysynnän, tuotannon ja investointien rajoitteina ovat muun muassa kansainvälisen kysynnän, kotimaisten tuotantokustannusten ja kotitalouksien ostovoiman kehitys, käytettävissä olevien tuotantopanosten määrä sekä työ-, hyödyke-, asuntom. markkinoiden toimintakyky.

VAIHTOEHTOISET SKENAARIOT

Kunkin ennusteen yhteydessä pyritään tekemään vaihtoehtoiset, sekä ennustettua paremmat että sitä huonommat kehitysurat. Arvioita laadittaessa käytetään hyväksi mm. kansainvälisen talouden NiGEM-mallia, Etlan omaa makrotaloudellista mallia sekä julkisen talouden laskentakehikoita.

PANOSTUOTOSMALLISTA TOIMIALAKATSAUKSEEN

Viennin, yksityisen kulutuksen, julkisen kulutuksen ja investointien kasvu sekä varastokontribuution muutos kanavoituvat panos-tuotosmallin avulla tuotannon kasvuksi Suomessa eri toimialoilla.

Panostuotosmallissa eri toimialojen tuotosta käytetään eri suhteissa joko välituotteina muilla toimialoilla tai lopputuotekäytössä kulutuksessa ja investoinneissa.

Panostuotosmallilla saadaan Etlan tekemän kansantalouden makroennusteen kanssa sopuoinnussa oleva ennuste tuotoksen ja arvonlisäyksen kehitykselle 35 eri toimialalla. Nämä ovat TOL 2008 -toimialaluokittelussa kaikki kirjaintason toimialat sekä kaikki tehdasteollisuuden ja kaupan alan 2-numerotoimialat. Tämän tiedon pohjalta tehdään Etlan Toimialakatsaus, joka julkaistaan Suhdanteen jälkeen.

Viiden vuoden ennusteskenaariot Suomessa tuotettujen kasvihuonekaasupäästöjen (CO₂ ekv.) kehitykselle lasketaan ennustetun toimialakohtaisen tuotannon ja kotitalouksien kulutuksen sekä historialliseen kehitykseen perustuvan teknologisen päästöintensiiviteettiletuksen avulla.

TYÖPANOS

Käytämme toimialakohtaisia ekonometrisia malleja toimialan työpanosnäkymien (tehtyjen työtuntien) määrän ennustamiseen. Tärkeimpinä selittävinä muuttujina ovat panostuotosmallin antama tuotoksen määrän kasvu sekä työtunnin kustannuskehitys. Nämä ennusteet raportoidaan Etlan Toimialakatsauksessa.

TUOTTAVUUS JA KANNATTAVUUS

Tuotoksen ja työpanoksen avulla lasketaan kehitys toimialan työn tuottavuudessa. Kokonais-tuottavuuden laskemiseen käytetään lisäksi bruttopääomakannan kehitystä, joka lasketaan toimialoittain investointien ja poistojen avulla.

Toimialan keskimääräistä kannattavuutta ja sen kehitystä mitataan bruttotoimintaylijäämällä, joka on suhteutettu toimialan tuotokseen.

Artikkelit

Ekonometriset mallit, asiantuntijaennusteet ja ennuste-epävarmuus....	74
<i>Jetro Anttonen</i>	
Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys.....	79
<i>Ville Kaitila</i>	

Ekonometriset mallit, asiantuntijaennusteet ja ennuste-epävarmuus

JETRO ANTONEN

Tutkija
Eta

Makrotaloudellisten muuttujien, kuten bruttokansantuotteen, vuosikasvun ennustaminen prosenttiyksikön kymmenyksien tarkkuudelta voi tuntua järjettömältä, jos ennustetta ei tulkita oikein. Tällainen niin kutsuttu *piste-ennuste* tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että raportoitu arvo on (ennusteen laatijan arvion mukaan) todennäköisempi, kuin mikään muu arvo. Bruttokansantuotteen vuosikasvuvauhdin ennusteen ollessa esimerkiksi 1,4 prosenttia ovat arvot kuten 1,2 prosenttia tai 1,6 prosenttia tyypillisesti lähes yhtä todennäköisiä. Mutta kuinka todennäköistä on, että kasvuvauhti jäisi vaikkapa alle 0,5 prosentin? Tämän kaltaiset kysymykset ovat usein mielenkiintoisempia (ja tärkeämpiä) kuin piste-ennusteen tarkka arvo.

Vastataksemme tällaisiin kysymyksiin on tehtävä jonkinlainen arvio ennusteen todennäköisyysjakaumasta, mikä on usein hyvin paljon helpommin sanottu kuin tehty. Ennusteen todennäköisyysjakauman ominaisuuksiin viitatessamme puhumme usein *ennuste-epävarmuudesta*.

Jos ennuste laaditaan käyttäen vain ekonometrisia malleja (tässä tekstissä emme tee eroa tilastollisten mallien ja ekonometristen mallien välille, kuten joskus on tapana), on *ennustejakauman* muodostaminen kohtuullisen suoraviivaista. Näin laadittu arvio ennuste-epävarmuudesta voi kuitenkin olla harhaanjohtava, jos malli perustuu epäuskottaviin jakaumaoletuksiin, kuten valitettavan usein on tapana. Tyypillisesti julkaistut ennusteet, kuten Etlän suhdanne-ennuste, perus-

tuvat kuitenkin ekonometristen mallien lisäksi asiantuntija-arvioihin, sillä asiantuntijalla on aina käytössään enemmän informaatiota kuin yksikään malli pystyy käsittelemään. Tällaista informaatiota voi olla esimerkiksi Suomen toimialarakenteen yksityiskohtainen tuntemus, näkemys suhdannevaihteluiden ja kansainvälisen politiikan suhteesta tai uutiset koko maailmaa koettelevan pandemian kehityksestä.

On totta, että ekonometrinen malli voidaan suunnitella niin, että se voi käyttää edes jossain määrin hyväkseen mitä tahansa informaatiota, mutta yksikään malli ei voi käsitellä kaikkea informaatiota, joka asiantuntijalla on käytössään. On kuitenkin asiantuntijasta kiinni, miten hyvin tätä informaatiota pystytään hyödyntämään.

Niin ekonometriin malleihin kuin asiantuntija-arvioihinkin perustuvilla ennusteilla on siis puolensa, jolloin käyttääksemme saatavilla olevaa informaatiota mahdollisimman tehokkaasti, on ihanteellista pohjata ennusteet niin malleihin kuin asiantuntija-arvioihin. Käytännössä tämä tapahtuu usein niin, että asiantuntijat käyttävät malleja ennusteiden apuna, mutteivat pohjaa ennusteitaan yksistään näihin. Tällaisten ennusteiden, kuten kaikkien asiantuntija-arvioihin perustuvien ennusteiden, suuri heikkous on kuitenkin luotettavan ennustejakauman muodostamisen vaikeus. Piste-ennuste on vain ennustejakauman huippu ja kertoo valtavan paljon vähemmän kuin koko ennustejakauma.

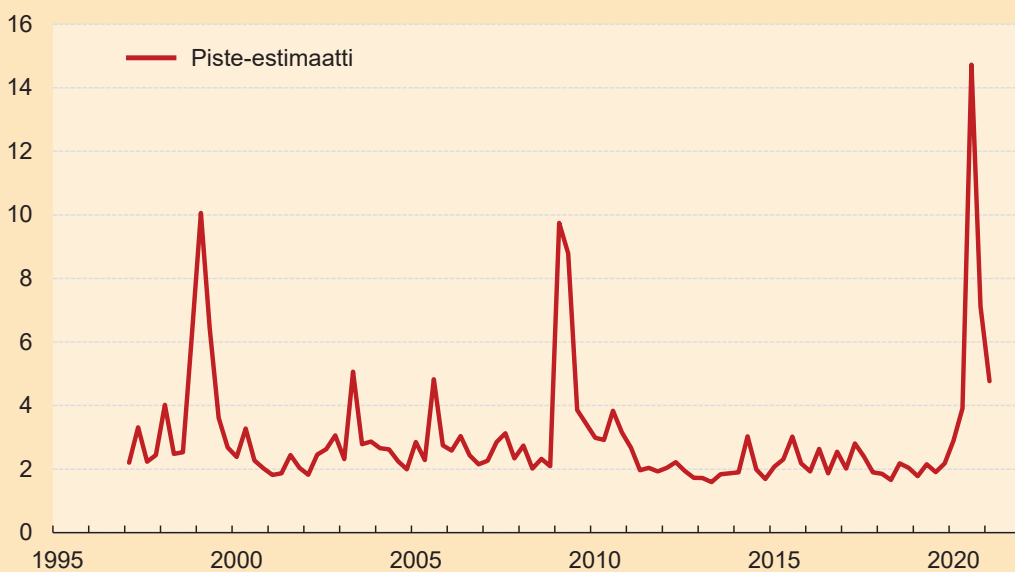
Ratkaistaksemme ongelman ja muodostaaksemme uskottavan ennustejakauman myös asiantuntija-arvioihin perustuvilla ennusteille tarvitsemme tarpeeksi joustavan mallin ja kourallisen uskottavia oletuksia. Tähän tarkoitukseen olemme käyttäneet eräänlaista versiota taloustieteessä nykyään etenkin ennustetarkoituksiin laajalti käytetystä *BVAR-mallista* (eng. *Bayesian vector autoregressive model*). Poiketen tyypillisestä BVAR-mallista, teemme kuitenkin vain hyvin heikkoja oletuksia koskien mallin *virhetermien* ja näin ollen myös itse ennusteen jakaumaa. Teknisesti ottaen sallimme virhetermien olevan hyvinkin *vinoja* ja *paksuhäntäisiä*. Tyypillinen BVAR-malli olettaa virhetermien seuraavan normaalijakaumaa, mikä ei mahdollista makrotaloudellisten muuttujien tapauksessa uskottavaa ennustejakaumaa.

Muodostaaksemme ennustejakauman asiantuntija-arvioilla rikastetulle ennusteelle, eli lopulliselle ennusteelle, oletamme edellä mainitun mallin virhetermin koostuvan kahden termin summasta,

joista toisen tulevat arvot ovat asiantuntijan tiedossa ennusteen laatimishetkellä. Tästä toisesta termistä muodostuu BVAR-mallin ennusteen ja lopullisen ennusteen ero. Näin muodostetun ennustejakauman huippu kuvaa piste-ennustetta, ja jos asiantuntija-arviot tekevät ennusteesta tarkempia (kuten toivoa sopii), on ennustejakauman hajonta (siis ennuste-epävarmuus) myös pienempää kuin puhtaasti BVAR-mallin tuottaman ennustejakauman tapauksessa.

Ennuste-epävarmuus, eli ennustejakauman hajonta, ei ole kuitenkaan yhtä suurta jokaisella ajanhetkellä. Tyypillisesti suurten yllätysten jälkeen epävarmuus myös tulevasta on suurempaa. Mallissamme suurten ennustevirheiden jälkeen myös tulevat ennustevirheet ovat todennäköisemmin tavallista suurempia. Tässä on hyvä huomata, että termin *ennustevirhe* käyttö voi johtaa helposti väärinkäsitykseen, sillä sana *virhe* ei tässä viittaa minkään sortin epäonnistumiseen vaan piste-ennusteen ja toteutuneen arvon erotuk-

Kuvio 1. Arvio Suomen bruttokansantuotteen volatiliteetille 1997q1–2021q1

ETLA S21.1/b287

Piste-estimaatti on määritelty posterioritodennäköisyysjakauman odotusarvona.

seen, jonka jakaumaa ennustejakauma edustaa. Kuvio 1 esittää mallimme arvion Suomen bruttokansantuotteen ennustevirheen volatiliiteetille, jonka voi tulkita yhdenlaisena mittana ennusteen epävarmuudelle. Kuten arvata saattaa, on ennuste-epävarmuus kuvan viimeisillä neljänneksillä koronakriisin takia huomattavasti tavallista suurempaa.

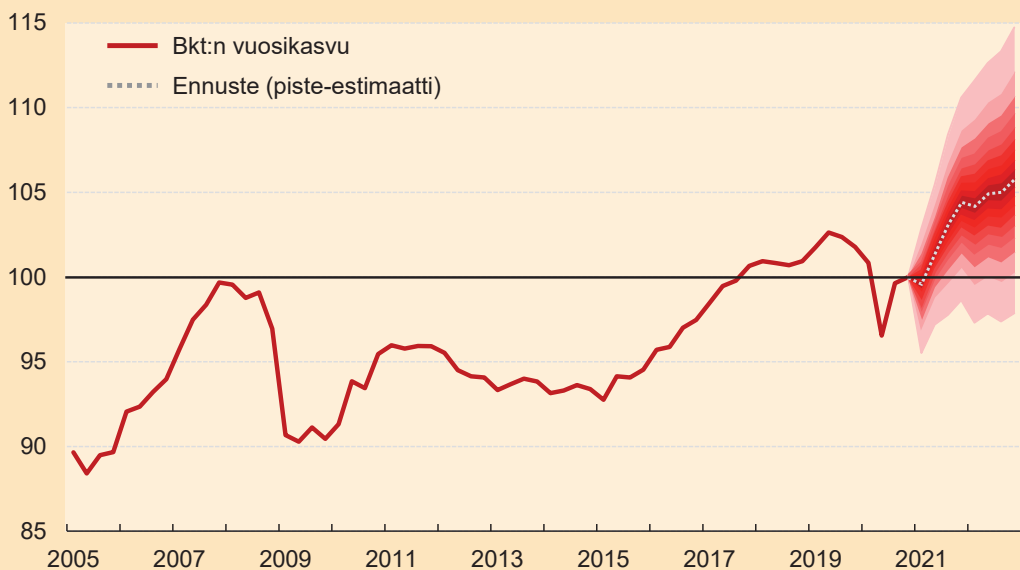
Kuvio 2 esittää Suomen bruttokansantuotteen kehityksen neljännesvuositasolla vuodesta 2005 vuoden 2020 viimeiseen neljännekseen sekä Etlan suhdanne-ennusteen ennustejakauman vuoden 2022 loppuun. Kuvassa vaaleimman punainen alue kattaa 90 prosenttia ennustejakaumasta, toiseksi vaalein 80 prosenttia, kolmanneksi vaalein 70 prosenttia ja niin edelleen.

Ensi näkemällä ennustejakauma voi näyttää hyvin laajalta ja epävarmuus toivottoman suurelta,

mistä syystä ennustejakauman oikea tulkinta on äärimmäisen tärkeää. Ensinnäkin on ymmärrettävä, että kuvan esittämässä 90 prosentissa ei ole mitään erityistä. Nostamalla tuon luvun lähes saataan prosenttiin, voisi väritetty alue ulottua nollassa lähes äärettömiin. Tällainen kuva ei kuitenkaan olisi millään tapaa informatiivinen, eivätkä todennäköisyysarviot paljon 90 prosenttia kauempana piste-ennusteesta ole välttämättä muutenkaan merkityksellisiä, sillä ennustejakauman muodon (tai *tiheyden*) tarkka arviointi ennustejakauman hännissä ei ole mahdollista olemassa olevaan hyvin rajalliseen datamäärään pohjaten.

Karkeasti ottaen, ennustejakauman ulottuessa kahden vuoden päähän ja väritetyn alueen kattaessa 90 prosenttia ennustejakaumasta voisi väritetyn alueen reunat tulkita niin, että toteutunut bruttokansantuote on tätä kauempana piste-ennusteesta noin kerran kymmenestä kerrasta

Kuvio 2. Ennuste Suomen bruttokansantuotteen tasolle 2021q1–2022q4, ind. 2020q4=100

ETLA S21.1/b288

Koko väritetty alue sisältää 90 prosenttia ennustejakauman todennäköisyysmassasta. Ilman vaaleinta värisävyä väritetty alue kattaa 80 %, ilman myös toiseksi vaaleinta 70 % jne.

tai vaihtoehtoisesti kerran kahdessakymmenessä vuodessa. Jälkimmäisen tulkinnan kanssa on kuitenkin oltava tarkkana, sillä kuten mainittua, vallitseva ennuste-epävarmuus on juuri nyt paljon tyypillistä suurempaa. Huomaa myös, että mitkä tahansa arvot väritetyn alueen ulkopuolella ovat mahdollisia niiden kokonaistodennäköisyyden ollessa arviomme mukaan 10 prosenttia, mutta siitä kuinka todennäköisiä tai epätodennäköisiä erilaiset skenaariot tuolla alueella suhteessa toisiinsa ovat, emme voi sanoa juuri mitään.

Vaihtoehtoisesti olisimme totta kai voineet esittää kuvassa esimerkiksi vain 50 prosenttia (tai bayesiläisessä kirjallisuudessa usein käytetyn 68 prosenttia) ennustejakauman massasta, jolloin ensivaikutelma ennusteen epävarmuudesta olisi ollut aivan toinen. Valitsimme 90 prosenttia johtaa kuitenkin informatiivisempaan kuvaan. Joka tapauksessa, kuvion 2 kaltaisen kuvan tulkinta vaatii tark-

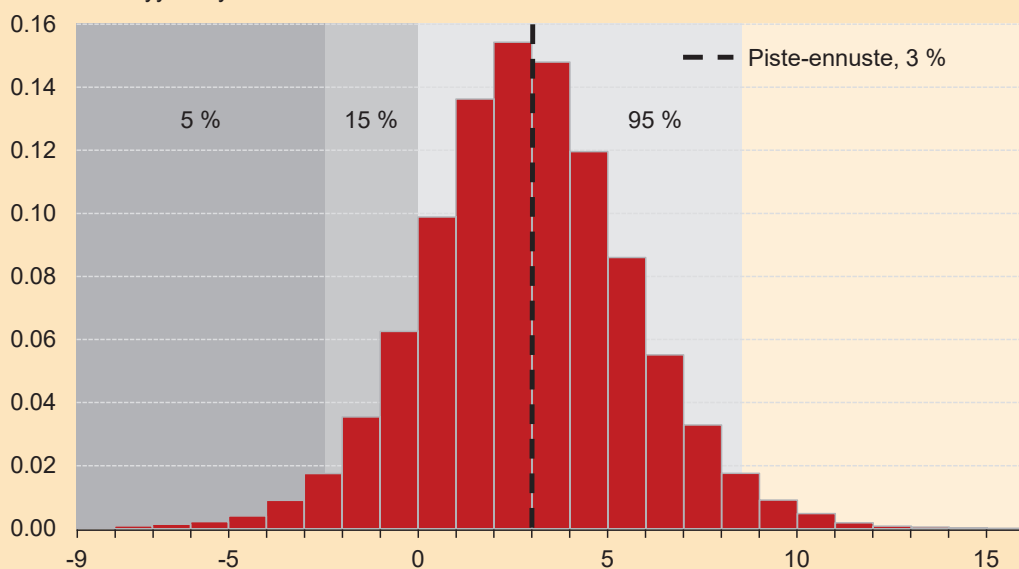
kaavaisuutta, sillä kyseisen prosenttiluvun avulla voidaan luoda hyvin erilaisia ensivaikutelmia.

Kuvio 2 esittää ennusteen bruttokansantuotteen tasolle neljännesvuositasolla, mutta suhdanneennusteiden yhteydessä puhutaan usein makrotaloudellisten muuttujien vuosikasvuvauhdista. Kuvio 3 esittääkin ennustejakauman bruttokansantuotteen vuosikasvuvauhdille vuonna 2021. Sama ennuste voidaan siis esittää monella tapaa, ja useampi esitystapa sisältää mahdollisesti enemmän informaatiota ja luo paremman kokonaiskuvan ennusteesta. Esimerkiksi kuvio 3 ei ole johdettavissa kuvion 2 sisältämästä informaatiosta, eikä toisinpäin.

Kuvioon 3 on piste-ennusteen lisäksi merkitty ennustejakauman kertymäfunktion arvoja. Esimerkiksi todennäköisyys sille, että bkt:n vuosikasvuvauhti jää alle -2,5 prosentin on noin 5 pro-

Kuvio 3. Ennuste Suomen bruttokansantuotteen kasvuvauhdille vuonna 2021, %

Todennäköisyystiheys

ETLA S21.1/b289

Jokainen pylväs kattaa yhden prosenttiyksikön suuruisen alueen. Pylväiden korkeus on siis tulkittavissa todennäköisyytenä sille, että toteutunut bkt:n vuosikasvuvauhti osuu pylvästä vastaavalle alueelle. Esimerkiksi 2–3 prosentin vuosikasvuvauhdin todennäköisyys on reilut 15 prosenttia.

senttia. Toisaalta vuosikasvuvauhti on jakauman mukaan positiivinen 85 prosentin todennäköisyydellä (100 %–15 %).

Kuvaajan pylväät kattavat kukin yhden prosenttiyksikön mittaisen alueen, ja pystyakselin arvot on ilmoitettu niin sanottuina *todennäköisyystiheysinä*. Siispä esimerkiksi todennäköisyys sille, että vuosikasvuvauhdin toteutunut arvo osuu korkeudeltaan 0,15 yksikköä korkean pylvään sisään, on 15 prosenttia. Konkreettisempänä esimerkkinä voimme sanoa, että todennäköisyys alle prosenttiyksikön ennustevirheelle on tällä hetkellä vain noin 30 prosenttia (15 % + 15 %). Kuten tästäkin luvusta ilmenee, vallitseva ennuste-epävarmuus on juuri nyt poikkeuksellisen suurta.

Ennustejakauman muodostaminen on usein hyvin haastavaa, mistä syystä ennusteiden yhteydessä puhutaan tyypillisesti vain piste-ennusteista, jotka yleensä edustavat ennusteen laatijan käsitystä (mahdollisesti muuten tuntemattoman) ennustejakauman huipusta. Tästä huolimatta jokainen ennuste on todennäköisyysarvio, ja todennäköisyydet ovat aina riippuvaisia käytetyistä menetelmistä ja saatavilla olevasta informaatiosta. Tässä artikkelissa esitetyt todennäköisyysarviot on muodostettu kaiken kirjoitushetkellä saatavilla olevan informaation perusteella käyttäen kirjoitushetkellä parhaiksi nähtyjä saatavilla olevia menetelmiä. Siispä ne edustavat vain yhtä näkemystä parhaasta mahdollisesta todennäköisyysarviosta.

Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys

VILLE KAITILA

Tutkija

Etlä

VIENTI RAHOITTAÄ TUONNIN

Elintason kannalta tuonnin merkitys on huomattavan suuri. Tuonnin ansiosta kotitalouksilla on enemmän kulutusvaihtoehtoja ja yrityksillä laajempi pääsy erilaisiin välituotteisiin, investointivaroihin ja palveluihin. Globaali kilpailu alentaa tuotteiden laatukorjattua hintaa voimakkaammin kuin pelkkä kotimainen kilpailu.

Vienti puolestaan on tärkeää, koska sen avulla tuonti voidaan rahoittaa. Jos viennin taso ja kehitys ei ole tuontitarpeiden näkökulmasta riittävää, ja vaihtotase on sen vuoksi alijäämäinen, kansantalous velkaantuu ulkomaille. Tähän vaikuttaa myös vienti- ja tuontihintojen kehitys, jota ei kuitenkaan tässä muistiossa tarkemmin käsitellä.

Ulkomaankauppa on tärkeää myös kansainvälisen työnjaon näkökulmasta. Kun tuonti on mahdollista, voimme erikoistua suhteellisen edun mukaisesti sellaiseen tuotantoon, jossa olemme erityisen hyviä. Kun näin tekevät kaikki vaihdantaan osallistuvat maat, kaikkien maiden elintaso nousee.

Tarkastelemme seuraavassa kahta viennin kehitystä selittävää tekijää: kustannuskilpailukykyä ja vientimarkkinoiden kokonaiskehitystä. Näistä jälkimmäinen voi periaatteessa kasvaa ”ikuisesti” ja tukea siten Suomenkin viennin kehitystä. Sen sijaan kustannuskilpailukyky heilahtelee jonkin tasapainon ympärillä. Erityisen hyvä tai huono kilpailukyky korjautuu jossain vaiheessa kohti tasa-

painotasoaan, kunhan työ- ym. markkinat toimivat edes kohtuullisesti.

Lisätekijöitä viennin selittämisessä voisivat olla muun muassa tuotekehitys, markkinointi ja osallistuminen globaaleihin arvoketjuihin sekä maailmanmarkkinoiden kasvu yksittäisten toimialojen näkökulmasta. Näistä jälkimmäistä on tarkasteltu Suomen kannalta mm. tutkimuksessa Kaitila ym. (2018). Esimerkiksi kauppasopimukset alentavat kaupankäynnin kustannuksia, lisäävät ulkomaankauppaa ja tehostavat globaalia tuotantoa. Seuraavassa tarkastelemme viennin kehitystä ilman näitä lisäselittäjiä. Etlän muistiossa (Kaitila, 2021) on kuvattu tässä tehtyä laskelmaa ja taustalla olevaa ekonometrista tarkastelua tarkemmin.

KUSTANNUSKILPAILUKYVYN MITTAREITA ON MONIA

Tuotannon kansainvälistä kustannuskilpailukykyä voidaan mitata useilla eri mittareilla ja asiaan liittyy monia näkökulmia, ks. tarkemmin mm. Maliranta (2014), Kajanoja (2017) ja Huovari ym. (2020). Yleensä näissä mittareissa verrataan kustannuksia valmistettuun arvonlisäykseen.

Eroja mittareihin saadaan muun muassa sillä, tarkastellaanko nimellisiä vai reaalisia kustannuksia, koko kansantaloutta vai yksittäisiä toimialoja, kaikkia kustannuksia vai vain työvoimakustannuksia sekä otetaanko huomioon vaihtosuhteen, eli vienti- ja tuontihintojen suhteen, muutos. Vaihtosuhte oli relevantti ulottuvuus silloin, kun

Suomesta vietiin matkapuhelimia, joiden trendinomaisesti laskeneet hinnat heikensivät vientitulojen kehitystä. Myös verrokkimaaryhmän rakenne ja käytetyt maapainot vaikuttavat tuloksiin.

Käytämme tässä koko kansantalouden suhteellisia nimellisiä yksikkötyökustannuksia. Tehty kilpailukyylaskelma palvelee ensisijaisesti Etlan suhdanne-ennustetta. Suhdanne-ennusteissa onkin laskettu Suomen kansainvälisen kustannuskilpailukyyn kehitystä jo ainakin 30 vuoden ajan. Laskelmasta saadaan indeksi, jonka yksittäinen havaintoarvo ei itsessään kerro kustannuskilpailuvyytystä, mutta kun indeksiä verrataan muihin maihin ja tunnetaan talouskehityksen historia, voidaan arvioida kilpailuvyytyn merkitystä viennin kehitykselle.

KUSTANNUSKILPAILUKYVYN PARANEMINEN TUKEE VIENTÄ

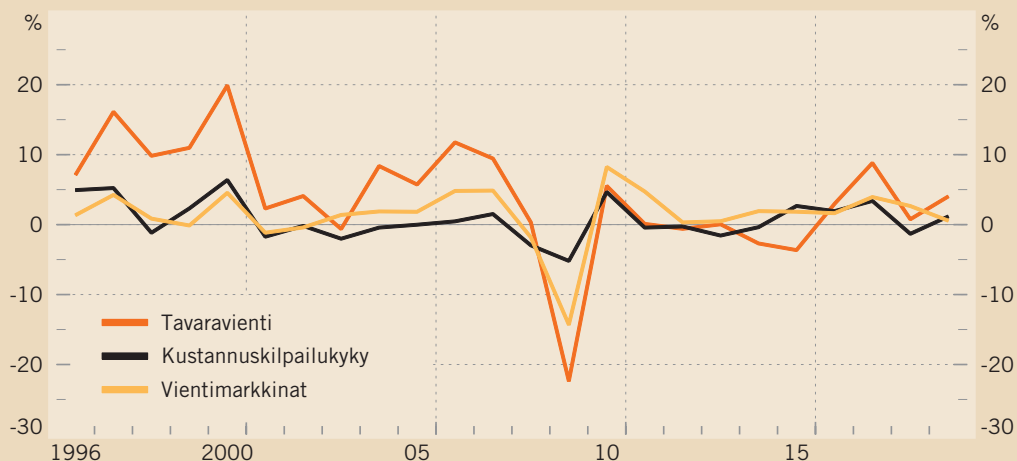
Suomen tavaraviennin määrän, kustannuskilpailuvyytyn ja vientimarkkinoiden koon muutos

edellisvuodesta vuosina 1996–2019 on esitetty kuviossa 1. Jo silmämääräisesti on havaittavissa yhteys näiden välillä. Myös ekonometrisen analyysin perusteella on selvää, että sekä kustannuskilpailuvyytyn paraneminen että vientimarkkinoiden kasvu heijastuvat positiivisesti Suomen tavaraviennin kehitykseen.

Ekonometrisen analyysin tulosten mukaan (ks. Kaitila, 2021) kustannuskilpailuvyytyn paraneminen näinä vuosina yhdellä prosentilla on nostanut viennin määrää hieman yli 0,9 prosenttia samaisena vuonna ja vientimarkkinoiden kasvu yhdellä prosentilla on nostanut viennin määrää vastaavasti 1,0 prosenttia. Estimoinnissa löydettiin myös positiivisia yhdellä vuodella viivästettyjä vaikutuksia.

Estimointitulosten kertoimien tulkintaa vaikeuttaa se, että selittävien muuttujien eli kustannuskilpailuvyytyn ja vientimarkkinoiden kehityksen välillä on suhteellisen korkea positiivinen korre-

Kuvio 1. Suomen tavaraviennin määrän, kustannuskilpailuvyytyn sekä vientimarkkinoiden koon muutokset edellisvuodesta 1996-2019, %

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, OECD, BIS, Macrobond, Etlan laskelmat.

ETLA S21.1/b290

Huom. Suomen kustannuskilpailukyky on koko kansantalouden suhteelliset nimelliset yksikkötyökustannukset kilpailijamaissa verrattuna Suomeen. Vientimarkkinoiden kehitys on laskettu Suomen vientimaiden painotetun tehdaesteollisuuden tuotannon avulla.

laatio (0,67), joskin estimoinnin virhetermit ovat kunnossa. Makrotalouden kehitykseen liittyvissä estimoinneissa selittävien muuttujien korreloitu-neisuus on yleistä. Mielenkiintoista on, että korrelaatio on ollut finanssikriisin jälkeisenä aikana suurempi kuin sitä ennen. Tosin tässä tarkastel-tavat ajanjaksot ovat jo ehkä liian lyhyitä varmem-pien johtopäätösten tekemiseen.

Muuttujien välinen korrelaatio kuitenkin osoittaa, että Suomen kustannuskilpailukyky on myötä-syklinen, eli se on vahvistunut silloin, kun vien-timarkkinat ja siten viennin määrä ovat kasva-neet nopeammin. Tämä voi johtua muun muassa kilpailijamaita jäykemmästä palkanasetannas-ta, joka ei pysy nopeasti heilahtelevan ja myötä-syklisen tuottavuuskehityksen tahdissa. Tämän vuoksi Suomessa olisi hyvä kehittää lisää jousto-mekanismeja äkillisesti muuttuvien suhdanneti-lanteiden varalle. Kuten muun muassa vuoden 2020 koronakriisissä huomattiin, suhdannetilanne voi kuitenkin vaihdella huomattavasti eri toimi-alojen välillä. Siten myös joustojen tarve vaihtelee ajassa eri tavoin eri toimialoilla.

Maiden välisiä eroja syntyy myös muun muas-sa toimialarakenteesta, kapasiteetin käyttöasteen kehityksestä ja yrityskehityksen uudistumistahdist.

Kotitalouksien näkökulmasta jäykkyys tuo vakautta ja helpottaa oman talouden suunnittelua, kunhan henkilökohtainen työmarkkinatilanne ei muutu. Myötäsyklisyys voi siten kärjistä Suomen viennin suhdannekehitystä, mutta toisaalta se voi tasata yksityisen kulutuksen ja siten kotimaisten suh-danteiden kehitystä. Galin ja Monacellin (2016) mallitarkastelun mukaan palkkajoustopienessä rahaliittoon kuuluvassa avotaloudessa heikentävät hyvinvointia muuten paitsi yleensä vientisokkien tapauksessa. Myös muun muassa hintojen joustavuus vaikuttaa lopputulemaan. Lisäksi myötäsykli-syys voi olla eriasteista nousu- ja laskusuhdanteis-sa, koska palkat ovat jäykkiä alaspäin.

On eri tutkimuksen aihe, onko vaikutus suurempi Suomessa kuin muissa maissa ja onko sillä mer-kitystä. Suurempi heilahtelu voi kuitenkin luoda

epävarmuutta ja vaikuttaa negatiivisesti inves-tointeihin, mikä puolestaan hidastaa talouskas-vua. Suomen kustannuskilpailukyyn kehityksen näkökulmasta nykymaailma on kuitenkin selvästi vakaampi kuin EU-jäsenyyttä edeltänyt aika (ks. Kaitila, 2021).

KILPAILUKYVYN HAJOTELMA KERTOO ERI OSATEKIJÖIDEN VAIKUTUKSESTA

Suhteelliset nimelliset yksikkötyökustannukset voidaan hajottaa kolmeen osaan, jotka ovat suhteelliset työvoimakustannukset työtuntia kohti, suhteellinen tuottavuus (bkt per tehdyt työtun-nit) ja valuuttakurssi. Lisäksi jaamme työvoima-kustannukset vielä kahteen osaan, eli palkkoihin ja työnantajien sivukuluihin.¹ Nämä neljä termiä summautuvat kustannuskilpailukyvyksi edellä kuviossa 1.

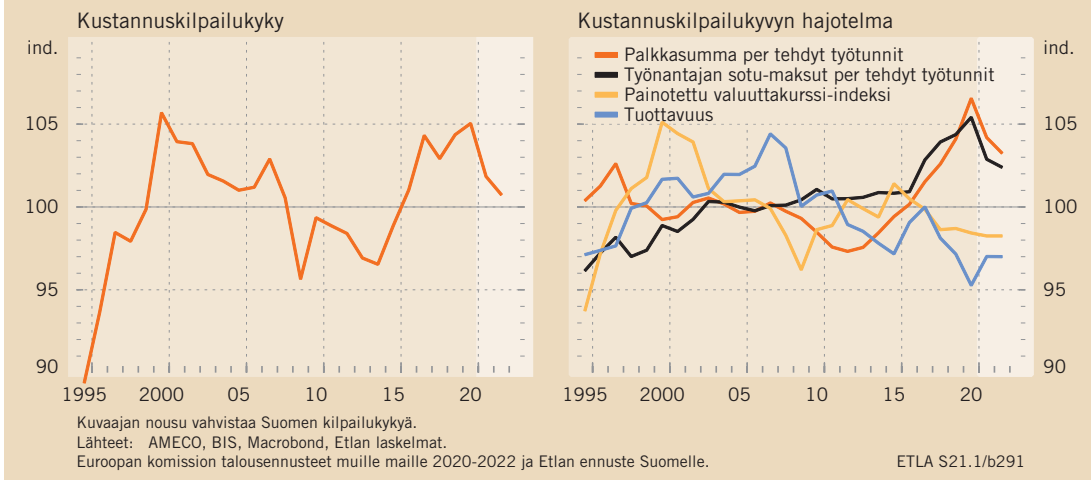
Kuviosta 2 nähdään, että tuottavuuskehitys vah-visti Suomen kustannuskilpailukykyä vuoteen 2007 asti, minkä jälkeen vaikutus on ollut kilpai-lukykyä heikentävä. Tämä kertoo Suomen sel-västi hidastuneesta tuottavuuskehityksestä. Jos laskelmassa olisi otettu vaihtosuhtekehitys huo-mioon, tuottavuuden aiempi positiivinen vaikutus olisi ollut pienempi, samoin kuin vähäisemässä määrin myös viime vuosien negatiivinen vaikutus.

Tuntipalkkojen vaikutus oli neutraali vuoteen 2007 asti, minkä jälkeen sekin alkoi heikentää kilpailukykyä. Tältä osin kehitys kääntyi vuonna 2013. Vuosina 2007–2012 yleiskehitys oli ongel-mallinen, kun sekä tuottavuus- että palkkakehitys heikensivät kilpailukykyä.

Työnantajien sivukulujen kehitys on puolestaan pitkällä aikavälillä vahvistanut kilpailukykyä. Si-käli, kun niitä on siirretty työntekijöiden mak-settaviksi, niillä on kuitenkin ollut suomalaisten ostovoimaa heikentävä vaikutus, mitä ei tässä tar-kastella. Osittain niitä on voitu siirtää myös julkis-talouden maksettaviksi, mikä on puolestaan hei-jastunut julkisen velan kehitykseen.

Valuuttakurssin vaikutus on vaihdellut eri aikoina. 2000-luvun alkuvuosien jälkeen valuuttakurs-

Kuvio 2. Kustannuskilpailukyyn kehitys ja sen hajotelma 1995-2019 sekä ennuste 2020-2022 suhteessa kilpailijamaaryhmään, ind. 1995-2019=100

sin vaikutus Suomen kustannuskilpailukykyyn on ollut pieni. Lisäksi sen merkitys on aiempaa pienempi globaalien arvoketjujen vahvistumisen vuoksi.

Ennustevuosien 2020–2022 osalta on verrattuna komission marraskuussa 2020 julkaisemia ennusteita kilpailijamaiden kehityksestä Etlan uuteen maaliskuussa 2021 julkaistuun Suomen-ennusteeseen. Näiden perusteella Suomen kustannuskilpailukyky parani 0,7 prosenttia vuonna 2020 verrattuna kilpailijamaihin, mutta se heikkenee vuonna 2021 kolme prosenttia ja vuonna 2022 edelleen yhden prosentin. Tämä heikkeneminen johtuu tuntityövoimakustannusten – sekä palkkojen että sosiaaliturvamaksujen – noususta edellisvuodesta verrattuna kehitykseen muissa maissa. Suomen parempi tuottavuuskehitys vuonna 2021 ei pysty kumoamaan työvoimakustannusten suhteellista nousua. On muistettava, että ennusteisiin liittyy nyt poikkeuksellista epävarmuutta nopeasti ja yllättäen muuttuvan covid-19-pandemiatilanteen vuoksi.

VIITE

¹ Tilastopuutteiden vuoksi hajotelmassa on käytetty pienempää vertailumaajoukkoa kuin edellä kustannuskilpailukykytarkastelussa. Mukana ovat EU27-maat (pl. Bulgaria, Kroatia, Malta ja Romania), Britannia ja Yhdysvallat. Ero yksikkötyökustannusten suhteellisessa kehityksessä on kuitenkin hyvin pieni kokonaistarkasteluun verrattuna.

KIRJALLISUUS

Gali, J. ja Monacelli, T. (2016). Understanding the Gains from Wage Flexibility: The Exchange Rate Connection, *American Economic Review*, Vol. 106(12), 3829–3868.

Huovari, J., Keskinen, P., Kiema, I., Lähdemäki, S. ja Villanen, J. (2020). Lyhyen aikavälin kilpailukyyn eteenpäin katsova arviointi, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:53.

Kaitila, V. (2021). Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys, Etlä Muistio no 95.

Kaitila, V., Kauhanen, A., Kuusi, T., Lehmus, M., Maliranta, M. ja Vihriälä, V. (2018). Suomen kasvu – Menetetty vuosikymmen ja lähivuosien mahdollisuudet, Etlä Raportti no 87.

Kajanoja, L. (2017). Kustannuskilpailukyyn mittaaminen Suomessa, Suomen Pankki, Euro & talous, Analyysi 16.3.2017.

Maliranta, M. (2014). Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona: Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, B264, Taloustieto Oy, Helsinki.

Aikaisemmin julkaistuja artikkeleita

Suhdanteessa aikaisemmin julkaistuja artikkeleita voi lukea Etlan kotisivuilta osoitteessa www.etla.fi. Alla lueteltu muutamia lähivuosien ajalta.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2020/2	Suomen CO2-päästöt 2019–2024 ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen Taloudellisen epävarmuuden arvioiminen suomalaisesta uutisdatasta koneoppivalla mallilla	Ville Kaitila Aleksi Avela
2020/1	Pandemian aiheuttamat nopeat muutokset taloudessa estivät Suhdanne 2020/1 julkaisun	
2019/2	Hallitusohjelman menolinja Kuorma-autoliikenne-datan käyttö talouden nykyhetken ennustamisessa Liikennehankkeiden työmarkkinavaikutukset – mitä niistä tiedetään ja voidaan tietää?	Aki Kangasharju Paolo Fornaro Krista Riukula
2019/1	Talouspolitiikan linja tulevalla hallituskaudella Kohtaanto-ongelma ja aktiivinen työvoimapolitiikka Säästäminen ei ole kiinnostanut kotitalouksia viime vuosina	Niku Määttänen Antti Kauhanen Ville Kaitila
2018/2	Työttömyyden ennustaminen bayesiläisellä VAR-mallilla ja Googlen hakudatalla Sopimuskorotukset ja liukumat ansiokehityksen tekijöinä	Jetro Anttonen Mika Maliranta
2018/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2018 Finanssipolitiikkaa epävarmuuden vallitessa Erityyppisten yritysten rooli kasvussa ja työllisyydessä – Mitä vaikutuksia politiikkatoimilla on ollut?	Markku Kotilainen Tero Kuusi Jyrki Ali-Yrkkö, Annu Kotiranta, Ilkka Ylhäinen
2017/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2017 Kilpailukyky sopimus ja Suomen viennin viimeaikainen kehitys – Onko tahti parantunut verrattuna muihin EU-maihin? Tunne nykyhetki, jotta ymmärrät tulevan: Suomen talouden ennustaminen ja reaaliaikainen talousindikaattorimittaus Vientituotevalikoiman laajuus ja talouskehitys EU:ssa Suomen tuoterakenteen uudistuminen	Markku Kotilainen Ville Kaitila, Markku Lehmus Paolo Fornaro Ville Kaitila Mika Maliranta

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2017/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2017 Paikallinen sopiminen ja palkkojen joustavuus Suomen ja Britannian taloussuhteet Investoidaanko Suomessa riittävästi?	Markku Kotilainen Antti Kauhanen Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Markku Kotilainen, Markku Lehmus Jyrki Ali-Yrkkö, Tero Kuusi, Mika Maliranta
2016/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2016 Sote-uudistuksen loppusuora on pitkä Brexit ja Suomen talous Google-haut asuntohintojen ennustajana Digitaaliset alustat: kolmas aalto rantautuu – neljäs aalto nousee	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Markku Lehmus, Paavo Suni Joona Widgrén Timo Seppälä
2016/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2016 Arvio yhteiskuntasopimuksen taloudellisista vaikutuksista Öljykriisit, tuotannon sopeutuminen ja raakaöljyn hinta Eroaako Iso-Britannia Euroopan unionista? Suomen Mittelstand – Löytyykö kasvu tästä yritysjoukosta? Politiikkaepävarmuus ja sen mittaaminen	Markku Kotilainen Henri Keränen, Markku Lehmus Paavo Suni Markku Kotilainen Jyrki Ali-Yrkkö Antti Kauhanen
2015/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2015 Kiinan talous rakennemuutoksen myllerryksessä Rakenteellisen rahoitusaseman mittaamisen vaihtoehtoja Palkat, kilpailukyky ja työpaikkarakenteiden uudistuminen	Markku Kotilainen Paavo Suni Tero Kuusi Mika Maliranta
2015/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015 Eläkeuudistusta tarvitaan edelleen Öljyn hinta, valuuttakurssimuutokset ja talouskehitys Cleantechin paluu – onko todellisuus edelleenkin tarua ihmeellisempää?	Markku Kotilainen Niku Määttänen Paavo Suni Annu Kotiranta, Antti Tahvanainen, Peter Adriaens, Maria Ritola
2014/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2014 Ukrainan kriisin vaikutukset taloudelliseen kasvuun Ukrainan kriisin taloudelliset vaikutukset Big Data: Google-haut ennustavat työttömyyttä Suomessa Euroopan kone- ja metallituoteteollisuudella on vahva asema – tulevan menestyksen avain on teollinen internet	Markku Kotilainen Markku Kotilainen Paavo Suni Joonas Tuhkuri Timo Nikinmaa
2014/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2014 Tuotantokuilun arviointi reaaliajassa Eläkeuudistus ja tulonjako Maailmantalouden öljyriippuvuus pienenee hitaasti Ukrainan kriisi on kansainvälinen kriisi Suomea kaasutetaan	Markku Kotilainen Tuomo Virkola Niku Määttänen Paavo Suni Paavo Suni Hannu Hernesniemi

TOIMITUSJOHTAJA

Aki Kangasharju

TUTKIMUS

Työmarkkinat ja koulutus

Tutkimusjohtaja: Antti Kauhanen

Tutkimuspäällikkö: Hanna Virtanen

Tutkijat: Krista Riukula ja Nelli Valmari

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Kasvu, kansainvälinen kauppa ja kilpailu

Tutkimusjohtaja: Heli Koski

Tutkimuspäällikkö: Terhi Maczuls kij

Tutkijat: Paolo Fornaro, Ville Kaitila, Otto Kässi ja

Nelli Valmari

Tutkimusharjoittelija: Jenni Nevavuori

Makrotalous ja julkistalous

Tutkimusjohtaja: Tero Kuusi

Tutkimusneuvonantaja: Tarmo Valkonen

Tutkimuspäällikkö: Olli Ropponen

Ennustepäällikkö: Markku Lehmus

Tutkijat: Jetro Anttonen, Birgitta Berg-Andersson,

Jussi Lintunen ja Päivi Puonti

Suunnittelija: Eija Kauppi

Tutkimusharjoittelija: Alekski Avela

Yritysten uudistuminen

Tutkimusjohtaja: Jyrki Ali-Yrkkö

Tutkijat: Natalia Kuosmanen, Martti Kulvik, Juri Mattila,

Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja Ilkka Ylhäinen

Tutkimusharjoittelija: Johannes Hirvonen

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja hallintojohtaja

Tytti Sulander, viestintäjohtaja

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Justiina Airas, tiedottaja

Kirsti Jalaistus, talouspäällikkö

Matti Lammi, järjestelmäasiantuntija

Petteri Larjos, atk-päällikkö

Päivi Pöyry, toimistosih teeri

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

Minna Tokkari, toimitusjohtajan assistentti

ETLA SENIOR FELLOWS

Juha Alho, Professor of Emeritus, University of Helsinki, Faculty of Social Sciences, Helsinki, Finland

Jed DeVaro, Professor, Department of Management and Department of Economics, California State University, East Bay, United States

Katarina Nilsson Hakkala, Senior Lecturer, Lund University, Lund, Sweden

Ari Hyytinen, Professor, Hanken School of Economics, Helsinki, Finland

Martin Kenney, Professor, University of California, Davis, United States

Aija Leiponen, Associate Professor, Cornell University Ithaca, New York, United States

Niku Määttänen, Professor, University of Helsinki, Faculty of Social Sciences, Helsinki, Finland

Sari Pekkala-Kerr, Senior Research Scientist, Wellesley College, Massachusetts, United States

Petri Rouvinen, Professor of Practice, VTT, Helsinki, Finland

Otto Toivanen, Professor, Katholieke Universiteit Leuven, Leuven, Belgium

John Zysman, Professor, University of California, Berkeley, United States

Etlan tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Toimitusjohtaja: Jyrki Ali-Yrkkö

Tutkimuspäällikkö: Martti Kulvik

Projektitutkijat: Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja

Ilkka Ylhäinen

Taloustieto Oy

Markku Lammi ja Kimmo Aaltonen

ETLA

ETLAn SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennuste-toiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1–5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2021:1

ETLA

Arkadiankatu 23 B
FIN-00100 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
www.etla.fi

ISSN 0787-9342